

राज्यशास्त्र परिभाषा कोश

भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन

महाराष्ट्र शासन

राज्यशास्त्र परिभाषा कोश

संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

महाराष्ट्र शासन

राज्यशास्त्र परिभाषा कोश

भाषा संचालनालय, महाराष्ट्र शासन, मुंबई

१५ ऑगस्ट १९८६

मुद्रण :
शासकीय मुद्रणालय,
कोल्हापूर.

प्रकाशक :
भाषा संचालनालय,
महाराष्ट्र राज्य,
मुंबई.

किंमत रु. १४.००

राज्यशास्त्र उपसमिती

अध्यक्ष

डॉ. ना. र. देशपांडे, नागपूर विद्यापीठ, नागपूर

प्रतिनिधी–सदस्य

डॉ. य. दि. फडके, मुंबई विद्यापीठ, मुंबई
डॉ. ना. र. इनामदार, पुणे विद्यापीठ, पुणे
डॉ. ना. य. डोळे, मराठवाडा विद्यापीठ, औरंगाबाद
प्रा. ना. द. साखरीकर, शिवाजी विद्यापीठ, कोल्हापूर
श्रीमती रोहिणी गवाणकर, श्रीमती ना. दा. ठा. महिला विद्यापीठ, मुंबई
प्रा. कृ. ना. वळसंगकर, मराठी विज्ञान परिषद, मुंबई

सदस्य–सचिव

डॉ. न. ब. पाटील, भाषा सहसंचालक

प्रस्तावना

मातृभाषा शिक्षणाचे माध्यम असावे हे आता सर्वमान्य झाले आहे. महाराष्ट्र राज्यात मराठीला राजभाषेचे स्थान मिळाल्यानंतर पदवी परीक्षे-पर्यंतच्या शिक्षणाचे माध्यम मराठी असावे हा विचार दृढ झाला. माध्यमाचे हे परिवर्तन घडवून आणण्यात अर्थातच अडचणी होत्या, मुख्य म्हणजे शास्त्रीय व तांत्रिक विषयांसाठी आवश्यक असलेला पारिभाषिक शब्दसंग्रह हाताशी नव्हता. निरनिराळे विषय शिकवण्यासाठी आवश्यक असलेली पाठ्यपुस्तके व संदर्भ पुस्तके मराठीतून लिहिली गेली नव्हती. काही विद्यापीठांनी या दृष्टीने प्रयत्न केले होते. परंतु ते मर्यादित स्वरूपाचे व त्यांच्यापुरते होते. सर्व विद्या-पीठांतून समान व एकरूप परिभाषा वापरली जावी यासाठी नव्याने प्रयत्न करणे आवश्यक होते.

या सर्व गोष्टींचा सांगोपांग विचार करण्यासाठी १९६७ साली महाराष्ट्रा-तील सर्व विद्यापीठांचे कुलगुरू व भाषा सल्लागार मंडळाचे सदस्य यांची संयुक्त बैठक घेण्यात आली. या बैठकीत भाषा संचालनालयाने सर्व विज्ञान-विषयक व मानव विद्याविषयक विषयांची परिभाषा विद्यापीठांच्या सहकार्याने तयार करावी आणि संदर्भ ग्रंथांच्या व क्रमिक पुस्तकांच्या निर्मितीचे काम महाराष्ट्र राज्य विद्यापीठ ग्रंथ निर्मिती मंडळ व महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती मंडळ यांच्याकडे सोपवावे असे ठरले.

वरील निर्णयाच्या अनुरोधाने भाषा संचालनालयाने शास्त्रीय व मानविकी विद्याशाखांमधील काही मूलभूत विषयांच्या समित्या प्रथम स्थापन करून व काही निर्देशक तत्त्वे ठरवून परिभाषा निर्मितीच्या कामास सुरुवात केली. या समित्यांवर सर्व विद्यापीठांचे प्रतिनिधी आणि मराठी विज्ञान परिषदेचा प्रतिनिधी यांना सदस्य म्हणून नेमण्यात आले. परिभाषा तयार करताना, ही परिभाषा केवळ प्रादेशिक स्तरापुरतीच मर्यादित न राहता अन्य भारतीय भाषांनाही ती जवळची वाटेल याचे भान ठेवावे लागले. त्यामुळे ही परिभाषा मराठी भाषेच्या प्रकृतीला बाधा न येता केंद्र सरकारने तयार केलेल्या परि-भाषेशी शक्यतो मिळतीजुळती ठेवण्याचा प्रयत्न करण्यात आला.

आतापर्यंत भाषा संचालनालयाने गणित, रसायन, समाज, वाणिज्य, तर्कशास्त्र व तत्त्वज्ञान, ग्रंथालय, शारीर, भूशास्त्र, भौतिक, शिक्षण, यंत्र अभियांत्रिकी, स्थापत्य अभियांत्रिकी, विद्युत अभियांत्रिकी, कृषिशास्त्र, शरीर-क्रियाशास्त्र व जीवशास्त्र या विषयांचे परिभाषा कोश प्रसिद्ध केले आहेत. तसेच अर्थशास्त्र, धातुशास्त्र, भूगोल, भाषाशास्त्र, साहित्य समीक्षा, संख्याशास्त्र व गणितशास्त्र (सुधारित) रसायनशास्त्र (सुधारित), व्यवसाय व्यवस्थापन, मानसशास्त्र, विकृतिशास्त्र या विषयांच्या परिभाषेचे काम पूर्ण झाले असून तेही कोश यथावकाश प्रसिद्ध करण्यात येतील. प्रस्तुत राज्यशास्त्र परिभाषा कोश हा या प्रकल्पातील एक टप्पा आहे.

राज्यशास्त्र परिभाषा निर्मितीचे काम एक समिती नेमून पूर्ण करण्यात आले आहे. समितीच्या एकूण ६० बैठकी घेण्यात आल्या व सुमारे ५,००० इंग्रजी पारिभाषिक संज्ञांचे मराठी पर्याय निश्चित करण्यात आले. हा परिभाषा कोश तयार करताना समितीने, या विषयातील विद्यापीठीय स्तरावरील पारिभाषिक संज्ञा विचारात घेतल्या तसेच संदर्भादाखल, केंद्र सरकारने तयार केलेल्या शब्दसंग्रहाचाही वापर केला.

प्रस्तुत कोशाचे मुद्रण चालू असतानाच राज्यशास्त्र उपसमितीचे अध्यक्ष डॉ. ना. र. देशपांडे यांचे आकस्मिक निधन झाले याबद्दल अतीव दु:ख होते. अध्यक्ष या नात्याने डॉ. देशपांडे यांनी परिभाषा निर्मितीच्या या कामात बहुमोल मार्गदर्शन केले होते.

अनेक तज्ञ व मान्यवर व्यक्तींच्या सहकार्याने तयार झालेला हा कोश या क्षेत्रातील प्राध्यापक, लेखक व विद्यार्थी यांना तसेच, या विषयाची आस्था असणाऱ्या अन्य व्यक्तींना व सर्व संबंधित शास्त्रीय विभागांना उपयुक्त व मार्गदर्शक ठरेल असा विश्वास वाटतो.

न. ब. पाटील
भाषा संचालक,
महाराष्ट्र राज्य.

भाषा संचालनालय,
मुंबई–४०० ०३२

कोश परिचय

कोशाची रचना पुढीलप्रमाणे आहे :–

इंग्रजी शब्द व शब्दानुक्रम :—इंग्रजी शब्द देताना मुख्यत्वेकरून Chambers' Technical Dictionary व Webster's New International Dictionary यांचा, तसेच या विषयाशी संबंधित असलेल्या अन्य कोशांचा वर्णलेखन (spelling) इत्यादींसाठी आधार घेतला आहे.

इंग्रजी शब्दजाती :—प्रत्येक एकेरी संज्ञेपुढे तिची शब्दजाती दर्शविली आहे. (जसे :— *n*; *adj*; *v. t.*; *v. i.* इ.) इंग्रजी दोन किंवा अधिक शब्द असलेल्या संज्ञेपुढे शब्दजाती दर्शविलेली नाही.

विषयनिर्देशक संक्षेप :—एखादी इंग्रजी पारिभाषिक संज्ञा विशिष्ट पोटविषयाशी संबंधित असेल तर पर्याय देण्यापूर्वी तो विवक्षित विषय दर्शविणारा संक्षेप इंग्रजी इटॅलिक मुद्राक्षरात दिला आहे.

पर्याय, अर्थच्छटा, स्पष्टीकरणे :—इंग्रजी संज्ञेपुढे शब्दजाती, विषयनिर्देशक संक्षेप (असल्यास) दिल्यानंतर तिचे एक किंवा अधिक मराठी पर्याय दिले आहेत. पर्याय देताना वेगवेगळ्या अर्थच्छटा असल्यास त्यांना क्रमांक दिले आहेत. काही ठिकाणी अर्थ अधिक स्पष्ट व्हावा म्हणून पर्यायापूर्वी कंसात इंग्रजी स्पष्टीकरण दिले आहे किंवा काही ठिकाणी पर्यायानंतर कंसात मराठी स्पष्टीकरणही दिले आहे. पर्यायांचा वापर यथार्थपणे व्हावा यासाठी आवश्यक तेथे कंसात "as in :" असे देऊन त्या पर्यायाचा उपयोग करून दाखवला आहे.

मराठी शब्दजाती :—इंग्रजी संज्ञेपुढे शब्दजाती दर्शविली असल्याने व त्यानुसार मराठी पर्याय घेतला असल्याने मराठी शब्दजाती वेगळी दर्शविली नाही.

लिंगनिर्देश :—(१) प्रत्येक मराठी एकेरी पर्यायापुढे तो नाम असल्यास लिंगनिर्देश केला आहे. (२) इंग्रजी संज्ञा एकेरी असल्यास तिच्या जोडशब्द असलेल्या मराठी पर्यायापुढे लिंगनिर्देश केला आहे.

शब्दकुळे :—शब्दकुळांतील शब्दांची आधारभूत कल्पना एकच असते, परंतु त्यांतील शब्द सूक्ष्म अर्थच्छटा व्यक्त करून आपली भिन्नता दर्शवितात. असे शब्द त्यातल्या महत्त्वाच्या

शब्दाखाली पर्यायानंतर *cf.* असे दर्शवून एकत्रितपणे दिले आहेत. तसेच त्या शब्दकुळातील शब्द, कोशात त्यांच्या वर्णक्रमानुसार योग्य त्या ठिकाणी दिले आहेत व तिथे *cf.* असे म्हणून ज्या इंग्रजी संज्ञेखाली हे कूळ आले आहे त्या इंग्रजी संज्ञेचा निर्देश केला आहे. उदा. पृष्ठ १७ वरील charge हे कूळ पहावे. अशा तऱ्हेने शब्दकुळाखाली सर्व शब्द एकत्र आणण्याच्या या पद्धतीचा अभ्यासकांना उपयोग होऊ शकेल.

जोडसंज्ञा :—काही महत्त्वाच्या पारिभाषिक जोडसंज्ञांखाली या संज्ञांतील इतर महत्त्वाचे प्रकार दर्शविणाऱ्या संज्ञा एकत्र आणल्या आहेत. उदा. पृष्ठ २१ वरील committee ही संज्ञा पहावी. याही पद्धतीचा अभ्यासकांना उपयोग होऊ शकेल.

दुसरे असे की, प्रस्तुत राज्यशास्त्रात येणाऱ्या विविध करार अथवा ऐतिहासिक घटनांची माहिती थोडक्यात दिली आहे. उदाहरणार्थ पृष्ठ २१ वरील communist manifesto ही संज्ञा पहावी.

समानार्थी शब्द :—काही इंग्रजी शब्द जवळजवळ समानार्थी असल्याने त्यांना मराठी पर्याय देताना हे शब्द समानार्थी आहेत हे दर्शविण्यासाठी एकाच ठिकाणी दिले आहेत. ज्या शब्दासमोर पर्याय दिला आहे त्या शब्दासमोर कंसात (*also*) असे देऊन दुसरा समानार्थी शब्द दर्शविला आहे व कंसातील शब्द त्याच्या वर्णक्रमानुसार ज्या ठिकाणी आला असेल त्या ठिकाणी त्या शब्दासमोर (=) अशी खूण दर्शवून पर्याय ज्या शब्दासमोर दिला आहे तो शब्द दर्शविला आहे. त्याचप्रमाणे इंग्रजी शब्दाच्या वर्णलेखनात (spelling) थोडा फेरफार असलेले इंग्रजी शब्दही वरील पद्धतीनेच दर्शविण्यात आले आहेत.

भाषा सल्लागार मंडळाने वैज्ञानिक व तांत्रिक परिभाषेच्या निर्मितीसाठी आधारभूत म्हणून ठरवून दिलेली

निदेशक तत्त्वे

१. **शब्दसंग्रह व पर्याय.**—हिंदी वैज्ञानिक व तांत्रिक परिभाषेची निर्मिती करताना, केंद्र सरकारने विज्ञान व तंत्र क्षेत्रात यापूर्वी झालेल्या कार्याचा आढावा घेतला होता आणि निरनिराळ्या राज्यांत याबाबत झालेल्या एकूण कार्याचा समन्वय करण्याचे प्रयत्नही केले होते. मराठी परिभाषेची निर्मिती करताना देखील त्याच धोरणाचा अवलंब करून प्रत्येक विद्याशाखेतील शब्दांचे संकलन करणे अगत्याचे आहे. त्यासाठी प्रत्येक विद्याशाखेची केंद्र सरकारने तयार केलेली विज्ञान शब्दावली आधारभूत मानून, पुणे विद्यापीठ, माध्यमिक शिक्षण मंडळ आणि इतर विज्ञान संस्था यांच्या शब्दावलींचाही विचार करावा. तसेच माध्यमिक स्तरावरील वैज्ञानिक व तांत्रिक विषयांच्या पाठ्यपुस्तकातून पुष्कळशा तांत्रिक शब्दांचे जे पर्याय रूढ झाले आहेत ते देखील विचारात घ्यावेत.

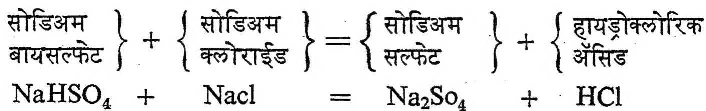
२. **आंतरराष्ट्रीय संज्ञा.**—"आंतरराष्ट्रीय संज्ञा" या शक्यतोवर त्याच्या इंग्रजी स्वरूपातच ठेवाव्यात व त्यांचे मराठी भाषेत लिप्यंतरण करावे.

आंतरराष्ट्रीय संज्ञात साधारणतः पुढील गोष्टींचा समावेश होतो :—

(अ) मूलद्रव्ये आणि संयुगे (महत्त्वपूर्ण पदे, उपपदे वगैरेंसह) यांची नावे; ही नावे लिप्यंतरित करून देताना नावापुढे त्यांची संकेतचिन्हे सुद्धा द्यावीत. जसे : हायड्रोजन (H), कार्बन (C).

मात्र, मूलद्रव्ये आणि संयुगे यांसाठी वापरण्यात येणारी संकेतचिन्हे व संक्षेप इंग्रजी लिपीत जशीच्या तशीच ठेवावीत. जसे :—किरणोत्सारी थोरिअमचा समस्थानीय $90th^{228}$, निकोटीन $C_{10} H_{14} N_2$

रासायनिक चिन्हांकित समीकरणे, त्यांची इंग्रजीतील संकेतचिन्हे जशीच्या तशी ठेवून, पुढीलप्रमाणे द्यावीत :—

गंधक, रुपे, तांबे, कथील, पारा, जस्त, शिसे इत्यादी रूढ शब्द वर्णनात तसेच राहावेत; परंतु संयुगामध्ये मात्र त्यांचा वापर करू नये.

(ब) वजने, मापे आणि परिमाणे, जसे : कॅलरी, ॲम्पिअर वगैरे.

(क) विशेषनामे व त्या नामांवरून घेतलेल्या संज्ञा मूळ भाषेतील त्यांच्या उच्चारानुरूप लिहाव्यात.

जसे.– फॅरनहीट श्रेणी (फॅरनहीट), व्होल्टमीटर (व्होल्टा), अँपिअर (अँपिअर).

(ड) वनस्पतिशास्त्र, प्राणिशास्त्र, भूविज्ञान इत्यादींसारख्या शास्त्रीय विषयांमधील द्विपद नामसंज्ञा.

(इ) रेडिओ, पेट्रोल, रडार, इलेक्ट्रॉन, न्यूट्रॉन, प्रोटॉन यासारखे नवीन शब्द.

(फ) गणित व इतर शास्त्रांमध्ये वापरण्यात येणारे संख्यांक, संकेतचिन्हे, सूत्रे वगैरे. जसे.– Sin, Cos, Tan, Log.

तथापि, वर निर्दिष्ट केलेल्या पारिभाषिक संज्ञांपैकी पुष्कळशा संज्ञांना मराठीत योग्य पर्याय असून ते शाळा व महाविद्यालये इत्यादींत कित्येक वर्षांपासून रूढ झाले आहेत.

जसे : ऑक्सिजन-प्राणवायू, कॅलरी-उष्मांक, Sin–ज्या, Cos–कोज्या वगैरे. तेव्हा आंतरराष्ट्रीय संज्ञा त्यांच्या इंग्रजी स्वरूपात जशाच्या तशा लिप्यंतरित करून देताना त्याबरोबरच त्या संज्ञांना मराठीत रूढ असलेले पर्याय देखील द्यावेत.

३. जी संकेतचिन्हे असतील ती त्यांच्या आंतरराष्ट्रीय स्वरूपातच राहू द्यावीत. तथापि, संज्ञांचे संक्षेप देवनागरी लिपीतून दर्शवावेत. म्हणजे सेंटिमीटर या संज्ञेचा संक्षेप सें. मी. असा देवनागरी लिपीत द्यावा.

४. वैज्ञानिक व तांत्रिक पारिभाषिक शब्दांसाठी पर्यायांची निश्चिती करताना, अर्थाची निश्चितता व सुबोधता यावर अधिक भर द्यावा व मराठी भाषेच्या प्रकृतीशी अविरोधी असे व शक्यतोवर भारतीय भाषांत वापरता येतील असेच पर्याय निवडावेत.

५. विवक्षित वैज्ञानिक शब्दांसाठी जे देशीय पर्याय मराठी भाषेत प्रचलित आहेत ते आणि सर्वसाधारण वापरण्यात येणारे पर्याय राहू द्यावेत.

६. विदेशी भाषांमधील जे शब्द मराठी भाषेत प्रचलित आहेत ते तसेच ठेवावेत. जसे.– मशीन, इंजिन, मीटर, लिटर वगैरे.

७. हे पर्याय मराठी व्याकरणानुसार प्रातिपदिक रूपात द्यावेत.

८. **मिश्र शब्दांची निर्मिती.–** वैज्ञानिक परिभाषा तयार करताना pasteurisation– "पाश्चरीकरण" ; voltage– "व्होल्टता" अशांसारखे मिश्र शब्द बनवणे हे भाषेच्या स्वाभाविक प्रवृत्तीस अनुसरून असल्यामुळे गरजेनुसार असे शब्द तयार करावेत.

९. जरूर तेथे समान अर्थी पारिभाषिक शब्दांची कुळे लक्षात घेऊन पारिभाषिक शब्द निश्चित करावेत.

* * *

संक्षेप सूची

Acctt.	.. Accounts	अ. व.	.. अनेकवचन
adj.	.. adjective	न.	.. नपुंसकलिंग
adv.	.. adverb	पु.	.. पुल्लिंग
Admin.	.. Administration	सा.	.. सामान्य लिंग
cf.	.. compare	स्त्री.	.. स्त्रीलिंग
com.	.. commerce		
Dipl.	.. Diplomacy		
Econ.	.. Economics		
in comb .	.. in combination		
n.	.. noun		
Parl. Practice	.. Parliamentary Practice		
pfx.	.. prefix		
pl.	.. plural		
suff.	.. suffix		
v.i.	.. verb, intransitive		
v. t.	.. verb, transitive		
v. t. & i.	.. verb, transitive and intransitive		

रा ज्य शा स्त्र प रि भा षा को श

A

AAPSO, (Afro-Asian Peoples' Solidarity Organisation) आफ्रो-आशियाई लोकांची दृढता संघटना
abandonment, *n.* परित्याग (पु.)
abdication, *n.* पदत्याग (पु.)
abduct, *v.t.* अपहरण करणे
abduction, *n.* अपहरण (न.)
abettor, *n.* अपप्रेरक (सा.)
ability, *n.* समर्थता (स्त्री.)
cf. capability शक्तता
capacity सामर्थ्य
competence क्षमता
efficiency पात्रता
fitness योग्यता
qualification अर्हता
ability theory, क्षमता सिद्धांत
abjuration, *n.* शपथपूर्वक त्याग (पु.)
abnormal, *adj.* अपसामान्य
abolish, *v.t.* निरास करणे, नाहीसा करणे *cf.* cancel
abolition, *n.* निरास (पु.)
abolitionism, *n.* निरासवाद (पु.), निराकरण-वाद (पु.) (अमेरिकेतील निग्रो गुलामगिरी प्रथा नष्ट करण्याचा आग्रह धरण्याविषयीचा सिद्धांत)
abolitionist, *n.* निरासवादी (सा.), निरासक (सा.)
aboriginals, *n. pl.* आदिवासी (सा. अ. व.)
aborigines, *n. pl.* आदिवासी (सा. अ. व.), आदिवासी लोक (पु. अ. व.)
above politics, राजकारणातीत पवित्रा, राजकारणातीततेचा पवित्रा
abrogate, *v.t.* १ उत्सादन करणे २ निराकरण करणे *cf.* cancel
absent, *v.t.* अनुपस्थित राहणे, गैरहजर राहणे
absenteeism, *n.* १ अनुपस्थिति पद्धति (स्त्री.) २ अन्यत्रवासी पद्धति (स्त्री.)
absentee voter, अनुपस्थित मतदार
absentee voting, अनुपस्थितांचे मतदान
absolute, *adj.* १ (as, a rule) निरपवाद २ (as, a power), निरंकुश ३ (as against relative) निरपेक्ष ४ निर्विवाद ५ संपूर्ण
absolute justice, केवल न्याय
absolute liberty, अबाधित स्वातंत्र्य
absolute majority, निर्विवाद बहुमत
absolute monarchy, निरंकुश राजसत्ता, निरंकुश राजेशाही
absoluteness of Sovereignty, सार्वभौमत्वाची निरंकुशता
absolute title, निरपवाद हक्क
absolutism, *n.*१ निरंकुशतावाद (पु.) २ निरपेक्षतावाद (पु.)

abstract, *n.* १ संक्षेप (पु.) २ गोषवारा (पु.), सार (न.) ३ *Admin.* (as, a return) विवरण (न.)
v.t. १ संक्षिप्त करणे २ गोषवारा काढणे, सार काढणे
adj. १ संक्षिप्त, बिनतपशील २ (not concrete) अमूर्त ३ (abstruse) गूढ ४ (as applied to sciences) केवल, शुद्ध
abstraction, *n.* अमूर्तीकरण (न.)
academic freedom, विद्याक्षेत्रीय स्वातंत्र्य
academy, *n.* १ अकादमी (स्त्री.) २ (school or place of training in which some special art is taught) प्रबोधिका (स्त्री.)
acceptance, *n.* स्वीकृति (स्त्री.), स्वीकार (पु.)
cf. assent
accession, *n.* (the act of becoming joined as in a confederation or union) १ सामिलीकरण (न.) २ राज्यारोहण (न.) ३ पदारोहण (न.)
accommodation, *n.* समायोजन (न.)
accomplice, *n.* १ साथीदार (सा.) २ सह अपराधी (सा.)
accountability, *n.* उत्तरदायित्व (न.)
accountable, *adj.* उत्तरदायी
accountancy, *n.* १ लेखाशास्त्र (न.) २ लेखा-व्यवहार (पु.)
accountant, *n.* लेखापाल (सा.)
Accountant General, महालेखापाल (सा.)
accounting and audit, लेखांकन व लेखापरीक्षा
accounting management, लेखांकन व्यवस्थापन
accounts officer, लेखा अधिकारी
accredit, *v.t.* १ श्रेय देणे २ अधिस्वीकृती देणे
accreditation, *n.* अधिस्वीकृति (स्त्री.)
accredited, *adj.* अधिस्वीकृत
accretion, *n.* उपवृद्धि (स्त्री.)
accrual, *n.* उपार्जन (न.)
acculturation, *n.* अभिसंस्करण (न.)
accumulation, *n.* संचयन (न.)
accuse, *v. t.* आरोप ठेवणे
cf. charge
achieved role, साधित भूमिका, स्वतः-साध्य भूमिका
acquiescence, *n.* मूकसंमति (स्त्री.)
cf. assent
acquire, *v. t.* संपादन करणे
acquisition, *n.* संपादन (न.)
acquisitiveness, *n.* परिग्रहशीलता (स्त्री.)
acquisitive society, परिग्रही समाज
acquit, *v.t.* १ दोषमुक्त करणे २ ऋण चुकते करणे, कर्ज फेडणे ३ कामगिरी बजावणे
acquittal, *n.* दोषमुक्ति (स्त्री.)
Act, *n.* अधिनियम (पु.)
acting, *adj.* हंगामी
cf. in-charge प्रभारी
officiating स्थानापन्न
provisional तात्पुरता
temporary अस्थायी
working कार्यकारी
action research, कृतिप्रवण संशोधन
activism, *n.* क्रियावाद (पु.)
activist, *n.* क्रियावादी (सा.)
act of grace, कृपादान (न.)
act of parliament, संसद अधिनियम
act of state, राज्यसंस्थेची कृति
actual, *adj.* प्रत्यक्ष
actual will, श्रेयस्करी ईहा
actuarial reserve, (special pension fund) विमागणितीय निधि, विमागणित निधि
actuary, *n.* विमागणक (सा.)
adaptation, *n.* अनुकूलन (न.)
adaptive function, अनुकूली कार्य
adaptive subsystem, अनुकूली उपव्यवस्था

address, *n.* १ (formal document embodying a request) विनंतिपत्र (न.) २ मानपत्र (न.) ३ (a formal speech) अभिभाषण (न.), भाषण (न.) ४ (deportment) चालचर्या (स्त्री.)
v.t. १ संबोधणे २ –ला उद्देशून लिहिणे ३ अभिभाषण करणे, भाषण करणे

adherence, *n.* चिकटून राहणे (न.)

adhesion, *n.* आसंग (पु.)

ad hoc **appointment**, तदर्थ नियुक्ति, तदर्थ नेमणूक

ad hoc **authority**, १ तदर्थ प्राधिकारी २ तदर्थ प्राधिकरण

ad hoc **committee**, तदर्थ समिति

ad hoc **grant**, तदर्थ अनुदान

ad-hocism, *n.* तदर्थवाद (पु.)

ad infinitum, *Law* निरवधि

ad interim, अंतरिम कालीन

adjective law, प्रक्रिया विधि

adjourn, *v.t. & i.* स्थगित करणे, स्थगित होणे

adjournment, *n.* स्थगन (न.)

adjournment motion, स्थगन प्रस्ताव

adjournment *sine die*, बेमुदत स्थगन

adjudicate, *v.t.* अभिनिर्णय करणे

adjudication, *n.* अभिनिर्णय (पु.)

adjudicator, *n.* अभिनिर्णेता (पु.)

adjudicatory procedure, अभिनिर्णयी कार्यपद्धति

adjust, *v.t.* समायोजन करणे, जुळवून घेणे, जमवून घेणे

adjustment, *n.* समायोजन (न.)

adjutant, *n.* ॲडज्युटंट (पु.)

Adjutant General, ॲडज्युटंट जनरल

administration, *n.* प्रशासन (न.)
- **agricultural administration** कृषि प्रशासन
- **business administration** व्यापार प्रशासन
- **civil administration** नागरी प्रशासन
- **industrial administration** औद्योगिक प्रशासन
- **military administration** सैनिकी प्रशासन
- **private administration** खाजगी प्रशासन, निजी प्रशासन
- **public administration** लोक प्रशासन

administration and management, प्रशासन आणि व्यवस्थापन

administration and politics, प्रशासन आणि राजकारण

administration of government, शासनाचे प्रशासन

administration personnel, प्रशासन कर्मचारीवर्ग

administration : public and private, प्रशासन : लोक व निजी, प्रशासन : लोक व खाजगी

administrative, *adj.* प्रशासनिक, प्रशासकीय, प्रशासन–

administrative activity, प्रशासकीय कार्यक्रम, प्रशासनिक क्रियाकलाप

administrative adjudication, प्रशासनिक अभिनिर्णय

administrative areas and field services, प्रशासनिक क्षेत्रे व क्षेत्रीय सेवा

administrative assistant, प्रशासकीय सहायक

administrative behaviour, प्रशासनिक वर्तन

administrative class, प्रशासनिक वर्ग, प्रशासकीय वर्ग

administrative code and manuals, प्रशासनिक संहिता व नियमपुस्तिका, प्रशासनिक संहिता व नियमपुस्तके

administrative county, प्रशासनिक कौंटी

administrative court, प्रशासनिक न्यायालय

administrative decision, प्रशासकीय निर्णय, प्रशासनिक निर्णय

administrative discretion, प्रशासकीय स्वेच्छानिर्णय, प्रशासकीय स्वविवेक
administrative economy, efficiency & convenience, प्रशासनिक काटकसर, कार्यक्षमता व सोय
administrative efficiency, प्रशासकीय कार्यक्षमता
administrative executive, १ प्रशासकीय कार्यकारिणी २ प्रशासनिक कार्यकारी अधिकारी
administrative integrity, प्रशासनिक इमानत, प्रशासनिक सचोटी
administrative jurisdiction, प्रशासकीय अधिकारिता
administrative justice, प्रशासकीय न्याय
administrative law, प्रशासनिक विधि, प्रशासनिक कायदा
administrative order, प्रशासनिक आदेश, प्रशासकीय आदेश
administrative organisation, प्रशासनिक संघटना, प्रशासनिक संघटन
administrative organisation and social system, प्रशासकीय संघटना आणि सामाजिक पद्धति
administrative phenomenon, प्रशासनिक घटना
administrative politics, प्रशासनिक राजकारण
administrative power, प्रशासकीय शक्ति, प्रशासनिक शक्ति
administrative procedure, प्रशासनिक कार्य-पद्धति
Administrative Procedure Act, प्रशासकीय कार्यपद्धति अधिनियम
administrative process, प्रशासनिक प्रक्रिया
administrative process school, प्रशासकीय प्रक्रिया संप्रदाय
administrative reform movement, प्रशासकीय प्रक्रिया चळवळ, प्रशासकीय सुधार आंदोलन
administrative regulation, प्रशासकीय विनिमय
administrative reporting, प्रशासकीय प्रतिवेदन
administrative secrecy, प्रशासकीय गुप्तता
administrative service, प्रशासकीय सेवा, प्रशासन सेवा
administrative staff college, प्रशासकीय अधिकारी महाविद्यालय
administrative state, प्रशासकीय राज्य
administrative structure, प्रशासनिक संरचना, प्रशासकीय संरचना
administrative system, प्रशासनिक व्यवस्था
administrative training, प्रशासकीय प्रशिक्षण
administrative tribunal, प्रशासकीय न्याया-धिकरण, प्रशासन न्यायाधिकरण
administrative units, प्रशासनिक एकक
administrator, *n.* प्रशासक (सा.)
admiral, *n.* ॲडमिरल (पु.), नौसेनापति (पु.), दर्यासारंग (पु.)
admiralty, *n.* ॲडमिरलपद (न.), नौसेना-पतिपद (न.)
admiralty court, नौविधि न्यायालय
admiralty jurisdiction, १ नौविधि अधि-कारिता २ ॲडमिरलची अधिकारिता
admiralty law, नौविधि (पु.)
adoption, *n.* १ दत्तविधान (न.) २ स्वीकृति (स्त्री.) ३ अंगीकार (पु.)
adulteration, *n.* भेसळ (स्त्री.)
adultery, *n.* जारकर्म (न.)
adult suffrage, प्रौढ मताधिकार
adumbrate, *v.t. & i.* १ झलक दाखविणे २ प्रसादचिन्ह दिसणे
n. १ झलक (स्त्री.) २ प्रसादचिन्ह (न.)
ad valorem, मूल्यानुसार
ad valorem duty or tax, मूल्यानुसार शुल्क किंवा कर
advance copy, आगाऊ प्रत
advance man, पूर्वयोजक (पु.)

adventurism, *n.* साहसवाद (पु.)
advertisement tax, जाहिरात कर
advice and consent, अमेरिकेच्या अध्यक्षाच्या नियुक्ती व संधी करण्यासंबंधीच्या अधिकारांवर सेनेटने नियंत्रण ठेवण्याची घटनात्मक तरतूद
advisory ballot, समुपदेशक मतदान
advisory board = advisory body, सल्लागार मंडळ
advisory commission on intergovernmental relations, आंतर शासकीय संबंध सल्लागार आयोग
advisory committee, सल्लागार समिति
advisory council, सल्लागार परिषद
advisory jurisdiction, समुपदेशक अधिकारिता
advisory opinion, समुपदेशक मत
advisory referendum = optional referendum
advocate, *n.* अधिवक्ता (सा.)
Advocate General, महा अधिवक्ता
aerial domain, हवाई अधिकारक्षेत्र
aerial reconnaissance, हवाई टेहळणी
aerodrome, *n.* विमानतळ (पु.)
aeropolitics, *n.* हवाई सामर्थ्याधारित राजकारण (न.)
affair, *n.* १ प्रकरण (न.) २ *pl.* व्यवहार (पु.) ३ घडामोडी (स्त्री. अ. व.)
affectivity, *n.* भावनिकता (स्त्री.), प्रभावकता (स्त्री.)
affidavit, *n.*१ शपथपत्र (न.) २ प्रतिज्ञालेख (पु.)
affiliation, *n.* १ संलग्नीकरण (न.) २ संबद्धीकरण (न.)
affinal relations, सोयरेसंबंध (पु. अ. व.)
affirmation, *n.* १ दृढकथन (न.) २ होकार (पु.) ३ प्रतिज्ञाकथन (न.)
Afro-Asian bloc, आफ्रो-आशियाई गट
agency, *n.* अभिकरण (न.), एजन्सी (स्त्री.)
agency services, अभिकरण सेवा
agenda, *n. pl.* कार्यसूची (स्त्री.)
agent, *n.* अभिकर्ता (पु.)
agent provocateur, (provoking agent) प्रक्षोभकर्ता (पु.)
aggregate, *adj.* एकूण
aggregation, *n.* समुच्चयन (न.)
aggregation of interests, हितसंबंधांचे समुच्चयन
aggregative, *adj.* समुच्चयी
aggression, *n.* आक्रमण (न.)
cf. raid छापा
aggressive clique, आक्रमक कंपू
agitation, *n.* आंदोलन (न.), चळवळ (स्त्री.)
agitational, *adj.* आंदोलनात्मक
agnostic, *n.* अज्ञेयवादी (सा.)
agnosticism, *n.* अज्ञेयवाद (पु.)
agraria industria model, कृषि-उद्योग प्रतिरूप
agrarian, *adj.* कृषिभूमिविषयक, शेतजमीनविषयक
agrarian law, कृषिभूमि कायदा, शेतजमीन कायदा
agrarian party, कृषकदल (न.), किसानदल (न.)
agrarian socialism, कृषक समाजवाद
agrarian society, कृषिप्रधान समाज, शेती–प्रधान समाज
agricultural administration, कृषि प्रशासन
agricultural community, शेतकरी समाज, कृषक समाज
agricultural marketing board, कृषि पणन मंडळ, कृषि बाजार मंडळ
agricultural produce marketing society, कृषि उत्पन्न बाजार समिति
agro-industrial, *adj.* कृषि-औद्योगिक
agro-industry, *n.* कृषि-उद्योग (पु.)
aid, *n.* सहाय्य (न.), मदत (स्त्री.)
aide-de-camp, *n.* परिसहायक (सा.), ए. डी. सी. (सा.)

aide-memoire, *n.* स्मरण-सहाय्य सूची (स्त्री.)
air council, वायुसेनापरिषद (स्त्री.)
air ministry, वायुसेना मंत्रालय
air port, हवाईपत्तन (न.)
air space jurisdiction, हवाई अवकाश अधिकारिता
air-to-air missile, आकाशात् आकाश क्षेपणास्त्र
air-to-surface missile, आकाशात् भूमि क्षेपणास्त्र
alderman, *n.* आल्डरमन (पु.)
alien, *n.* अन्यदेशीय (सा.)
adj. अन्यदेशीय
alienate, *v.t.* दुरावा निर्माण करणे
alienated labour, १ हतात्म श्रम, नष्टस्व श्रम २ हतात्म श्रमिक, नष्टस्व श्रमिक
alienation, *n.* दूरीभाव (पु.), परात्मभाव (पु.)
alignment, *n.* संलग्नता (स्त्री.)
all-comprehensive, *adj.* सर्वसमावेशक
allegation, *n.* अभिकथन (न.)
allege, *v.t.* अभिकथन करणे
allegiance, *n.* निष्ठा (स्त्री.)
alliance, *n.* युति (स्त्री.)
alliances network, युतिबंध (पु.)
allied countries, मित्रदेश (पु. अ. व.)
allied powers, मित्रराष्ट्र (न.)
All India Services, अखिल भारतीय सेवा
All India Services Rules, अखिल भारतीय सेवा नियम
allocation, *n.* १ वाटप (न.), वाटणी (स्त्री.) २ विल्हेवार वाटप (न.)
allocation functions, वाटप कार्य
allotment, *n.* १ नियत रक्कम (स्त्री.) २ नियत वाटप (न.) ३ भाग वाटप (न.)
all-purpose authority, सार्वहेतुक प्राधिकरण
all things to all men, स्वैर आश्वासने
ally, *n.* मित्रराष्ट्र (न.), दोस्तराष्ट्र (न.)
alternative, *n.* १ विकल्प (पु.) २ पर्याय (पु.)
alternative estimate, पर्यायी अंदाज
amalgamation, *n.* एकत्रीकरण (न.)
amateur, *n.* हौशी (सा.)
ambassador, *n.* परराष्ट्र वकील (सा.)
cf. charge-d' affairs कार्यदूत
consul वाणिज्यदूत
envoy दूत, प्रतिनिधि
high commissioner उच्च आयुक्त
plenipotentiary अधिराजदूत
ambiguity, *n.* संदिग्धता (स्त्री.)
ambiguous, *adj.* संदिग्ध
ambilateral kinship, उभयपक्षी नाते
ambivalance, *n.* द्विधावृत्ति (स्त्री.)
amendment, *n.* १ दुरुस्ती (स्त्री.), २ सुधारणा (स्त्री.), विशोधन (न.)
amendment of the Act, अधिनियमाची सुधारणा, अधिनियमाचे विशोधन
amendment of the Constitution, संविधान विशोधन
amends, *n. pl.* प्रतिपूर्ति (स्त्री.)
cf. compensation
amenities, *n. pl.* सुखसोयी (स्त्री. अ. व.), सुविधा (स्त्री. अ. व.)
American system, भांडवलशाही व्यवस्था (व्यक्तिगत उपक्रमाला वाव देणारी)
ammunition, *n.* दारूगोळा (पु.)
amnesty, *n.* सर्वक्षमा (स्त्री.)
amorphous, *adj.* अनियतरूप
amulet, *n.* ताईत (पु.)
analogous, *adj.* सदृश
analogy, *n.* १ सादृश्य (न.) २ समधर्मता (स्त्री.), समवृत्तिता (स्त्री.)
anal stage of socialisation, सामाजिकीकरणाची मूलावस्था
analysis, *n.* विश्लेषण (न.)
analytical, *adj.* विश्लेषणात्मक

analytical check list, विश्लेषणात्मक तपासणी सूची
anarchism, *n.* अराज्यवाद (पु.)
anarchist, *n.* अराजक माजवणारा (पु.), अराज्यवादी (सा.)
anarcho-syndicalism = syndicalism
anarchy, *n.* अराजक (न.), अराजकता (स्त्री.)
ancestor worship, पूर्वजपूजा (स्त्री.)
Anglo-Indian, *n.* अँग्लो इंडियन (सा.)
animalism, *n.* चेतनवाद (पु.)
animism, *n.* जीवात्मवाद (पु.)
animistic, *adj.* जीवात्मवादी
annex, *v.t.* १ जोडणे, अनुबद्ध करणे २ (as, province, country) सामील करून घेणे, खालसा करणे
annexation, *n.* जोडून घेणे (न.), अनुबंधन (न)
annexure, *n.* जोडपत्र (न.)
annual financial statement, वार्षिक वित्तीय विवरणपत्र
annual report, वार्षिक अहवाल, वार्षिक प्रतिवृत्त
annuity, *n.* वर्षासन (न.), वार्षिकी (स्त्री.)
annul, *v.t.* विलोपन करणे *cf.* cancel
anomalous, *adj.* असंगत
anomaly, *n.* असंगति (स्त्री.)
anomie, *n.* अतिचार (पु.)
ans chluss, *n.* राजकीय किंवा आर्थिक एकीकरण (न.) (१३ मार्च १९३८ रोजी हिटलरने ऑस्ट्रिया जर्मनीस जोडून घेतला. त्याला २० एप्रिल १९३८ रोजी सार्वमताद्वारे ऑस्ट्रियाच्या मतदारांनी दिलेली मान्यता)
antagonistic, *adj.* विरोधी
antecedent publicity and consultation, पूर्ववर्ती प्रसिद्धी व सल्लामसलत
ante-date, *v.t.* पूर्वदिनांकित करणे, मागील तारीख टाकणे
anthropometry, *n.* मानवमिति (स्त्री.)
anti-aircraft, *adj.* विमानवेधी
anti-ballastic missile system, क्षेपणास्त्र प्रतिरोधक पद्धति
anti-Comintern pact, कॉमिंटर्न विरोधी करार
anti-democratic, *adj.* लोकशाहीविरोधी
anti-federalist, *n.* संघराज्यवादविरोधी (सा.)
anti-missile, *n.* प्रतिक्षेपणास्त्र (न.)
adj. क्षेपणास्त्रविरोधी
antipathy, *n.* सहजवैर (न.)
antiquity, *n.* १ प्राचीनता (स्त्री.) २ प्राचीन काळ (पु.)
anti-semitism, *n.* ज्यू विरोधवाद (पु.)
anti-social, *adj.* समाजविरोधी
antithesis, *n.* प्रतिस्थिति (स्त्री.)
ANZUS TREATY, अंझुस करार (ऑस्ट्रेलिया व न्युझीलंड यांच्याशी अमेरिकेने सॅन-फ्रॅन्सिस्को येथे १९५१ मध्ये केलेला परस्पर सुरक्षा करार)
apartheid, *n.* वर्णविद्वेष (पु.)
apathetic, *adj.* उदासीन
apathy, *n.* उदासीनता (स्त्री.)
apodictic, *adj.* निर्विवाद
a posteriori, अनुभवोत्तर, अनुभवसापेक्ष
apostolic, *n.* प्रेषिती (सा.)
appeal, *n.* अपील (न.)
appeal committee, अपील समिति
appeal procedure, अपील कार्यपद्धति
appeasement policy, अनुनय धोरण
appellate, *adj.* अपिलीय, अपील-
appellate jurisdiction, अपील अधिकारिता
appendix, *n.* परिशिष्ट (न.)
application, *n.* उपयोजन (न.)
apply, *v.t.& i.* (as, Acts) प्रयुक्त करणे, प्रयुक्त होणे, (as, rules) लागू करणे, लागू होणे *cf.* enforce जारी करणे, अंमलात आणणे, प्रवर्तन करणे

implement कार्यान्वित करणे
operate प्रवर्तित होणे
appointing authority, नियुक्ति प्राधिकारी
appointment, *n.* १ नियुक्ति (स्त्री.), नेमणूक (स्त्री.) २ नियत भेट (स्त्री.)
appointment power, १ नियुक्ति शक्ति २ नेमणुकीचे अधिकार
apportion, *v.t.* संविभाजन करणे
apportioned, *adj.* संविभाजित
apportionment, *n.* संविभाजन (न.)
approach, *n.* दृष्टिकोन (पु.)
approach road, उपमार्ग (पु.), पोचमार्ग (पु.)
approbation, *n.* अनुशंसा (स्त्री.), अनुशंसन (न.)
appropriation, *n.* विनियोजन (न.)
appropriation account, विनियोजन लेखा
appropriation Act, विनियोजन अधिनियम
appropriation Bill, विनियोजन विधेयक
appropriation committee, विनियोजन समिति
approver, *n.* माफीचा साक्षीदार (सा.)
a priori, अनुभवपूर्व, प्रागनुभव–
a priori **assumption,** अनुभवपूर्व गृहीतक
aptitude test, अभियोग्यता चाचणी
arbitrary, *adj.* स्वेच्छानुसारी, मनमानी
arbitration, *n.* १ लवाद (पु.) २ लवाद-निर्णय (पु.)
archaic, *adj.* आर्ष
archtype, *n.* आद्यरूप (न.)
area, *n.* क्षेत्र (न.)
arena, *n.* आखाडा (पु.), रिंगण (न.)
aristocracy, *n.* १ अभिजातवर्ग (पु.) २ अभिजनसत्ता (स्त्री.)
aristocrat, *n.* अभिजातवर्गीय (सा.)
aristocratic, *adj.* अभिजात, खानदानी
Armageddon, *n.* आर्मागेडॉन (न.) (अनिष्ट समजल्या जाणाऱ्या शक्तींविरुद्धचे युद्ध उदा. : पहिले महायुद्ध)
armchair strategist, सुखासीन राजकारणी, पर्यंकी राजकारणी, आरामखुर्चीतील राजकारणी
armed forces, सशस्त्र बल
armed neutrality, शस्त्रसज्ज तटस्थता
armed revolution, सशस्त्र क्रांति
armistice, *n.* शस्त्रसंधि (पु.)
arms, *n.* शस्त्रे (न. अ. व.)
Arms Act, शस्त्र अधिनियम
arms control, शस्त्रास्त्र नियंत्रण
arms embargo, शस्त्र अधिरोध
arms race, शस्त्र स्पर्धा, शस्त्रास्त्र स्पर्धा
arms truce, विरामसंधि (पु.)
army engineers' corps, सेना अभियंता दल
army of occupation, व्यापी सेना, ताबा घेणारी सेना
arraignment, *n.* न्यायालयीन समुपस्थापन (न.)
arrears, *n.* १ थकबाकी (स्त्री.) २ थकित काम (न.)
arriviste , *n.* स्वार्थसाधू (सा.) (राजकारणी)
arrogance of power, सत्तामद (पु.)
arrogate, *v.t.* अनधिकारतः ग्रहण करणे, अनधिकारतः दावा सांगणे
arrondissement, *n.* अरॉन्दिस्मा (पु.) (फ्रान्स-मधील स्थानिक शासनाचे निर्वाचन क्षेत्र किंवा शासनाचा प्रशासनिक घटक)
arsenal of democracy, लोकशाहीचे शस्त्रागार, लोकशाहीचे आयुधभांडार
artefact, *n. pl.* मानवनिर्मित वस्तू (स्त्री.)
article, *n.* अनुच्छेद (पु.)
articulate, *adj.* अभिव्यक्त
articulate major premise, अभिव्यक्त प्रधान आधारविधान
articulation, *n.* अभिव्यक्तीकरण (न.)
art of the possible, संभाव्यलक्षी कुशलता
ascribe, *v. t.* अध्यारोप करणे
ascribed, *adj.* सिद्ध

ASEAN, (Association of South-East Asian Nations) **असोसिएशन ऑफ साऊथ-ईस्ट एशियन नेशन्स** (इंडोनेशिया, मलेशिया, फिलिपिन्स, सिंगापूर, थायलंड यांनी आर्थिक व सामाजिक विकासासाठी १९६७ मध्ये स्थापन केलेली प्रादेशिक संघटना)

assassin = **assassinator**

assassinate, *v. t.* **हत्या करणे, जिवे मारणे**

assassinator, *n.* (*also* **assassin**) **हत्यारा** (पु.), **मारेकरी** (पु.)

assault, *n.* **हमला** (पु.)

assay office, पारख कार्यालय

assembly, *n.* १ **सभा** (स्त्री.) (as in : Legislative Assembly विधानसभा) २ *Law* **जमाव** (पु.) (as in : unlawful assembly बेकायदेशीर जमाव)

assent, *n.* **अनुमति** (स्त्री.)

cf. acceptance स्वीकृति, स्वीकार
acquiescence मूकसंमति
concurrence सहमति
consent संमति
ratification अनुसमर्थन
v. t. **अनुमती देणे**

assessed taxes, निर्धारित कर

assessment, *n.* १ **आकारणी** (स्त्री.) *cf.* duty २ **निर्धारण** (न.)

assets, *n. pl.* **मत्ता** (स्त्री.)

assets and liabilities, मत्ता व दायित्वे

assign, *n.* **अभिहस्तांकिती** (सा.)

assignment, *n.* **अभिहस्तांकन** (न.)

assimilation, *n.* **सात्मीकरण** (न.)

assistance, *n.* **साहाय्य** (न.)

associate, *n.* **सहयोगी** (सा.)

association, *n.* १ **संघ** (पु.)

cf. board मंडळ
body संस्था, निकाय
committee समिति
confederation राज्यसंघ
corporation महामंडळ, निगम
federation संघराज्य
organisation संघटना
society संस्था, मंडळी
syndicate संहति
union संघ

२ **साहचर्य** (न.)

assume, *v.t.* **गृहीत धरणे**

assumption, *n.* **गृहीत** (न.)

assurances committee, आश्वासन समिति

assured destruction, अपेक्षित विनाश, खात्रीचा विनाश

astronaut, *n.* **अंतराळवीर** (पु.)

astronautics, *n.* १ **अंतराळ वाहन विज्ञान** (न.) २ **अंतराळविद्या** (स्त्री.)

asylum, *n.* १ **आश्रय** (पु.) २ **आश्रय-स्थान** (न.)

asymmetry, *n.* **असममिति** (स्त्री.)

Atlantic Charter, ॲटलांटिक सनद (१९४१ च्या ऑगस्टमध्ये ॲटलांटिक महासागरावरील एका युद्धनौकेवर रुझवेल्ट व चर्चिल यांच्यामध्ये दुसऱ्या महायुद्धानंतरच्या जागतिक पुनर्रचनेसंबंधी करण्यात आलेली घोषणा)

Atlantic community, ॲटलांटिक (राष्ट्र) **समुदाय**

atom bomb, अणु बाँब

atom-free zone, अणुमुक्त क्षेत्र

atomic energy, अणुऊर्जा (स्त्री.), **अणुशक्ति** (स्त्री.)

atomic energy commission, अणुऊर्जा आयोग

atomic holocaust, अण्वस्त्र विध्वंस

atomization, *n.* **गट भंजनीकरण** (न.) (व्यक्तीला दुर्बल करून तिची राजसत्तेवरील अवलंबिता वाढवणे)

attach, *v.t.* & *i.* १ **जप्ती आणणे, टाच आणणे**

cf. confiscate अधिहरण करणे, सरकार-जमा करणे
distrain अटकावून ठेवणे
distress अटकावणी लावणे
forfeit १ समपहरण करणे २ गमावणे
seize अभिग्रहण करणे, जप्त करणे
२ संलग्न करणे, संलग्न होणे, जोडणे

attached office, संलग्न कार्यालय
attachment, *n.* टाच (स्त्री.), जप्ती (स्त्री.)
attack, *n.* हल्ला (पु.)
attain majority, सज्ञान होणे
attentive public, जागरूक जनता
attenuation, *n.* क्षीणन (न.)
attitude, *n.* अभिवृत्ति (स्त्री.)
attitude scaling, अभिवृत्ति अनुमापन
attorney, *n.* १ मुखत्यार (सा.) २ न्याय-वादी (सा.)
Attorney General, महान्यायवादी (सा.)
attribute, *n.* गुणविशेष (पु.)
audit, *n.* लेखापरीक्षा (स्त्री.)
audit control, लेखापरीक्षा नियंत्रण
auditing, *n.* लेखापरीक्षण (न.)
auditor, *n.* लेखापरीक्षक (सा.)
Auditor General, महालेखापरीक्षक (सा.)
autarchy = autarky, *n.* (national economic self-sufficiency) निरंकुश सत्ता (स्त्री.) (राष्ट्रीय आर्थिक स्वयंपूर्णता)
authenticate, *v.t.* अधिप्रमाणन करणे
authorisation, *n.* १ प्राधिकरण (न.) २ प्राधिकारपत्र (न.)
authorise, *v. t.* प्राधिकार देणे, प्राधिकृत करणे
authoritarian, *adj.* १ प्राधिकारवादी २ स्वामित्व प्रधान ३ सत्तावादी
authoritarianism, *n.* प्राधिकारवाद (पु.)
authority, *n.* १ प्राधिकारी (सा.) २ प्राधिकरण (न.) ३ प्राधिकारपत्र (न.) ४ प्राधिकार (पु.)
authority and leadership, प्राधिकार व नेतृत्व
authority of state, राज्याचा प्राधिकार
autocracy, *n.* एकतंत्र पद्धति (स्त्री.)
autocrat, *n.* एकतंत्री (सा.)
autocratic, *adj.* एकतंत्री, एकतंत्र—
automation, *n.* स्वयंचलन (न.)
autonomous, *adj.* स्वायत्त
autonomous region, स्वायत्त प्रदेश
autonomy, *n.* स्वायत्तता (स्त्री.)
auxiliary agency, सहाय्यकारी अभिकरण
auxiliary legislation, सहाय्यकारी विधिविधान
auxiliary officer, सहाय्यकारी अधिकारी
avalanche, *n.* सतवर्षाव (पु.)
avoidance, *n.* वर्जन (न.) (as in : customs of avoidance वर्जनरूढी)
avoidance relationship, वर्जनसंबंध (पु.)
avulsion, *n.* अपदारण (न.)
avunculate, *n.* मातुल वर्चस्व (न.)
award, *n.* १ निवाडा (पु.) २ पुरस्कार (पु.)
axiom, *n.* गृहीतक (न.)
axis, *n.* १ अक्ष (पु.) २ गट्टी राष्ट्र (न.), अक्ष राष्ट्र (न.)
ayes, *n. pl.* 'होय' पक्षी (सा.)

B

backbencher, *n.* मागील बाकावरील सदस्य (सा.), पश्चासीन सदस्य (सा.)
backer, *n.* पाठीराखा (पु.), आर्थिक पाठबळ देणारा (पु.)
backgrounder, *n.* १ गुप्तसूत्री वृत्त (न.) २ पृष्ठभूमिलेख (पु.)
backlash, *n.* उलटा फटकारा (पु.), प्रत्याघात (पु.)
bacteriological warfare, अणुजीव युद्ध
bad tendency rule, स्वातंत्र्य अपलापविरोधी नियम
Baghdad Pact, (CENTO) (Central Treaty Organisation) बगदाद करार (सेंटो) (द्वितीय महायुद्धोत्तर कालामधील अमेरिका प्रणित लष्करी करार–संघटनांपैकी एक; १९५५ मध्ये पाकिस्तान, इराण, इराक, तुर्कस्थान व ग्रेट ब्रिटन यांनी मुख्यत्वे रशियाच्या विस्तारवादाविरुद्ध केलेला करार. १९५८ मध्ये इराकमधील क्रांतीनंतर हा करार 'सेंटो करार' म्हणून ओळखला जातो.)
bagman, *n.* लाचदलाल (पु.)
bail, *n. Law* १ जमानतदार (सा.) २ जमानत (स्त्री.)
v. t. Law १ (to set free on bail) जमानतीवर सोडणे २ (वस्तूंचा) निक्षेप करणे
balanced budget, समतोल अर्थसंकल्प, संतुलित अर्थसंकल्प
balanced constitution, संतुलित संविधान
balance of power, १ शक्ति संतुलन, शक्ति समतोल २ सत्ता संतुलन, सत्ता समतोल
balance of terror, दहशत संतुलन
balance of trade, व्यापारशेष (पु.)
balancing doctrine, संतुलन सिद्धांत
balkan entente, बाल्कन गट
balkanization, *n.* विखंडन करणे (न.), तुकडे करणे (न.), तुकडे होणे (न.)
ballot, *n.* १ मतपत्रिका (स्त्री.) २ गुप्त मतदान (न.)
v. t. चिठ्ठ्या टाकणे, मतदान करणे
ballot paper, मतपत्रिका (स्त्री.)
bamboo curtain, बांबू पडदा
Bandung Conference, बांडुंग परिषद (१९५५ मध्ये बांडुंग (इंडोनेशिया) येथे भरलेली आफ्रो–आशियाई परिषद)
banish, *v. t.* हद्दपार करणे
cf. deport तडीपार करणे
exile देशपार करणे
expatriate स्वदेशनिष्कासित करणे
extradite –चे प्रत्यर्पण करणे
transport काळ्या पाण्यावर पाठवणे
bank, *n.* अधिकोष (पु.), बँक (स्त्री.)
bank return, बँक विवरण
banner district, आघाडीचा मतदारसंघ

bargaining, *n.* १ सौदेबाजी (स्त्री.) २ सौदा (पु.)
bargaining power, सौदाशक्ति (स्त्री.)
barter, *n.* वस्तुविनिमय (पु.) *v.t.* वस्तुविनिमय करणे
basic, *adj.* मूळ, मूलभूत, पायाभूत
basic structure, मूलभूत संरचना
basic training, मूलभूत प्रशिक्षण
basic unit, मूलभूत घटक, पायाभूत घटक
becoming, *n.* संभवन (न.) *adj.* संभवनात्मक
behaviour, *n.* वर्तन (न.)
behaviouralism, *n.* वर्तनवाद (पु.)
behaviouralist, *n.* वर्तनवादी (सा.)
behavioural science, वर्तनवादीशास्त्र (न.)
behaviour pattern, वर्तन बंध
being, *n.* असतेपण (न.)
Belgrade Conference, बेलग्रेड परिषद (असंलग्न राष्ट्रांची पहिली परिषद : १९६१)
belief, *n.* १ विश्वास (पु.) २ *pl.* समजुती (स्त्री. अ. व.)
belligerency, *n.* युध्यमानता (स्त्री.), युद्धावस्था (स्त्री.)
belligerent, *adj.* (carrying on war or engaged in war) युध्यमान
bellwether, *n.* (मत्त) दिक् सूचक (पु.)
benefice, *n.* धर्मस्व (न.)
benefits and allowances, लाभ आणि भत्ते
benevolent, *adj.* लोकहितैषी
benevolent despot, लोकहितैषी निरंकुश शासक, लोकहितैषी स्वैरतंत्री
benign neglect, सद्हेतुक दुर्लक्ष
Berlin Rome axis, बर्लिन रोम गट्टी
Berne convention, बर्न अभिसंधि
Beveridge plan, बेव्हरीज योजना (१९४२ साली ब्रिटनमध्ये बेव्हरीज समितीने सुचवलेली सामाजिक सुरक्षाविषयक कल्याण योजना)
biannual, *adj.* अर्धवार्षिक
bibliography, *n.* १ अभ्यासवाङमय सूची (स्त्री.) २ ग्रंथसूची (स्त्री.)
bicameral, *adj.* द्विसदन--, द्विसदनीय, द्विगृही
bicameralism, *n.* द्विसदनवाद (पु.)
bicameral legislature, द्विसदन विधानमंडळ, द्विगृही विधानमंडळ
bicameral system, द्विसदनीय पद्धति, द्विगृही पद्धति
biennial, *adj.* (appearing every two years) द्विवार्षिक
biennial session, द्विवार्षिक सत्र
bifurcation, *n.* द्विशाखन (न.), दुभागणी (स्त्री.)
bigamy, *n.* द्विविवाहितत्व (न.)
big stick policy, दंडभयदर्शी धोरण
Big Three, बडे तिघे (ब्रिटन, अमेरिका व रशिया यांची दुसऱ्या महायुद्धातील युती)
bilateral, *adj.* उभयपक्षी, द्विपक्षी
bilateral aid, उभयपक्षी सहाय्य
bilateral descent, उभयपक्षीय वंशक्रम
bill, *n.* १ विधेयक (न.) २ बिल (न.)
bill drafting, विधेयकाचे मसुदालेखन
Bill of Rights, बिल ऑफ राईटस (इंग्लंड--१६८९), अधिकार विधेयक
bilocal, *adj.* उभयस्थानिक
biological existence, जैविक अस्तित्व
biological factor, जैविक घटक
biological warfare, जैविक युद्ध
bipartisanship, *n.* द्विपक्षसंमतितत्व (न.)
bi-polar, *adj.* द्विध्रुवी
bipolarity, *n.* द्विध्रुवता (स्त्री.)
bipolar system, द्विध्रुवी पद्धति
birthright, *n.* जन्मसिद्ध अधिकार (पु.), जन्मसिद्ध हक्क (पु.)

black magic, चेटूक (न.), जादूटोणा (पु.), विनाशकारी जादू
blackmail, *v.t.* धमकीने पैसे उकळणे
blackmailer, *n.* बिगजीवी (पु.)
Black Muslims, निग्रो मुस्लीम (अमेरिकेतील निग्रो मुस्लीमांची कृष्णवर्णीयांच्या श्रेष्ठत्वाचा आणि वांशिक स्वातंत्र्याचा पुरस्कार करणारी चळवळ)
blackout, *n.* प्रकाशबंदी (स्त्री.)
Black Panther Party, (U. S. A.) ब्लॅकपँथर पार्टी (कृष्णवर्णीयांची अमेरिकेतील नागरी हक्क संरक्षणासाठी स्थापलेली लढाऊ संघटना)
blanket sanction, व्यापक मंजुरी
blitzkrieg, *n.* वीजवेगी हल्ला (पु.)
block, *n.* गट (पु), खंड (पु.)
blockade, *n.* नाकेबंदी (स्त्री.)
block grant, एकरकमी अनुदान, गट अनुदान
block voting, गट मतदान
blood-feud, *n.* कुलवैर (न.)
bloodless revolution, रक्तहीन क्रांति
bloody revolution, रक्तरंजित क्रांति
Blue Book, ब्ल्यू बुक (ब्रिटिश संसदेचे निळ्या वेष्टनाचे प्रकाशन)
blue collar workers, श्रमजीवी कर्मचारी
blueprint, *n.* आराखडा (पु.), नीलप्रत (स्त्री.), नीलमुद्रित (न.)
board, *n.* मंडळ (न.) *cf.* association
board of admiralty, नाविक मंडळ, नौअधिकरण मंडळ
board of directors, संचालक मंडळ
board of education, शिक्षण मंडळ
board of examiners, परीक्षक मंडळ
board of trade, व्यापार मंडळ
body, *n.* संस्था (स्त्री.), निकाय (पु.) *cf.* association
body corporate, निगम निकाय
body of laws, विधिसंग्रह (पु.)
body Politic, राज निकाय
Bolsheviks, *n. pl.* बोल्शेविक (सा. अ. व.)
bolshevism, *n.* बोल्शेविकवाद (पु.) (रशियामधील लेनिनप्रभृतीप्रणीत क्रांतिपूर्व काळातील मार्क्सवादी विचारसरणी)
bona fide, adj. Law १ सद्भावमूलक, सद्भावपूर्ण २ खराखुरा, वास्तविक ३ प्रामाणिक
adv. सद्भावपूर्वक
bona fides, n. Law १ (good faith) सद्भाव (पु.), २ (genuineness) खरेपणा (पु.)
bonded labour, वेठबिगार (सा.)
Book burners, स्वयंमन्य संस्कृतिरक्षक
border dispute, सरहद्दवाद (पु.)
border states, सरहद्दीलगतची राज्ये
borough, *n.* बरो (पु.), बरो नगरपरिषद (स्त्री.)
borrowing, *n.* १ कर्ज (न.) २ उसनवारी (स्त्री.)
bossism, *n.* साहेबगिरी (स्त्री.) (राजकीय कारस्थानातील सूत्रचालन)
boundary, *n.* सीमा (स्त्री.)
boundary dispute, सीमावाद (पु.)
bourgeoisie, *n. pl.* बूर्झ्वा वर्ग (पु.)
bourgeois revolution, बूर्झ्वा क्रांति
boycott, *n.* बहिष्कार (पु.)
brain-drain, *n.* बुद्धिमंतांचे अपगमन (न.)
brain trust, १ निकटतम तज्ञगट २ जाणकार गट
brainwashing, *n.* बुद्धिप्रक्षालन (न.)
branch, *n.* शाखा (स्त्री.)
breach of law, विधिभंग (पु.)
breach of peace, शांतताभंग (पु.)
breach of privilege, विशेषाधिकारभंग (पु.)
bread and butter issue, भाकरीचा प्रश्न
break-even point, आयव्यय संतुलन बिंदु

bridge-building, *n.* सांधणी (स्त्री.)
brief, *v.t.* टाचण करून देणे
n. *Law* मिसल (स्त्री.)
adj. त्रोटक, संक्षिप्त
brinkmanship, *n.* सीमांतवर्तिता (स्त्री.)
British Commonwealth of Nations, राष्ट्रकुल (न.)
broadcasting, *n.* ध्वनिक्षेपण (न.), प्रसारण (न.)
brokerage, *n.* (the commission of a broker) दलाली (स्त्री.)
cf. commission अडत, कमिशन
concession सवलत
deduction वजात
discount वट्टा, कसर
drawback करप्रतिग्रह
percentage टक्केवारी, शेकडेवारी
rebate वटाव
reduction घट
remission सूट
set-off वजावट
brotherhood, *n.* १ बंधुत्व (न.) २ बंधुगण (पु.)
budget, *n.* अर्थसंकल्प (पु.)
balanced budget समतोल अर्थसंकल्प, संतुलित अर्थसंकल्प
capital budget भांडवली अर्थसंकल्प
deficit budget तुटीचा अर्थसंकल्प
revenue budget महसुली अर्थसंकल्प
revised budget सुधारित अर्थसंकल्प
surplus bugdet शिलकी अर्थसंकल्प
Budget and Accounting Act, अर्थसंकल्प व लेखांकन अधिनियम
budgetary procedure, अर्थसंकल्पविषयक कार्यपद्धति, अर्थसंकल्पीय प्रक्रिया
budget bureau, अर्थसंकल्प विभाग
budget cycle, अर्थसंकल्पीय चक्र
budget enactment, अर्थसंकल्पविषयक अधि-नियमन
budget estimate, अर्थसंकल्पीय अंदाज
budget examiner, अर्थसंकल्प परीक्षक
budgeting, *n.* अर्थसंकल्पन (न.)
budgeting management, अर्थसंकल्पन व्यवस्थापन
budgeting system, अर्थसंकल्पन पद्धति
budget programme, अर्थसंकल्प कार्यक्रम
buffer state, मध्यगत राष्ट्र
Bundesrat, *n.* बुंडेस्राट (पु.) (जर्मन विधिमंडळातील वरिष्ठ सदन)
Bundestag, *n.* बुंडेस्टाग (पु.) (जर्मन विधिमंडळातील कनिष्ठ सदन)
bureau, *n.* १ (as, office) केंद्र (न.)
२ (as, department) विभाग (पु.)
bureaucracy, *n.* नोकरशाही (स्त्री.)
bureaucratic infra-structure, अधिकारवर्गीय आधार-संरचना
bureaucratic laws, नोकरशाहीचे कायदे, अधिकारीवर्गाचे कायदे
bureaucratisation, *n.* नोकरशाहीकरण (न.)
bureau of budget, ब्यूरो ऑफ बजेट
bureau of reclamation, पुनःप्रापण केंद्र
burgess, *n.* पौर (सा.)
Burgomaster, *n.* (Germany) बर्गोमास्टर (पु.)
burial, *n.* दफन (न.)
business administration, व्यापार प्रशासन
business advisory committee, कामकाज सल्लागार समिति
bye-election, *n.* पोटनिवडणूक (स्त्री.)
byelaw=bylaw, *n.* उपनियम (पु.)
by lots, चिठ्ठ्या टाकून

C

cabinet, *n.* मंत्रिमंडळ (न.)
cabinet and ministry, मंत्रिमंडळ आणि मंत्रि-परिषद
cabinet committee, मंत्रिमंडळ समिति
cabinet government, मंत्रिमंडळात्मक शासन
cabinet minister, कॅबिनेट मंत्री
cabinet secretariat, मंत्रिमंडळ सचिवालय
cable, *n.* समुद्रतार (स्त्री.)
cameralism, *n.* कॅमेरलवाद (पु.)
camouflage, *n.* छद्मावरण (न.)
campaign, *n.* मोहीम (स्त्री.)
campaign oratory, निवडणूक मोहिमेतील वक्तृत्व
campaign promise, निवडणूक मोहिमेतील आश्वासन
cancel, *v.t.* रद्द करणे
cf. abolish निरास करणे, नाहीसा करणे
abrogate निराकरण करणे
annul विलोपन करणे
declare null and void शून्य ठरवणे
invalidate विधिअग्राह्य ठरवणे
nullify शून्य करणे
overrule अधिशून्य करणे
quash रद्दबातल करणे
repeal निरसन करणे
rescind विखंडित करणे
revoke परत घेणे
set aside रद्द करणे
vacate विलोपन करणे
candidacy, *n.* उमेदवारी (स्त्री.)
candidate, *n.* उमेदवार (सा.)
canon, *n.* १ सिद्धांत (पु.) २ प्रनियम (पु.) ३ निकष (पु.)
canon law, ख्रिस्ती धर्मविधान (कॅनन विधि)
canton, *n.* कँटन (पु.), प्रांत (पु.)
cantonment, *n.* छावणी (स्त्री.)
cantonment board, छावणी मंडळ
canvass, *v.t.* १ छाननी करणे २ मत छाननी करणे ३ प्रचार करणे ४ याचना करणे, आर्जव करणे
capability, *n.* शक्तता (स्त्री.) *cf.* ability
capacity, *n.* सामर्थ्य (न.) *cf.* ability
capital, *n.* १ राजधानी (स्त्री.) २ भांडवल (न.)
adj. १ मुख्य २ भांडवली
capital account, भांडवली लेखा
capital budget, भांडवली अर्थसंकल्प
capital gains tax, भांडवली लाभ कर
capitalism, *n.* पुंजीवाद (पु.), भांडवलशाही (स्त्री.)
capitalist regime, भांडवलवादी राज्यकाल, पुंजीवादी राज्यकाल
capital levy, भांडवलावरील विशेष वसुली
capital punishment, देहान्त शिक्षा, देहान्त दंड

capitation fee, दरडोई फी
capitulation, *n.* सशर्त शरणागति (स्त्री.)
captive candidate, आबद्ध उमेदवार
capture, *v.t.* (as, an enemy) १ पकडणे २ (to take by force) हस्तगत करणे
card-carrying party-member, एकनिष्ठ पक्ष सदस्य
career diplomat, व्यावसायिक राजनयिक
careerist, *n.* तत्त्वहीन धंदेवाईक (सा.)
career official, व्यावसायिक अधिकारी
careers service, जीवनव्यवसायी सेवा
caretaker, *adj.* काळजीवाहू (as in : caretaker government काळजीवाहू सरकार)
carpetbagger, *n.* भ्रष्टाचारी उपरा राजकारणी (पु.)
cartel, *n.* १ कार्टेल (न.) २ उद्योजक नियामक मंडळ (न.) ३ बंदीविनिमय करार (पु.)
case-law, *n.* निर्णयविधि (पु.)
case method, प्रकरण अभ्यास पद्धति
case study, प्रकरण अभ्यास, व्यक्तिगत अभ्यास
case study approach, प्रकरण अभ्यास दृष्टिकोन
casework, *n.* व्यक्तिकार्यतंत्र (न.)
cash accounting, रोख लेखांकन
cash disbursement system, (special pension fund) रोख संवितरण पद्धति (विशेष निवृत्तिवेतन निधि)
caste, *n.* जाति (स्त्री.)
casteism, *n.* जातीयवाद (पु.)
caste politics, जातीय राजकारण
casting vote, निर्णायक मत
catastrophism, *n.* संकटवाद (पु.)
categorical assistance, सुस्पष्ट सहाय्य
categorical imperative, निरपेक्ष आदेश
category, *n.* *Admn.*(when distinguished from class) १ प्रवर्ग (पु.) २ प्रकार (पु.)
caucus, *n.* १ सूत्रचालक (सा.) २ सूत्रचालक गट (पु.)
causal, *adj.* १ प्रयोजक २ कार्यकारणविषयक
C. B. I., (Central Bureau of Investigation) सी. बी. आय. (केंद्रीय अन्वेषण विभाग)
cease-fire, *n.* गोळाबंदी (स्त्री.), लढाईबंदी (स्त्री.)
cell, *n.* १ सेल (पु.), प्राथमिक घटक (पु.) २ कोठडी (स्त्री.). *Admn.* ३ शाखा (स्त्री.)
cemetery vote, खोटे मत (मृत मतदाराच्या नावावरील खोटे मत)
censor, *n.* १ अभ्यवेक्षक (सा.) २ सेन्सॉर (न.)
censorship, *n.* १ अभ्यवेक्षण (न.) २ सेन्सॉरशिप (स्त्री.)
censure, *n.* निंदा (स्त्री.)
censure motion, निंदाव्यंजक ठराव
census, *n.* १ खानेसुमारी (स्त्री.), जनगणना (स्त्री.) २ प्रगणना (स्त्री.)
centime, *n.* सेंटाइम (न.) (फ्रेंच नाणे, फ्रँकचा एकशतांश) (फ्रान्समधील स्थानिक मालमत्ता कर आकारणीचे मानक)
central administration, केंद्रीय प्रशासन
central department, केंद्रीय विभाग, केंद्रीय खाते
central finance, केंद्रीय वित्तव्यवस्था
central government, केंद्र सरकार, केंद्र शासन
centralisation, *n.* केंद्रीकरण (न.)
centralisation of capital, भांडवलाचे केंद्रीकरण
centralised bureaucratic administration, केंद्रीभूत नोकरशाही प्रशासन
centrally administered territory, (*also* called union territory) केंद्रशासित प्रदेश
central personnel agency, केंद्रीय कर्मचारीवर्ग अभिकरण
central staff agency, मध्यवर्ती अनुदेशी अभिकरण

central subject, केंद्रीय विषय
centre, *n.* केंद्र (न.)
centrifugal, *adj.* अपकेंद्री
centripetal, *adj.* अभिकेंद्री
centrist, *n.* केंद्रवर्ती (सा.), मध्यममार्गी (सा.)
ceremonial, *adj.* समारंभी
ceremonial figurehead, समारंभीप्रमुख (पु.), उत्सवमूर्ति (स्त्री.)
certificate of election, निर्वाचन प्रमाणपत्र, निवडणूक प्रमाणपत्र
certificate of incorporation, निगमन प्रमाणपत्र
certification, *n.* प्रमाणन (न.)
certification procedure, प्रमाणन कार्यपद्धति
certiorari, *n.* सर्शिओराय (पु.) प्राकर्षण (न.)
cess, *n.* उपकर (पु.) *cf.* duty
cessation, *n.* विराम (पु.)
cessation of hostilities, वैरविराम (पु.)
cession, *n.* १ अभ्यर्पण (न.) २ अभ्यर्पित प्रदेश (पु.)
chain of command, आज्ञा शृंखला
chairman, *n.* १ अध्यक्ष (सा.) २ सभापति (सा.)
chamber, *n.* १ मंडळ (न.) २ चेंबर (पु.)
chamber of commerce, वाणिज्य मंडळ
chamber of deputies, चेंबर ऑफ डेप्युटीज
chancellor, *n.* १ कुलपति (सा.) २ चॅन्सेलर (पु.) (जर्मनीचे पंतप्रधान)
chancellor of exchequer, ब्रिटनचा अर्थमंत्री
chancellory = embassy
change, *n.* परिवर्तन (न.), बदल (पु.)
character assassin, चारित्र्यहंता (पु.)
character assassination, चारित्र्यहनन (न.)
charge, *v.t.* दोषारोप ठेवणे
cf. accuse आरोप ठेवणे
impeach महाभियोग लावणे
incriminate गुन्ह्यात गुंतवणे
inculpate दूषण लावणे
indict अभ्यारोपित करणे
n. १ (duty *or* task) प्रभार (पु.) २ *Admn.* (as, of a post) कार्यभार (पु.) ३ आकार (पु.) ४ आकारणी (स्त्री.) ५ *Law* (an accusation of a wrong) दोषारोप (पु.) ६ (instructions given by the court to the jury) समनुदेश (पु.) ७ ताबा (पु.), अभिरक्षा (स्त्री.) ८ (attack or onset) निकराचा हल्ला (पु.) तुटून पडणे (न.)
charge-d'affairs, *n.* कार्यदूत (सा.), शार्द फे (सा.) *cf.* ambassador
charisma, *n.* जनसंमोह (पु.), करिश्मा (पु.)
charismatic, *adj.* जनसंमोही
charismatic authority, जनसंमोही प्राधिकारी
charismatic leadership, जनसंमोही नेतृत्व
charter, *n.* सनद (स्त्री.)
chartered accountant, सनदी लेखापाल
chartered bank, सनदी बँक, सनदी अधिकोष
chartered company, सनदी कंपनी
chartism, *n.* चार्टिस्टवाद (पु.)
chartist movement, चार्टिस्ट आंदोलन
chauvism, *n.* देशोन्माद (पु.), अंधदेशभक्ति (स्त्री.)
checks and balances, संरोधन व समतोल
chef de cabinet, शे द काबिने (फ्रान्समधील प्रिफेक्टचा सहायक अधिकारी)
chemical warfare, रासायनिक युद्ध
chief administrative officer, मुख्य प्रशासन अधिकारी
chief commissioner, मुख्य आयुक्त
chiefdom, *n.* १ अधिपतिपद (न.) २ अधिपतिराज्य (न.)
chief election commissioner, मुख्य निवडणूक आयुक्त
chief executive, मुख्य कार्याधिकारी

chief executive officer, मुख्य कार्यकारी अधिकारी
chief judge, मुख्य न्यायाधीश
chief justice, मुख्य न्यायमूर्ति
chief minister, मुख्यमंत्री (सा.)
chief officer, मुख्य अधिकारी
chief of mission, दूतमंडळ प्रमुख
chief of state, राज्य प्रमुख
child labour, १ बाल श्रम २ बाल श्रमिक
Children's Court=Juvenile Court
christendom, *n.* ख्रिस्तीजगत (न.), ईसाई जगत (न.)
christian socialism, ख्रिश्चन समाजवाद
chronic campaigner, कायम उमेदवार
chronology, *n.* कालानुक्रम (पु.)
church and state, धर्मसत्ता व राजसत्ता
circle, *n.* १ मंडल (न.) २ वर्तुळ (न.), वृत्त (न.)
circulation of elite, शिष्टजनांचे अभिसरण
citizen, *n.* नागरिक (सा.)
citizens' advice bureau, नागरिक सल्लागार केंद्र
citizenship, *n.* नागरिकत्व (न.), नागरिकता (स्त्री.)
city commission form of local government, स्थानिक शासनाचा नगर आयोग प्रकार
city council=municipal council
city election, नगर निवडणूक
city government, शहर शासन
city limits, *n. pl.* नगरसीमा (स्त्री. अ. व.)
city manager, नगर व्यवस्थापक
city planning, नगर नियोजन
city state, नगर राज्य
civic, *adj.* नागरी
civic culture, नागरी संस्कृति
civic ideal, नागरिक आदर्श
civic rights, नागरिक अधिकार
civics, *n.* नागरिकशास्त्र (न.)
civil, *adj.* १ (opposed to military) नागरी २ *Law* (opposed to criminal) दिवाणी ३ सभ्य, नागर
civil action, दिवाणी कारवाई
civil administration, नागरी प्रशासन
civil code, दिवाणी संहिता
civil commotion, नागरिक विक्षोभ
civil court, दिवाणी न्यायालय
civil defence, नागरी संरक्षण
civil disobedience, सविनय कायदेभंग
civil disobedience movement, सविनय कायदेभंगाची चळवळ
civillian, *adj.* असैनिक, मुलकी
n. सनदी नोकर (पु.)
civilian control, असैनिकी नियंत्रण, मुलकी नियंत्रण
civilisation, *n.* १ सभ्यता (स्त्री.) २ सुधारणा (स्त्री.) ३ संस्कृति (स्त्री.), अंतर्बाह्य संस्कृति (स्त्री.)
civilised society, सुसंस्कृत समाज, सभ्य समाज
civil law, १ दिवाणी विधि, दिवाणी कायदा २ नागरी विधि ३ (common law, as distinguished from canon law) सिव्हिल विधि
civil liberty, नागरिक स्वातंत्र्य, नागरी स्वातंत्र्य
civil list, राजपत्रितांची सूची
civil power, नागरी सत्ता
civil prisoner, दिवाणी कैदी
Civil Procedure Code, दिवाणी प्रक्रिया संहिता
civil rights, *n. pl.* १ नागरी अधिकार २ दिवाणी अधिकार ३ नागरिकी अधिकार
civil servant, नागरी सेवक
civil service, १ नागरी सेवा २ सनदी नोकरशाही
civil service administration tribunal, नागरी सेवा प्रशासन न्यायाधिकरण

civil service arbitration, १ नागरी सेवा लवाद २ नागरी सेवा लवादनिर्णय
civil service arbitration tribunal, नागरी सेवा लवाद न्यायाधिकरण
civil service commission, नागरी सेवा आयोग
civil society, नागरी समाज
civil state, राजनीतिक अवस्था
civil war, यादवी युद्ध, यादवी (स्त्री.)
claim, *n.* दावा (पु), मागणी (स्त्री.)
clan, *n.* १ कुल (न.), कुळी (स्त्री.) २ गोत्र (न.)
class, *n.* वर्ग (पु.)
class collaboration, वर्ग सहयोग
class conflict, वर्ग संघर्ष
class consciousness, वर्गभावना (स्त्री.), वर्ग-जाणीव (स्त्री.)
classical, *adj.* १ अभिजात २ शास्त्रीय
classification, *n.* वर्गीकरण (न.)
classification of services, सेवा वर्गीकरण
classificatory kinship, वर्गीकरणात्मक नाते
classified information, वर्गीकृत माहिती
classless, *adj.* वर्गविहीन, वर्गहीन, वर्गरहित, वर्गविरहित
classless society, वर्गविहीन समाज
class struggle, वर्गलढा (पु.)
class-war, *n.* वर्गयुद्ध (न.)
clause, *n.* खंड (पु.)
clearance, *n.* १ निपटारा (पु.) २ *Com.* वटवणे (न.), समाशोधन (न.)
cleavrage, *n.* दरी (स्त्री.)
clergyman, *n.* धर्मोपदेशक (पु.), पाद्री (पु.)
clerical assistance, लिपिकीय सहाय्य
clericalism, *n.* ख्रिस्ती धर्मोपदेशकांची राजनीति (स्त्री.)
clerk of the House of Commons, कॉमन्स सभागृहाचा सचिव
clientele, *n.* १ अशीलवर्ग (पु.) २ ग्राहकवर्ग (पु.) ३ सेवाग्राहक (पु.)
client state, अन्वाश्रित राज्य
climbing aboard the band wagon, सरशी होणाऱ्या बाजूकडे उडी घेणे
clique, *n.* कंपू (पु.)
closed air doctrine, हवाई संचार प्रतिबंधक तत्त्व
closed door policy, बंद दार धोरण
closed primary, पक्षांतर्गत प्राथमिक पातळी-वरील मतदार संघटना
closed session, बंदिस्त अधिवेशन
closed shop, संघटना सदस्य सीमित सेवा
closed society, बंदिस्त समाज
closing ranks, मतभेदशमन (न.)
closure, *n.* १ समाप्ति (स्त्री.) २ चर्चा-समाप्ति (स्त्री.)
cluster, *n* समूह (पु.)
coaching, *n.* खास शिक्षण देणे (न.)
coalition, *n.* संयुति (स्त्री.)
coalition government, संमिश्र शासन
coalition ministry, संमिश्र मंत्रिमंडळ, संमिश्र मंत्रिपरिषद
code, *n.* १ *Law* संहिता (स्त्री.) २ संकेत (पु.) ३ (as, telegraphic code) संकेत-लिपि (स्त्री.)
code of conduct, आचारसंहिता (स्त्री.)
code of ethics, (professional) (व्यवसाय) नीति संहिता (स्त्री.)
codification, *n.* संहितीकरण (न.)
co-directorship, *n.* सहसंचालकत्व (न.)
co-education, *n.* सह-शिक्षण (न.)
coefficient, *n.* सहगुणक (पु.)
co-equal, *adj.* सहसमान
coercion, *n.* जबरदस्ती (स्त्री.), दमन (न.)
coercive, *adj.* दमनकारी, जबरदस्तीचा
coercive power, दमनकारी शक्ति
cogent, *adj.* बिनतोड

cognition, *n.* बोध (पु.), बोधन (न.), संज्ञान (न.)
cohesion, *n.* १ चिकटणे (न.) २ समासंग (पु.)
cohesive, *adj.* समासंगी
cohesiveness, *n.* समासंगिता (स्त्री.)
cold war, शीतयुद्ध (न.)
collection, *n.* समूह (पु.)
collective, *adj.* सामूहिक
collective bargain, सामूहिक सौदा
collective bargaining, सामूहिक सौदा, सामूहिक सौदेबाजी
collective leadership, सामूहिक नेतृत्व
collective measure, सामूहिक उपाय
collective naturalisation, सामूहिक स्वागरिकीकरण
collective planned economy, सामूहिक नियोजित अर्थव्यवस्था
collective responsibility, सामूहिक जबाबदारी
collective security, सामूहिक सुरक्षा
collective will, सामूहिक ईहा
collectivism, *n.* समूहवाद (पु.)
collectivist, *n.* समूहवादी (सा.)
collegial = collegiate, *adj.* मंडलीय, मंडलात्मक
collision, *n.* टक्कर (स्त्री.)
collusion, *n.* संगनमत (न.)
colonialism, *n.* वसाहतवाद (पु.)
colonial office, वासाहतिक कार्यालय, वसाहतविषयक कार्यालय
colonial power, वसाहतवादी सत्ता
colonial trade, वसाहती व्यापार
colonisation, *n.* वसाहतीकरण (न.)
colony, *n.* वसाहत (स्त्री.)
columnist, *n.* स्तंभलेखक (पु.)
combatant, *n.* लढाऊ सैनिक (पु.)
Cominform, *n.* कॉमिन्फॉर्म (स्त्री.) (रशियाच्या पुढाकाराने नऊ साम्यवादी राष्ट्रांची १९४७ मध्ये स्थापन झालेली संघटना)
Comintern, *n.* कॉमिनटर्न (स्त्री.) (तृतीय आंतरराष्ट्रीय साम्यवादी संघटना)
comity, *n.* १ सौहार्द (न.) २ शिष्टाचार (पु.)
comity of nations, सुहृद राष्ट्रसमुदाय
commander-in-chief, *n.* सरसेनापति (पु.)
commencement, *n.* प्रारंभ (पु.), सुरुवात (स्त्री.)
commensality, *n.* रोटीव्यवहार (पु.)
commerce, *n.* वाणिज्य (न.)
commercial audit, वाणिज्यिक लेखापरीक्षा
commercial court, वाणिज्य न्यायालय
commercialisation, *n.* व्यापारीकरण (न.)
commercial treaty, वाणिज्य तह, वाणिज्य संधि
commissar, *n.* कोमिसर (सा.)
commissari, *n.* रसद अधिकारी (सा.) कॉमिसरी (सा.).
commissariat, *n.* १ कमिसारिएट (न.) २ सेनारसद विभाग (पु.)
commission, *n.* १ *Law* (as, of an offence) क्रिया (स्त्री.), कृति (स्त्री.) २ (a body of persons appointed to perform certain duties) आयोग (पु.) ३ (an instrument conferring authority) राजादेश (पु.) ४ अडत (स्त्री.), कमिशन *cf.* brokerage
commission departmental, कमिशन दिपार्तमोंता (फ्रान्समधील स्थायी समिति)
commission form, कमिशन पद्धति (अमेरिकेतील स्थानिक शासनाचा एक प्रकार)
commitment, *n.* १ सुपूर्दगी (स्त्री.) २ बांधीलकी (स्त्री.), प्रतिबद्धता (स्त्री.)
committed, *adj.* बांधील, प्रतिबद्ध
committed bureaucracy, बांधील अधिकारसत्ता, बांधील नोकरशाही, प्रतिबद्ध नोकरशाही

committed judiciary, बांधील न्यायसंस्था, प्रतिबद्ध न्यायसंस्था

committee, *n.* समिति (स्त्री.) *cf.* association

ad hoc committee तदर्थ समिति

advisory committee सल्लागार समिति

appropriation committee विनियोजन समिति

course committee पाठ्यक्रम समिति

defence committee संरक्षण समिति

enquiry committee चौकशी समिति

estimates committee अंदाज समिति

examinations committee परीक्षा समिति

executive committee कार्यकारी समिति

expert committee तज्ञ समिति

finance committee वित्त समिति

inspection committee निरीक्षण समिति

integration committee एकात्मीकरण समिति

managment committee व्यवस्थापन समिति

market committee हाट समिति

privilege committee विशेषाधिकार समिति

public accounts committee लोक लेखा समिति

recognition committee मान्यता समिति

representations committee अभिवेदन समिति

select committee प्रवर समिति

standing committee स्थायी समिति

steering committee कर्णधार समिति

working committee कार्यकारी समिति

works committee १ कार्य समिति २ बांधकाम समिति

committee on petitions, विनंतीअर्ज समिति

committee on privileges, विशेषाधिकार समिति

committee on ways and means, अर्थोपाय समिति

committee stage, समिति अवस्था

committee system, समिति पद्धति

common good, सर्वहित (न.)

common law, (general and ordinary law of the country) देशविधि (पु.), कॉमन लॉ, प्ररूढ विधि

common market, सामाईक बाजारपेठ

common service, सामाईक सेवा

commonwealth, *n.* राष्ट्रकुल (न.)

communal, *adj.* सांप्रदायिक

communal authority, कम्यून प्राधिकारी

communal award, जातीय निवाडा

communalism, *n.* संप्रदायवाद (पु.)

commune, *n.* कम्यून (पु.) (स्थानिक शासनाचा एक घटक)

communication, *n.* १ संसूचना (स्त्री.), संदेश (पु.) २ दळणवळण (न.), संचार (पु.) ३ (as, of heat, illness, etc.) संक्रमण (न.) ४ (as, letter, etc.) पत्र (न.)

communication media, संसूचना माध्यम

communism, *n.* साम्यवाद (पु.)

communist manifesto, साम्यवादी जाहीरनामा (मार्क्स व एंगल्स यांनी १९४८ मध्ये जाहीर केलेला जाहीरनामा)

communist party, साम्यवादी पक्ष, कम्युनिस्ट पार्टी

community, *n.* १ जात (स्त्री.), जमात- (स्त्री.) २ (a body of people) समूह (पु.) ३ समानत्व (न.)

community development programme, सामूहिक विकास कार्यक्रम

community of beliefs, श्रद्धांचे समानत्व

community of feelings, भावनिक समानत्व

community of ideas, कल्पनांचे समानत्व

community of interest, हितसंबंधांचे समानत्व

community of values, मूल्यांचे समानत्व

company, *n.* १ संगत (स्त्री.), सोबत (स्त्री.) २ (an association for a joint purpose) कंपनी (स्त्री.), मंडळी (स्त्री.)
company law administration, कंपनी विधि प्रशासन
comparative administrative system, तुलनात्मक प्रशासन व्यवस्था
comparative law, तुलनात्मक विधि, तुलनात्मक कायदा
comparative political system, तुलनात्मक राजकीय व्यवस्था
comparative public administration, तुलनात्मक लोकप्रशासन
comparative study, तुलनात्मक अभ्यास
compensation, *n.* भरपाई (स्त्री.)
cf. amends प्रतिपूर्ति
damages नुकसान भरपाई
indemnity क्षतिपूर्ति
redress क्षतिपूरण
reparation हानिपूर्ति
compensatory fiscal policy, भरपाईचे राजकोषीय धोरण
compensatory justice, भरपाईदाखल न्याय
competence, *n,* क्षमता (स्त्री) *cf.* ability
competent, *adj.* सक्षम
competitive, *adj.* स्पर्धात्मक, चढाओढीचा
competitive interference, स्पर्धात्मक हस्तक्षेप
complaint, *n.* तक्रार (स्त्री.)
complex, *adj.* गुंतागुंतीचा, जटिल
n. समूह (पु.)
component, *n.* घटक (पु.), अवयव (पु.)
composite, *adj.* मिश्र, संयुक्त
composite family, संयुक्त कुटुंब
composition, *n.* रचना (स्त्री.)
comprehensive, *adj.* समावेशक
compromise, *n.* तडजोड (स्त्री.)
comptroller, *n.* नियंत्रक (सा.)
Comptroller and Auditor General, नियंत्रक व महालेखापरीक्षक
Comptroller General, महा नियंत्रक
compulsion, *n.* सक्ति (स्त्री.)
compulsive, *adj.* अनिवार्यक
compulsory arbitration, सक्तीचा लवाद
compulsory jurisdiction, सक्तीची अधिकारिता
compulsory voting, सक्तीचे मतदान
compulsory voting system = obligatory voting system
computer, *n.* गणकयंत्र (न.)
comrade, *n.* साथी (सा.), सहकारी (सा.), भाई (पु.), कॉम्रेड (सा.)
comradeship, *n.* बंधुभाव (पु.)
COMSYMP, (communist sympathiser) साम्यवादी सहप्रवासी
concentration, *n.* संकेंद्रण (न.)
concentration camp, छळ छावणी
concentration of capital, भांडवल संकेंद्रण
concept, *n.* संकल्पना (स्त्री.)
conceptual framework, संकल्पनात्मक चौकट
conceptualization, *n.* संकल्पनीकरण (न.)
conceptual tool, संकल्पनात्मक साधन
concert of Europe, शांतता व सुरक्षा टिकवण्यासाठी युरोपीय राष्ट्रांत १९ व्या शतकात झालेला समझोता
concession, *n,* सवलत (स्त्री.) *cf.* brokerage
conciliation, *n.* समेट (पु.)
conciliation and arbitration, समेट व लवाद
conclave, *n.* १ गुप्त सभा (स्त्री.), गुप्त बैठक (स्त्री.) २ गुप्त सभास्थान (न.)
concomitant, *adj.* सहवर्ती, सहगामी
concordat, *n.* कॉनकॉरडाट (पु.) (पोप व राज्यकर्ते यांच्यातील करार)
concrete, *adj.* प्रत्यक्ष, मूर्त, ठोस
concrete isolation, मूर्त एकलन
concurrence, *n.* सहमति (स्त्री.) *cf.* assent

concurrent, *adj.* समवर्ती
concurrent jurisdiction, समवर्ती अधिकारिता
concurrent legislation, समवर्ती विधिविधान
concurrent list, समवर्ती सूची
concurring opinion, सहमति (स्त्री.)
conditioning factor, अवस्थाकारी घटक
condominium, *n.* सहशासित राज्य (न.), द्वैराज्य (न.)
confederacy, *n.* १ राज्यसंघ (पु.), राज्यमंडळ (न.) २ सर्वसंघ (पु.)
confederate, *v. t. & i.* जूट करणे, जूट होणे
n. राज्यसंघ सदस्य (पु.)
confederation, *n.* १ संघ (पु.) २ राज्यसंघ (पु.) *cf.* association ३ महासंघ (पु.)
conference, *n.* १ (a meeting for discussion) संमेलन (न.) २ (an appointed meeting for discussion or instruction) परिषद (स्त्री.) ३ (the act of conferring) विचारविनिमय (पु.)
conference diplomacy, परिषद राजनय
confession, *n.* १ कबुली (स्त्री.) २ *Law* कबुली जबाब (पु.) ३ पापोच्चारण विधि (पु.)
configuration, *n.* घाटणी (स्त्री.), जडणघडण (स्त्री.), समाकृति (स्त्री.)
confiscate, *v. t.* अधिहरण करणे, सरकारजमा करणे *cf.* attach
confiscation, *n.* अधिहरण (न.), सरकारजमा करणे (न.), सरकारजमा होणे (न.)
conflict, *v. i.* १ संघर्ष होणे २ विरोध असणे
n. १ संघर्ष (पु.) २ विरोध (पु.)
conflict avoidance, संघर्ष परिहार
conflict management, संघर्ष व्यवस्थापन
conflict moderation, संघर्ष संयतन
conflict of interest, हितसंबंधातील संघर्ष
conflict of laws, विधि संघर्ष, कायद्यांतील संघर्ष
conflict of loyalties, निष्ठांचा संघर्ष
conflict termination, संघर्ष समाप्ति
conformist, *n.* प्रस्थापित अनुगामी (सा.)
conformity, *n.* अनुगामिता (स्त्री.), अनुसारिता (स्त्री.)
confrontation, *n.* १ समोरासमोर आणणे (न.) २ (in *criminal law*, act of setting a witness face to face with the prisoner) रुजू मुकाबला (पु.)
confrontation policy, आव्हानात्मक धोरण
congress, *n.* १ अमेरिकन संघराज्याचे विधानमंडळ (न.) २ परिषद (स्त्री.) (as in : Congress of Vienna व्हिएन्ना परिषद) ३ संमेलन (न.) ४ काँग्रेस पक्ष (पु.)
congressman, *n.* १ काँग्रेसपक्ष सदस्य (सा.) २ अमेरिकेच्या काँग्रेसचा सदस्य (पु.)
Congress of Vienna, व्हिएन्ना परिषद (नेपोलियन बोनापार्टच्या पिछेहाटीनंतर युरोपच्या पुनर्रचनेसाठी व्हिएन्ना येथे सप्टेंबर १८१४ ते जुलै १८१५ या काळात भरलेली आंतरराष्ट्रीय परिषद)
conjugal family, दांपत्यमूलक कुटुंब
connotation, *n.* लक्षितार्थ (पु.)
conquered, *adj.* अभिजित, जिंकलेला
conquered territory, अभिजित प्रदेश, जिंकलेला प्रदेश
conqueror, *n.* जेता (पु.)
conquest, *n.* विजय (पु.)
conquest state, विजिगीषु राज्य
consanguineal relations, सपिंड संबंध, रक्तसंबंध (पु.अ.व.)
conscience voting, सदसद्विवेकी मतदान (न.)
conscientious objection, सदसद्विवेकी आक्षेप
conscientious objector, सदसद्विवेकी आक्षेपक

conscientious vote, सदसद्विवेकी मत
consciousness, *n.* जाणीव (स्त्री.)
conscription, *n.* सक्तीची सेनाभरती (स्त्री.), सक्तीची लष्कर भरती (स्त्री.)
conseil, n. काँसेल (पु.)
conseil de prefecture, काँसेल द प्रिफेक्टयूर (प्रिफेक्टची परिषद)
conseil d'e'tat, काँसेल देता (राज्य परिषद)
conseil general, काँसेल जेनेराल (जनरल कौन्सिल), डिपार्टमेंटची परिषद
conseil municipal, काँसेल म्युनिसिपाल (कम्यूनची परिषद)
consensus, *n.* १ अंदाजी मतैक्य (न.) २ सर्वसामान्य मत (न.) ३ स्थूल मतैक्य (न.)
consent, *n.* संमति (स्त्री.) *cf.* assent
consent calendar, वादातीत (वैधानिक) कार्यपत्रिका
consent of the governed, शासितांची संमति
conservancy tax, सफाई कर
conservation, *n.* संधारण (न.)
conservationist, *n.* संधारणवादी (सा.)
conservation of nature, निसर्ग संरक्षण
conservatism, *n.* १ संरक्षीवाद (पु.) (युनायटेड किंग्डममधील कॉन्झर्व्हेटिव्ह पक्षाचे तत्त्व) २ पुराणमतवाद (पु.)
conservative, *adj.* संरक्षी
n. पुराणमतवादी (सा.)
conservative party, कॉन्झर्व्हेटिव्ह पक्ष, हुजूर पक्ष
consolidated fund, एकत्रीकृत निधि
consolidation, *n.* एकत्रीकरण (न.)
consolidation of areas, क्षेत्र एकत्रीकरण
conspiracy, *n.* कट (पु.)
conspirator, *n.* कटवाला (पु.)
constellation, *n.* समुच्चय (पु.)
constituency, *n.* १ (a district represented by a member of Parliament or Legislative Assembly) निर्वाचनक्षेत्र (न.) २ (body of voters) मतदारसंघ (पु.)
constituent, *n.* घटक (पु.)
constituent assembly, संविधान सभा, घटना समिति
constituent parts, घटक अवयव, घटकावयव (पु.)
constituent power, संविधायी शक्ति
constituent unit, घटक एकक
constitution, *n.* १ *Law* संविधान (न.), राज्यघटना (स्त्री.) २ घडण (स्त्री.), रचना (स्त्री.) ३ (the action of constituting composition) घटना (स्त्री.)
constitutional, *adj.* १ सांविधानिक, घटनात्मक २ सनदशीर
constitutional amendment, सांविधानिक सुधारणा
constitutional bill, संविधानी विधेयक
constitutional convention, १ सांविधानिक संकेत २ सांविधानिक परिषद
constitutional dictatorship, सांविधानिक हुकूमशाही
constitutional government, सांविधानिक शासन. घटनात्मक शासन
constitutionalism, *n.* १ संविधानवाद (पु.), घटनावाद (पु.) २ सांविधानिकता (स्त्री.)
constitutionalist, *n.* संविधानवादी (सा.), घटनावादी (सा.) *cf.* radicalist
constitutionality, *n.* घटनासंगति (स्त्री.), सांविधानिकता (स्त्री.)
constitutional law, संविधानीय विधि, सांविधानिक विधि, घटनात्मक कायदा
constitutional limitations, घटनात्मक बंधने, सांविधानिक मर्यादा, घटनात्मक मर्यादा

constitutional monarch, सांविधानिक राजा
constitutional monarchy, सांविधानिक राजसत्ता
constitutional remedies, घटनात्मक उपाय, सांविधानिक उपाय
Constitutive Theory, संविधानीय मान्यता सिद्धांत
constraint, *n.* संरोध (पु.)
construct, *n.* रचना (स्त्री), आलेख (पु.)
construction, *n.* १ बांधणी (स्त्री.) २ (a thing constructed, a structure) बांधकाम (न.) ३ रचना (स्त्री.) ४ *Law* अन्वयार्थ लावणे (न.)
consul, *n.* वाणिज्यदूत (सा.) *cf.* ambassador
consular, *adj.* वाणिज्यिक
consular jurisdiction, वाणिज्यदूतीय अधिकारिता
consular privileges and immunities, वाणिज्यदूताचे विशेषाधिकार व उन्मुक्ति
consulate, *n.* १ वाणिज्यदूत पद (न.) २ वाणिज्यदूतावास (पु.)
consul-general, *n.* महावाणिज्यदूत (सा.)
consultative assembly, संमंत्रक सभा
consultative committee, संमंत्रक समिति
consultative council, संमंत्रक परिषद
consumer, *n. Econ.* उपभोक्ता (पु.)
consumption tax, उपभोग कर
containment, *n.* परिरोधन (न.)
contemporaneous, *adj.* समकालिक
contemporary, *adj.* समकालीन
contempt of court, न्यायालयाचा अवमान, न्यायालयाची बेअदबी
content analysis, आशय विश्लेषण
conterminous=co-terminous
contest, *v. t.* १ चढाओढ करणे २ (as, an election, etc.) लढवणे ३ (to call in question or make the subject of dispute) हरकत घेणे
n. १ चढाओढ (स्त्री.) २ लढत (स्त्री.)
continental shelf, महाद्वीपीय जलमग्न सेवा
contingency fund, आकस्मिकता निधि
continuity, *n.* सातत्य (न.)
continuium, *n.* सातत्यक (न.)
contraband, *adj.* विधिनिषिद्ध
n. विधिनिषिद्ध वस्तु (स्त्री.)
contract, *v. t.* संविदा करणे
n. १ संविदा (स्त्री.) २ कंत्राट (न.), ठेका (पु.) ३ करार (पु.)
contract labour, कंत्राटी मजूर
contract system, कंत्राट पद्धति
contract theory, संविदा सिद्धांत
contractual, *adj.* कराराविषयक, संविदाविषयक
contradiction, *n.* १ प्रतिषेध (पु.) २ परस्परविरोध (पु.)
contravention, *n.* १ उल्लंघन (न.) २ विरुद्ध जाणे (न.)
contribution, *n.* १ अंशदान (न.) २ वर्गणी (स्त्री.), (निधीला) देणगी (स्त्री.) ३ भर (स्त्री.) ४ योगदान (न.) ५ (a writing for publication in a journal) लिखाण (न.)
control, *n.* नियंत्रण (न.)
controlled response, नियंत्रित प्रतिसाद
conurbation, *n.* उपनगरीय समूहन (न.)
convener, *n.* आमंत्रक (सा.), संयोजक (सा.)
convention, *n.* १ संकेत (पु.) २ परिषद (स्त्री.), अधिवेशन (न.) ३ (an agreement) करार (पु.) ४ (any temporary treaty) अभिसंधि (पु.)
conventional, *adj.* संकेतमान्य
conventional armaments, रूढ शस्त्रास्त्रे
convergence theory, एककेंद्राभिमुख सिद्धांत

conversion, *n.* रूपांतरण (न.)
conversion process, रूपांतर प्रक्रिया
convict, *n.* १ (person proved guilty of an offence) सिद्धापराधी (सा.) २ (person serving a prison sentence) शिक्षा भोगणारा (पु.)
convoy, *n.* सैन्यरक्षित काफिला (पु.)
cookie pusher, १ (diplomat) पोशाखी राजदूत २ पोशाखी राजनय
cooling-off period, उपशमन अवधि
cooperative federalism, सहकारी संघराज्य-वाद
cooperative sector, सहकारी क्षेत्र
cooptation=co-option, *n.* स्वीकृतीकरण (न.)
coordinating agencies, समन्वयकारी अभि-करणे
coordinating minister, समन्वयन मंत्री
coordination, *n.* १ समन्वय (पु.) २ सुसूत्रीकरण (न.) ३ संयोजन (न.)
copperhead, *n.* कॉपरहेड (पु.) (लोकांना अप्रिय असलेल्या मताचा प्रवक्ता)
copyright, *n.* पुनर्मुद्रणाधिकार (पु.), रचना-स्वत्व (न.), कॉपीराईट (पु.), प्रकाशन अधिकार (पु.)
cordon sanitaire, अनिष्टवाद प्रतिबंधक रेषा
core group, क्रोड गट, अंतरक गट
corporate, *adj.* निगम
corporate body, निगम निकाय
corporate consciousness, सामूहिक जाणीव
corporate state, कॉर्पोरेट स्टेट, निगमित राज्य (मुसोलिनीच्या काळातील इटलीचे राज्य)
corporation, *n.* १ महामंडळ (न.), निगम (पु.) *cf.* association २ महानगर–पालिका (स्त्री.)
corporation tax, निगम कर
corporatism, *n.* निगमवाद (पु.)
corps prefectoral, कोर प्रिफेक्तोराल (प्रिफेक्ट-चा सहायक अधिकारी संच)
corpus juris, विधिनिकाय (पु.)
correlation, *n.* परस्परसंबंध (पु.)
corrupt form, भ्रष्ट रूप
cosmic dust, विश्व धूलि
cosmic ray, विश्व किरण
cosmogony, *n.* विश्वोत्पत्तिशास्त्र (न.)
cosmopolitan, *n.* विश्ववादी (सा.)
cosmopolitan city, बहुरंगी शहर, बहुढंगी शहर
cost-based budget, परिव्यय-आधारित अर्थसंकल्प
cost benefit analysis, परिव्यय लाभ विश्लेषण
co-terminous, *adj.* (*also* conterminous) १ सरूप २ एककालिक ३ समसीमित
council, *n.* १ परिषद (स्त्री.) २ मंत्रणा (स्त्री.)
councillor, *n.* (*also* councilor) परिषद सदस्य (सा.)
council manager, परिषद व्यवस्थापक
council of ministers=ministry
council of National Defence, राष्ट्रीय संरक्षण परिषद
council of states, राज्यसभा (स्त्री.)
council of the league of nations, राष्ट्रसंघ परिषद
council of tribunals, न्यायाधिकरण परिषद
counsel, *n.* १ समुपदेश (पु.) २ (one who gives advice) समुपदेशी (सा.)
counsellor, *n.* समुपदेष्टा (पु.), समुपदेशक (सा.)
counterculture, *n.* पर्यायी संस्कृति (स्त्री.)
counter deterrence, प्रतिप्ररोधन (न.)
counter espionage, प्रतिहेरगिरी (स्त्री.)
counterfeit, *adj.* नकली, बनावट
counterfeit coin, नकली नाणे, बनावट नाणे
counter-force, *n.* प्रतिबल (न.)
counter-ideology, *n.* प्रति-विचारप्रणाली (स्त्री)

counter-insurgency, *n.* प्रतिविप्लव (पु.)
counter-intervention, *n.* प्रति-हस्तक्षेप (पु.)
counterpart unit, प्रतिरूप एकक
counterrevolution, *n.* प्रतिक्रांति (स्त्री.)
countervailing duty, प्रतिशुल्क (न.)
countervailing power, प्रतिप्रभावी शक्ति
country, *n.* १ देश (पु.) २ ग्रामीण भाग (पु.)
country state, प्रदेश राज्य
county, *n.* १ कौंटी (पु.) (इंग्लंड, अमेरिका, इ. देशांतील स्थानिक शासनाचा भूक्षेत्रीय घटक) २ परगणा (पु.)
county borough, काऊंटी बरो (इंग्लंडमधील स्थानिक शासनाचा घटक)
county council, कौंटी परिषद
county district, काऊंटी डिस्ट्रिक्ट (इंग्लंडमधील स्थानिक शासनाचा जिल्हा)
coup=*coup d'etat*, अवचित राज्यविप्लव
coup-de-grace, मुक्ति आघात
cour des comptes, कूरदे कॉन्त (फ्रान्समधील लेखापालाचा संवर्ग)
course committee, पाठ्यक्रम समिति
courtier, *n.* दरबारी (सा.)
courting=**courtship**
court martial, १ लष्करी न्यायालय २ लष्करी न्यायदान
court of admiralty, नौसेना न्यायालय
court of appeals, अपील न्यायालय
court of arbitral justice, आंतरराष्ट्रीय लवाद न्यायालय
court of first instance, प्रारंभिक न्यायालय
court of review, पुनर्विलोकन न्यायालय
court politics, दरबारी राजकारण
courtship, *n.* (*also* **courting**) १ प्रियाराधन (न.) २ अनुनय (पु.), कोर्टशिप (स्त्री.)
couvade, *n.* १ व्याजप्रसूति (स्त्री.) २ कुवाद (पु.)
covenant, *n.* प्रसंविदा (स्त्री.)
v. t. प्रसंविदा करणे
covert culture, अप्रकट संस्कृति
cow boy, *n.* १ पक्षांतर्गत बंडखोर (पु.) २ काऊबॉय (पु.)
crack, *n.* तडा (पु.)
creation, *n.* १ निर्मिति (स्त्री.) २ (as opposed to evolution) सृष्टि (स्त्री.)
creative federalism, सर्जनशील संघराज्यवाद
credentials, *n. pl.* अधिकारपत्रे (न. अ. व.)
credentials committee, अधिकारपत्रे समिति
credibility, *n.* विश्वासार्हता (स्त्री.)
credibility gap, विश्वासार्हता त्रुटि
creeping socialism, मंथर समाजवाद
crime, *n.* *Law* गुन्हा (पु.)
criminal code, फौजदारी संहिता
criminal jurisdiction, फौजदारी अधिकारिता
criminal law, फौजदारी विधि, फौजदारी कायदा
Criminal Procedure Code, फौजदारी प्रक्रिया संहिता
criminal tribes, गुन्हेगार जमाती
crisis, *n.* १ अरिष्ट (न.), गंडांतर (न.) २ निर्वाणीचा क्षण (पु.)
criterion, *n.* निकष (पु.), कसोटी (स्त्री.)
critic, *n.* टीकाकार (सा.)
critical, *adj.* १ टीकात्मक २ चिंताजनक
criticism, *n.* टीका (स्त्री.)
critique, *n.* टीकालेख (पु.)
cross cultural approach, बहुसांस्कृतिक दृष्टिकोन
crowal, *n.* क्रोआल (पु.)
crown, *n.* १ राजपद (न.) २ राजमुकुट (पु.)
crown colony, राजवसाहत (स्त्री.)
crown prince, युवराज (पु.)
crown representative, राजप्रतिनिधि (पु.)
crusade, *n.* १ धर्मयुद्ध (न.) २ नैतिक

अधिष्ठानयुक्त मोहीम (स्त्री.)
crypto communist, प्रच्छन्न साम्यवादी, छुपा साम्यवादी
cult, *n.* १ पंथ (पु.) २ उपासनापंथ (पु.)
cultural accumulation, संस्कृति संचयन
cultural adaptation, सांस्कृतिक अनुकूलन
cultural and educational rights, सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक अधिकार
cultural anthropologist, सांस्कृतिक मानवशास्त्रज्ञ
cultural anthropology, सांस्कृतिक मानवशास्त्र
cultural assimilation, सांस्कृतिक समावेशन
cultural configuration, सांस्कृतिक समाकृति
cultural context, सांस्कृतिक संदर्भ
cultural determinism, सांस्कृतिक नियतीवाद
cultural evolution, सांस्कृतिक उत्क्रांति
cultural exchange, सांस्कृतिक देवाणघेवाण
cultural growth, सांस्कृतिक वृद्धि, सांस्कृतिक अभिवृद्धि
cultural heritage, सांस्कृतिक वारसा
cultural heterogenity, सांस्कृतिक विजातिता, सांस्कृतिक बहुजिनसीपणा
cultural homogeneity, सांस्कृतिक एकजिनसीपणा
cultural imperialism, सांस्कृतिक साम्राज्यवाद
cultural inertia, सांस्कृतिक जडता
cultural lag, सांस्कृतिक रेंगाळणी
cultural milieu, सांस्कृतिक पर्यावरण
cultural purity, सांस्कृतिक शुद्धता
cultural relic, सांस्कृतिक अवशेष
cultural revolution, सांस्कृतिक क्रांति (माओच्या प्रेरणेने झालेली चीनमधील क्रांती)
cultural trait, सांस्कृतिक गुणविशेष
cultural transmission, सांस्कृतिक संक्रमण
culture, *n.* संस्कृति (स्त्री.)
culture area, संस्कृति क्षेत्र
culture borrowing, सांस्कृतिक उसनवारी
culture complex, संस्कृति संकुल
culture diffusion, सांस्कृतिक प्रसरण, सांस्कृतिक विखरण
culture drift, संस्कृति प्रवाहन
culture integration, सांस्कृतिक एकात्मीकरण, सांस्कृतिक एकात्मता
culture pattern, संस्कृतिबंध (पु.)
culture trait, संस्कृति विशेषक
cumulative pattern of conflict, संघर्षाचा संचयी आकृतिबंध
cumulative vote, संचयी मत
cumulative vote system, संचयी मतदान पद्धति
cumulative voting, संचयी मतदान
currency, *n.* चलन (न.)
custodian, *n.* अभिरक्षक (पु.)
custody, *n.* हवालत (स्त्री.), हवाला (पु.), ताबा (पु.), कब्जा (पु.), अभिरक्षा (स्त्री.)
customary law, रूढिगत विधि
custom duty, सीमाशुल्क (न.)
customs, *n. pl.* १ सीमाशुल्क (न.) *cf.* duty. २ रिवाज (पु.), रूढि (स्त्री.)
customs of avoidance, वर्जनरूढि
customs union, सीमाशुल्क संघ
cut-throat competition, जीवघेणी स्पर्धा
cybernetics, *n.* संतांत्रिकी (स्त्री.), सायबर्नेटिक्स (न.)

D

damage-limiting, हानि मर्यादीकरण
damages, *n. pl.* नुकसान भरपाई
cf. compensation
dark horse, डार्क हॉर्स, अनपेक्षित उमेदवार
data, *n.* आधारसामग्री (स्त्री.)
D-day = Deliverance day, डी-डे (पु.), मुक्ति दिन (पु.) (विशिष्ट मोहीम सुरू करण्याचा नियोजित दिवस)
deadlock, *n.* कोंडी (स्त्री.)
debasement, *n.* हीनकरण (न.)
debate, *n.* वादविवाद (पु.)
debt, *n.* ऋण (न.)
decentralization, *n.* विकेंद्रीकरण (न.)
decentralized, *adj.* विकेंद्रित
decision maker, निर्णयकर्ता (पु.), निर्णेता (पु.)
decision making, (decision-making function) निर्णयन कार्य
decision making approach, निर्णयन दृष्टिकोन
declaration of emergency, आणीबाणी घोषित करणे, आणीबाणी जाहीर करणे
declaration of independence, स्वातंत्र्य घोषणा
declaration of war, युद्ध घोषणा
declaratory judgment, घोषणात्मक अभिनिर्णय, घोषणात्मक न्यायनिर्णय
declaratory statute, घोषणात्मक संविधि
declare null and void, *Law* शून्य ठरवणे
cf. cancel
decolonization, *n.* निर्वसाहतीकरण (न.)
deconcentration, *n.* विसंकेंद्रण (न.)
decree, *n.* हुकूमनामा (पु.), डिक्री (स्त्री.)
v. i. हुकूमनामा देणे, डिक्री देणे
deduction, *n.* १ निगमन (न.) २ वजात (स्त्री.)
cf. brokerage
deductive, *adj.* निगमनिक, निगमन, निगामी, निगमनीय
deductive reasoning, निगमनिक युक्तिवाद
de facto, वास्तविक
de facto government, वास्तविक शासन
de facto recognition, वास्तविक मान्यता
de facto segragation, वास्तविक विलग्नीकरण
de facto sovereignty, वास्तविक सार्वभौमत्व
defamation, *n.* अब्रूनुकसानी (स्त्री.)
defection, *n.* पक्षांतर (न.), पक्षबदल (पु.)
defector, *n.* पक्षांतर करणारा (पु.), पक्षांतरगामी (पु.), आयाराम गयाराम (पु.)
defence, *n.* संरक्षण (न.)
defence committee, संरक्षण समिति
defence mechanism, बचाव यंत्रणा
defence services, संरक्षण सेवा
defensive alliance, संरक्षक युति
defensive clique, संरक्षक कंपू
deficit budget, तुटीचा अर्थसंकल्प

deficit financing, तुटीची वित्तव्यवस्था, तुटीचे वित्तव्यवस्थापन
deficit grant, तूट अनुदान
definition, *n.* व्याख्या (स्त्री.)
deflation, *n.* चलनक्षय (पु.), क्षय (पु.)
dehumanisation, *n.* अवमानवीकरण (न.)
deism, *n.* ईश्वरवाद (पु.)
de jure, *adj.* वैधिक, वैध
adv. विधितः
de jure **recognition,** वैध मान्यता, कायदेशीर मान्यता
de jure **sovereignty,** विधितः सार्वभौमत्व, कायदेशीर सार्वभौमत्व
delegate, *n.* प्रत्यायुक्त (सा.), प्रतिनिधी (सा.)
delegated, *adj.* १ प्रत्यायुक्त २ सोपवलेले
delegated legislation, प्रत्यायुक्त विधिविधान
delegated powers, प्रत्यायोजित शक्ती
delegation, *n.* १ प्रत्यायुक्ति (स्त्री.), प्रत्यायोजन (न.) २ प्रत्यायुक्त मंडळ (न.), प्रतिनिधिमंडळ
delegation of authority, प्राधिकाराचे प्रत्यायोजन
delegation of judicial powers, न्यायिक शक्तींचे प्रत्यायोजन, न्यायिक अधिकारांची सोपवणूक
delegation of powers, शक्तींचे प्रत्यायोजन, अधिकारांची सोपवणूक
deliberation, *n.* विचारविमर्श (पु.)
deliberative, *adj.* विमर्शी
deliberative body, विमर्श निकाय, विमर्शी मंडळ
delimitation, *n.* परिसीमन (न.)
delinquency, *n.* अपचारिता (स्त्री.)
demagogue, *n.* प्रक्षोभक वाग्मीनेता (पु.), प्रक्षोभक वाग्मी (सा.)
demagogy, *n.* प्रक्षोभक वाग्मीनेतृत्व (न.), प्रक्षोभक वाग्मिता (स्त्री.)
demarcation, *n.* सीमांकन (न.)
demarche, *n.* राजदूतीय चाल (स्त्री.)
demilitarization, *n.* निर्लष्करीकरण (न.)
demilitarized zone, निर्लष्करित क्षेत्र
demi-official, *adj.* अर्धशासकीय
demobilization, *n.* सेनाविसर्जन (न.)
democracy, *n.* लोकशाही (स्त्री.)
democrat, *n.* लोकशाहीवादी (सा.)
democratic centralism, लोकशाही केंद्रवाद
democratic decentralization, लोकशाही विकेंद्रीकरण
democratic revolution, लोकशाहीवादी क्रांति
democratic socialism, लोकशाही समाजवाद
democratic theory, लोकशाही सिद्धांत
demonstration, *n.* १ निदर्शन (न.) २ प्रात्यक्षिक (न.) ३ प्रयोगनिर्देशन (न.)
denaturalization, *n.* विनागरिकीकरण (न.)
denizen, *n.* (*also* naturalised citizen) स्वागरिक (सा.), देशीकृत नागरिक (सा.)
denomination, *n.* १ अभिधान (न.) २ संप्रदाय (पु.) ३ किंमत (स्त्री.)
denotified tribe, विमुक्त जाति
de novo, नव्याने
denuclearization, *n.* आण्विक निरस्त्रीकरण (न.), निरण्वस्त्रीकरण (न.)
department, *n.* १ विभाग (पु.) २ दिपार्तमाँ (पु.) (फ्रान्समधील शासनाचा प्रशासनिक विभाग)
departmental and central training, विभागीय आणि केंद्रीय प्रशिक्षण
departmental controlling officer, विभागीय नियंत्रण अधिकारी
departmentalism, *n.* विभागवाद (पु.)
departmentalization, *n.* विभागीकरण (न.)
departmental organization, (area or territory) विभागीय संघटना (क्षेत्र किंवा प्रदेश)
departmental organization, (purpose or function) विभागीय संघटना (हेतू किंवा कार्य) (process) विभागीय संघटना (प्रक्रिया)

department of agriculture, कृषि विभाग
dependency, *n.* आश्रित देश (पु.), आश्रित राज्य (न.)
dependent territory, आश्रित प्रदेश
deploy, *v.t.* पाखरणे, पसरणे
deployment, *n.* पाखरण (स्त्री.), पसरण (स्त्री.)
deport, *v. t.* तडीपार करणे
cf. banish
deportation, *n.* तडीपारी (स्त्री.)
depressed class, दलित वर्ग
depression, *n.* १ खिन्नता (स्त्री.) २ मंदी (स्त्री.)
depth polling, सखोल मतचाचणी
deputy chairman, उपाध्यक्ष (सा.)
deputy minister, उपमंत्री (सा.)
deputy speaker, उप सभापति
derecognition, *n.* अपमान्यता (स्त्री.)
derivation, *n.* १ व्युत्पत्ति (स्त्री.) २ अनुजनन (न.)
derivative, *adj.* अनुजात, व्युत्पन्न
desacralization, *n.* अपवित्रीकरण (न.)
descent rules, वंशक्रम नियम
descriptive explanatory theory, वर्णनात्मक स्पष्टीकरणात्मक सिद्धांत
desegragation, *n.* निर्विलग्नीकरण (न.)
desert, *v. t. & i.* १ सोडून देणे २ अभित्याग करणे
n. पात्रतेनुरूप फळ (न.)
design, *n.* १ (preliminary sketch, an outline) संकल्पचित्र (न.) २ संकल्पन (न.) ३ (a plot to injure, attack or weaken) डाव (पु.), कारस्थान (न.)
desk officer, कार्यासन अधिकारी
despot, *n.* १ निरंकुश शासक (सा.) २ स्वैरतंत्री (सा.)
despotic, *adj.* स्वैरतंत्री
despotism, *n.* १ निरंकुश शासन (न.) २ स्वैरतंत्र (न.), निरंकुशता (स्त्री.)
destabilization, *n.* विस्थिरीकरण (न.)
destalination, *n.* निस्तालिनीकरण (न.) (१९५६ मधील विसाव्या काँग्रेसने स्वीकारलेला स्टालिनचे स्तोम कमी करण्याचा कार्यक्रम)
destiny, *n.* नियति (स्त्री.)
detente, *n.* देतांत (न.), तणाव शिथिलन (न.)
detenu, *n.* (a detained person, prisoner) स्थानबद्ध (सा.)
determinate, *adj.* निश्चित
determining factor, निर्धारक घटक
determinism, *n.* नियतिवाद (पु.)
deterrence, *n.* प्ररोधन (न.)
deterrence theory, प्ररोधन सिद्धांत
deterrent action, परावृत्तकारी क्रिया, प्ररोधक क्रिया
deterrent punishment, जरबी शिक्षा
detribalization, *n.* निर्जमातीकरण (न.)
devaluation, *n.* अवमूल्यन (न.)
developmental, *adj.* विकासात्मक
developmental administration, विकसनशील देशांचे प्रशासन
development corporation, विकास निगम, विकास महामंडळ
development plan, विकास योजना
deviant, *adj.* पथविचलित
deviant behaviour, पथभ्रष्ट वर्तन
deviation, *n.* पथविचलन (न.)
deviationist, *n.* पथविचलनवादी (सा.)
devolution, *n.* प्रक्रांति (स्त्री.)
devolution of powers and functions, शक्तींची व कार्यांची प्रक्रांति

devolution rules, प्रक्रांति नियम
dialectical, *adj.* विरोधविकासी
dialectical materialism, विरोधविकासी भौतिकवाद
dialectics, *n.* विरोधविकासवाद (पु.)
diarchy, *n.* द्विदल राज्यपद्धति (स्त्री.)
dictator, *n.* सर्वेसर्वा (सा.), हुकूमशहा (पु.)
dictatorial, *adj.* हुकूमशाही–, सर्वेसर्वा–
dictatorship, *n.* हुकूमशाही (स्त्री.)
dictatorship of proletariat, श्रमजीवींची हुकूमशाही
diehard, *adj.* कट्टर, कडवा
differential, *adj.* भिन्नतादर्शी
differentiated, *adj.* भिन्नीभूत
differentiating, *adj.* भिन्नताकारी
differentiation, *n.* भिन्नीभवन (न.)
differentiator, *n.* भिन्नताकारक (सा.), भिन्नताकारी (सा.)
diffuseness, *n.* धूसरता (स्त्री.), विकीर्णता (स्त्री.)
diffusion, *n.* प्रसरण (न.), विस्तरण (न.)
diffusion of culture, संस्कृति प्रसरण
dilatory motion, विलंबकारी प्रस्ताव
dilemma, *n.* शृंगापत्ति (स्त्री.)
diplomacy, *n.* राजदूतव्यवहार (पु.), राजनय (पु.)
conference diplomacy परिषद राजनय
Jet age diplomacy जेटयुगी राजनय
Open diplomacy खुला राजनय
papal diplomacy, पोप राजनय
parliamentary diplomacy संसदीय राजनय
personal diplomacy, वैयक्तिक राजनय
secret diplomacy गुप्त राजनय
summit diplomacy शिखर राजनय
diplomat, *n.* राजदूत (पु.)
diplomatic agent, राजदूत अभिकर्ता
diplomatic body=diplomatic corps, राजदूत दल
diplomatic correspondence, राजदूत पत्रव्यवहार
diplomatic immunity, राजदूत उन्मुक्ति
diplomatic intervention, राजदूत हस्तक्षेप
diplomatic list, राजदूत अधिकारी-सूची
diplomatic mission, १ राजदूत मंडळ २ राजदूतीय कामगिरी
diplomatic pouch, राजदूतीय थैली
diplomatic privileges and immunities, राजदूत विशेषाधिकार व उन्मुक्ती
diplomatic protection, राजदूतीय संरक्षण
diplomatic representative, राजदूतीय प्रतिनिधि
diplomatic rupture, राजदूतीय विच्छेद
diplomatic sanction, राजदूतीय अनुशास्ति
diplomatist, *n.* राजदूत विद्यानिपुण (सा.)
direct action, १ प्रत्यक्ष कृति २ प्रत्यक्ष कारवाई
direct democracy, प्रत्यक्ष लोकशाही
direct democratic devices, प्रत्यक्ष लोकशाहीची साधने
direct election, प्रत्यक्ष निवडणूक
directing, *n.* १ निदेशन (न.) २ संचालन (न.)
directing power, निदेशन शक्ति
direction, *n.* निदेशन (न.)
directive, *adj.* निदेशक
n. निदेश (पु.)
directorate, *n.* संचालनालय (न.)
direct primary, १ प्राथमिक प्रत्यक्ष निवडणूक २ प्राथमिक प्रत्यक्ष निर्वाचक
direct recruitment, प्रत्यक्ष भरती, थेट भरती
direct tax, प्रत्यक्ष कर
direct taxation, प्रत्यक्ष कराधान
dirty politics, गलिच्छ राजकारण
disability, *n.* असमर्थता (स्त्री.)
disadvantaged, *adj.* दीनदुबळा
disaffection, *n.* अप्रीति (स्त्री.)

disarmament, *n.* निःशस्त्रीकरण (न.)
disarmament commission, निःशस्त्रीकरण आयोग
disbursement, *n.* १ संवितरण (न.) २ *pl.* संवितरित रकमा (स्त्री. अ. व.)
discharge, *v. t. & i.* १ (as, a debt, liability) (ऋण) फेडणे, (ऋण) चुकते करणे २ (as, one's functions, duties) पार पाडणे ३ (to allow to leave) सुटका करणे, सोडून देणे ४ (as, from service) मुक्त करणे, मुक्त होणे ५ *Law* आरोपमुक्त करणे
n. १ भारमुक्तता (स्त्री.) २ मुक्तता (स्त्री.), विमुक्ति (स्त्री.) ३ *Law* आरोपमुक्ति (स्त्री.)
disciplinary action, शिस्तभंगाची कारवाई, शिस्तभंगाची कार्यवाही
discipline, *n.* १ शिस्त (स्त्री.) २ अनुशासन (न.) ३ अभ्यासशाखा (स्त्री.)
discount, *n.* बट्टा (पु.), कसर (स्त्री.) *cf.* brokerage
discrete, *adj.* पृथक्
discretionary, *adj.* स्वेच्छाधीन
discretionary powers, स्वेच्छाधीन शक्ती
discrimination, *n.* १ भेदभाव (पु.) २ तारतम्य (न.)
disenfranchise, *v. t.* मताधिकार काढून घेणे
disenfranchisement, *n.* मताधिकारहरण (न.)
disengagement, *n.* १ विलगाव (पु.), वियोजन (न.), २ वियोगीकरण (न.)
disfunction, *n.* अपकार्य (न.)
disfunctional, *adj.* अपकार्यात्मक
disfunctive, *adj.* अपकार्यात्मक
disharmony, *n.* विसंवाद (पु.), विसंवादित्व (न.)
disintegration, *n.* विघटन (न.)
dismissal, *n.* १ बडतर्फी (स्त्री.) २ पदच्युति (स्त्री.)
dismissal procedure, १ बडतर्फीची कार्यपद्धति २ (अपील) खारीज करण्याची कार्यपद्धति
disobedience, *n.* १ आज्ञाभंग (पु.) २ अवज्ञा (स्त्री.)
disobedience of law, कायदेभंग (पु.)
disobey, *v. t. & i.* १ आज्ञाभंग करणे २ अवज्ञा करणे
dispassionate reasoning, अभिनिवेशरहित युक्तिवाद
disqualification, *n.* अनर्हता (स्त्री.)
dissenting opinion, भिन्नमत (न.)
dissertation, *n.* शोधनिबंध (पु.)
dissolution, *n.* विसर्जन (न.)
dissolve, *v. t. & i.* बरखास्त करणे, विसर्जित करणे
distinction between staff and line, तंत्री व अन्तदेशी मंत्रणा यातील भेद
distortion, *n.* विरूपीकरण (न.), विपर्यास (पु.)
distrain, *v. t.* (माल वगैरे) अटकावून ठेवणे *cf.* attach
distress, *v.t.* (कर, भाटक वगैरेंच्या वसुलीसाठी मालावर) अटकावणी लावणे *cf.* attach
distribution of powers, शक्तींचे वितरण, सत्तेचे वितरण
distributive justice, गुणाश्रित न्याय
district, *n.* १ जिल्हा (पु.) २ (a portion or territory defined for political, educational or other purposes) क्षेत्र (न.)
divination, *n.* दैवी शाकिल (न.)
divine right, ईश्वरदत्त अधिकार
division, *n.* १ भाग (पु.), विभाग (पु.) २ श्रेणी (स्त्री.) ३ उपविभाग (पु.) ४ (army) संभाग (पु.) ५ मतविभाजन (न.)

division of powers, शक्ति विभाजन
doctrinaire, *n.* १ तत्त्वाग्रही (सा.) २ पोथीनिष्ठ (सा.)
doctrine, *n.* तत्त्ववाद (पु.), सिद्धांत (पु.)
doctrine of continuous voyage, संतत जल-प्रवास सिद्धांत
doctrine of implied powers, गर्भित अधिकारांचा सिद्धांत
document, *n.* १ लेख (पु.) २ दस्तऐवज (पु.)
documentary evidence, लेखी पुरावा, कागदोपत्री पुरावा
documentation, *n.* आधार उद्धृति (स्त्री.)
dogma, *n.* १ श्रद्धा विधान (न.) २ अभिनिवेशी मत (न.), आग्रही मत (न.)
dogmatic, *adj.* अभिनिवेशी, आग्रही
dollar diplomacy, डॉलर नीति
domain of freedom, स्वातंत्र्याची कक्षा
domain of necessity, अपरिहार्यता कक्षा
domestication, *n.* माणसाळवणे (न.)
domestic clause, राज्यांतर्गत अधिकारिता कलम
domestic jurisdiction, देशांतर्गत अधिकारिता
domestic tribunal, देशांतर्गत न्यायाधिकरण
domicile, *n.* अधिवास (पु.)
domicile certificate, अधिवास प्रमाणपत्र
domiciled, *adj.* अधिवासी
dominant caste, प्रभावी जाति
dominant party, प्रभावी पक्ष
dominion, *n.* ब्रिटिश साम्राज्यांतर्गत स्वायत्त राष्ट्र (न.), डोमिनिअन (न.)
dominion status, वसाहतीचे स्वराज्य
Domino Theory, डोमिनो थिअरी (मोक्याच्या ठिकाणचा एखादा देश जर साम्यवादी झाला तर सलगचे इतर देशही साम्यवादी होण्याची शक्यता असते असे प्रतिपादन करणारा आयसेनहॉवरचा सिद्धांत– १९५४)
doorbell-ringing, *n.* घरोघर प्रचार (पु.)
dope story, वार्ताहराने स्वतःचे म्हणून प्रसिद्ध केलेले (गौप्यस्फोटक) वृत्तविवेचन
double jeopardy, दुबार धोका
double member constituency, द्विसदस्य मतदार संघ
double nationality, द्विराष्ट्रीयत्व (न.)
dove, *n.* शांतताप्रिय (सा.), शांततावादी (सा.)
10, Downing Street, १०, डाउनिंग स्ट्रीट (ब्रिटनच्या पंतप्रधानांचे निवासस्थान)
downtrodden, *adj.* पददलित
downward communication, अधोगामी संसूचन
doyen, *n.* श्रेष्ठ (पु.), वरिष्ठ (पु.)
doyen of diplomats, राजदूतश्रेष्ठ (पु.)
draft, *n.* प्रारूप (न.), मसुदा (पु.)
v.t. भरती करणे
draft evader, सक्तीची लष्करभरती चुकवणारा
drafting committee, मसुदा समिति, प्रारूप समिति
drawback, *n.* करप्रतिग्रह (पु.) *cf.* brokerage
drift, *n.* अपवहन (न.)
dual citizenship, दुहेरी नागरिकत्व
dualism, *n.* द्वयवाद (पु.), द्वैतवाद (पु.)
dual monarchy, द्वि-राजेशाही (स्त्री.)
dual sovereignty theory, द्वैध सार्वभौमत्व सिद्धांत, द्वि-सार्वभौमत्व सिद्धांत
due diligence, (protection of aliens) अन्यदेशीय रक्षण
due process of law, यथोचित विधि-प्रक्रिया
dumb barter, अप्रत्यक्ष निमय, परोक्ष निमय, मूक निमय
dumping, *n.* मूल्यावपाती विक्री (स्त्री.), राशिपातन (न.)

duplicate, *n.* **प्रतिलिपि (स्त्री.)**
duplication, *n.* **१ दुबार करणे (न.) २ द्विगुणन (न.)**
duty, *n.* **शुल्क (न.)**
cf. assessment आकारणी
cess उपकर
customs सीमाशुल्क
excise उत्पादन शुल्क
impost आयात कर
levy वसुली
octroi जकात
rate पट्टी
surtax उपरिकर
tariff प्रशुल्क
tax कर
toll पथकर
dyarchy, *n.* **द्विदल राज्यपद्धति (स्त्री.)**
dynamic, *adj.* **गतिमान, गतिशील**
dynamic conservation, गतिशील संरक्षीवाद
dynamic policy, गतिमान धोरण, गतिशील धोरण
dynamism, *n.* **गतिशीलता (स्त्री.)**
dysfunction, *n.* **अपक्रिया (स्त्री.)**
dysphoria, *n.* **सुखाभावभ्रम (पु.)**

E

Eastern Question, (तुर्की साम्राज्यांतर्गत) पौरस्त्य प्रश्न, पौर्वात्य प्रश्न
eat crow, घोडचुकीची कबुली देणे
ecclesia, *n.* १ (ग्रीक) नागरिक सभा (स्त्री.) २ धर्मसभा (स्त्री.)
ecclesiastical, *adj.* धर्मखात्यासंबंधी
ecological approach, १ जैवपारिस्थितिकी दृष्टिकोन २ परिस्थितिशास्त्रीय दृष्टिकोन
ecology, *n.* १ जैवपारिस्थितिकी (स्त्री.) २ परिस्थितिशास्त्र (न.)
economic and social council, आर्थिक व सामाजिक परिषद
economic determinism, आर्थिक नियतिवाद
economic imperialism, आर्थिक साम्राज्यवाद
economic interpretation of history, इतिहासाचे आर्थिक निर्वाचन, इतिहासाचा आर्थिक अर्थाविष्कार
economic man, अर्थप्रेरित मानव,
economic nationalism, आर्थिक राष्ट्रवाद
economic penetration, आर्थिक अंतर्भेदन
economic planning, आर्थिक नियोजन
economic regulation, १ आर्थिक विनियमन २ आर्थिक विनियम
economics, *n.* अर्थशास्त्र (न.)
economic sanction, आर्थिक अनुशास्ति
economic survey, आर्थिक सर्वेक्षण
economic warfare, आर्थिक संघर्ष, आर्थिक लढा, आर्थिक युद्ध
economy, *n.* १ मितव्यय (पु.), काटकसर (स्त्री.) २ अर्थव्यवस्था (स्त्री.)
economy and retrenchment, काटकसर व नोकरकपात
economy of scarcity, टंचाईची अर्थव्यवस्था
edict, *n.* १ राजाज्ञा (स्त्री.) २ धर्माज्ञा (स्त्री.)
educational qualification, शैक्षणिक अर्हता
education department, शिक्षण विभाग
education of employees, कर्मचाऱ्यांचे शिक्षण
effete snob, पढिक पंडित
efficacy, *n.* १ प्रभावक्षमता (स्त्री.) २ गुणकारिता (स्त्री.)
efficiency, *n.* पात्रता (स्त्री.) *cf.* ability
efficiency and effectiveness, कार्यक्षमता व परिणामकारकता
efflorescence of culture, संस्कृतीचा फुलोरा
efflux, *n.* उत्प्रवाह (पु.)
egghead = snob
ego, *n.* १ अहंकार (पु.), अहंभाव (पु.) २ अहंतत्त्व (न.) ३ अहम् (पु.)
egocentric, *adj.* अहंकेंद्री
egocentricity, *n.* अहंकेंद्रिता (स्त्री.)
ego ideal, अहमादर्श (पु.)
egoistic, *adj.* अहंकारी
Eisenhower Doctrine, आयसेनहॉवर तत्त्व

(मध्यपूर्वेमध्ये साम्यवादी शक्तींच्या प्रसाराला रोखण्याचे आयसेनहॉवरप्रणीत अमेरिकेचे धोरण)

elder statesman, ज्येष्ठ मुत्सद्दी

election, *n.* निवडणूक (स्त्री.), निर्वाचन (न.)

election agent, निवडणूक प्रतिनिधि, निर्वाचन प्रतिनिधि

election candidate, निवडणूक उमेदवार

election commission, निर्वाचन आयोग

election commissioner, निर्वाचन आयुक्त

election expenses, निवडणूक खर्च

elective, *adj.* निर्वाचनाधीन

elective executive, निर्वाचित कार्यकारिणी

elective monarchy, निर्वाचित राजसत्ता

elector, *n.* निर्वाचक (सा.)

electoral area, निर्वाचन क्षेत्र

electoral college, निर्वाचक गण

electoral count, निर्वाचन गणना

electoral district, निर्वाचन क्षेत्र, निवडणूक क्षेत्र

electoral procedure, निर्वाचन कार्यपद्धति, निवडणूक कार्यपद्धति

electoral process, निर्वाचन प्रक्रिया, निवडणूक प्रक्रिया

electoral right, निर्वाचन अधिकार

electorate, *n.* निर्वाचकवृंद (पु.)

elements, *n. pl.* १ मूलतत्त्वे (न. अ. व.) २ (as, of state) अंगे (न. अ. व.)

elements of state, राज्याचे घटक, राज्यांगे (न. अ. व.)

eligibility, *n.* पात्रता (स्त्री.)

eligibility of officers, अधिकाऱ्यांची पात्रता

eligible, *adj.* पात्र

eligible list, पात्रता यादी

elite, *n.* शिष्टजन (सा.)

elitism, *n.* शिष्टजनवाद (पु.)

emancipation, *n.* विमोचन (न.), मुक्ति (स्त्री.)

embargo, *n.* १ (a prohibition, ban) अधिरोध (पु.) २ (a stoppage of trade for a short time by authority) व्यापारबंदी (स्त्री.)

embassy, *n.* (*also* chancellory) दूतावास कार्यालय (न.)

embodiment, *n.* मूर्त स्वरूप (न.)

emergency, *n.* १ आपातस्थिति (स्त्री.) २ आणीबाणी (स्त्री.) ३ आकस्मिक निकड (स्त्री.)

emergency measures, आणीबाणीचे उपाय

emergency period, आणीबाणीचा काळ

emergency power, आणीबाणीकाळातील अधिकार

emergency powers of the President, आणीबाणीच्या काळातील राष्ट्रपतींचे अधिकार

emigrant, *n.* उत्प्रवासी (सा.), देशनिर्वासी (सा.)

emigration, *n.* उत्प्रवास (पु.)

eminent domain, (the power to take private property for public use) प्रभुत्व अधिकार

emissary, *n.* (an agent employed to further certain interests or to gain certain information; a secret agent) दूत (पु.), गुप्त दूत (पु.), प्रणिधि (सा.)

emoluments, *n. pl.* वित्तलब्धि (स्त्री.)

emotional integration, भावनात्मक एकात्मता, भावनिक एकात्मता

emperor, *n.* सम्राट (पु.)

empire, *n.* साम्राज्य (न.)

empiricism, *n.* अनुभववाद (पु.)

empiricism and equal rights, अनुभववाद व समानाधिकार

employee-management relationship, कर्मचारी व्यवस्थापकवर्ग संबंध

employees' association and union, कर्मचारी परिसंघ व संघ

employees' organization, कर्मचारी संघटना

employment conditions, सेवायोजन शर्ती
enactment, *n.* (that which is enacted) अधि-नियमिति (स्त्री.)
encirclement, *n.* वेढा (पु.)
encroachment, *n.* अतिक्रमण (न.)
enculturation, *n.* संस्कृतीकरण (न.)
end in itself, स्वयमेव साध्य
endogamy, *n.* अंतर्विवाह (पु.)
enemy alien, अन्यदेशी शत्रु, अन्यदेशीय शत्रु
enemy property, शत्रु संपत्ती
enemy state, शत्रु राज्य
energy, *n.* ऊर्जा (स्त्री.)
enforce, *v. t.* जारी करणे, अंमलात आणणे, प्रवर्तन करणे *cf.* apply
enforcement, *n.* अंमलबजावणी (स्त्री.)
enforcement action, अंमलबजावणी कार्यवाही
enfranchisement, *n.* मताधिकार प्रदान (न.)
engrossed bill, एकसभागृहसंमत विधेयक
enlightened despotism, प्रबुद्ध स्वैरतंत्र
enlightenment, *n.* उद्बोधन (न.)
enlistment, *n.* १ भरती (स्त्री.) २ पट-नोंदणी (स्त्री.)
enquiry and hearing, चौकशी व सुनावणी
enrolled bill, उभयसभागृहसंमत विधेयक
enrolment, *n.* नावनोंदणी (स्त्री.)
entente, *n.* आँतांत (पु.), आंतरराष्ट्रीय समझोता (पु.)
entente cordiale, गाढ सौहार्द
entertainment tax, करमणूक कर
entrance examination, प्रवेश परीक्षा
entrepreneur, *n.* उद्योजक (सा.)
entrepreneurship, *n.* उद्योजकता (स्त्री.)
entropy, *n.* अपक्षय (पु.), एंट्रॉपी (स्त्री)
environment, *n.* पर्यावरण (न.)
environmental, *adj.* पर्यावरणात्मक
environmental control, पर्यावरणी नियंत्रण
environmental planning, पर्यावरणी नियोजन
environmental politics, पर्यावरणी राजकारण
environmental turbulence, पर्यावरणी विक्षोभ
envoy, *n.* दूत (पु.), प्रतिनिधि (पु.) *cf.* ambassador
envoy extraordinary, असाधारण दूत
envoy plenipotentiary, अधिराजदूत (पु.)
eponymous ancestor, नामस्त्रोतीय पूर्वज
equalisation fund, समानीकरण निधि
equalisation grant, समानीकरण अनुदान
equality, *n.*१ समता (स्त्री.) २ समानता (स्त्री.)
equality before law, कायद्यासमोर समता, विधीपुढे समता
equilibrium, *n.* संतुलन (न.)
enquiry committee, चौकशी समिती
equity, *n.* १ समदृष्टि (स्त्री.) २ समन्याय (पु.)
equity of statute, १ संविधीचे न्यायतत्त्व २ संविधीतील समन्याय
escalation, *n.* अभिवर्धन (न.)
escape clause, सुटका खंड, विमोचन खंड
espionage, *n.* हेरगिरी (स्त्री.)
esprit de corps, संघ भावना
essay, *n.* निबंध (पु.)
essential commodity, अत्यावश्यक वस्तु
establishment department, आस्थापना विभाग
estate, *n.* संपदा (स्त्री.), इस्टेट (स्त्री.)
estimate of revenue, महसूल अंदाज, महसुली अंदाज
estimates committee, अंदाज समिति
estrangement, *n.* दुरावा (पु.)
eternal vigilance, शाश्वत दक्षता
ethical, *adj.* नैतिक
ethical code = moral code
ethical relativism, नैतिक सापेक्षवाद
ethics, *n.* नीतिशास्त्र (न.)
ethnic, *adj.* वांशिक
ethnic group, वांशिक गट

ethnocentrism, *n.* स्वजातिकेंद्रिकता (स्त्री.)
ethnography, *n.* मानवजातिवर्णन (न.)
ethnology, *n.* मानववंशशास्त्र (न.)
ethos, *n.* लोकाचार (पु.), सामाजिक भावनिष्ठा (स्त्री.)
euphoria, *n.* सुखभ्रम (पु.)
European Common Market, युरोपीय सामाईक बाजारपेठ
European Economic Community, युरोपीय आर्थिक समूह
evaluation, *n.* मूल्यमापन (न.)
evolution, *n.* उत्क्रांति (स्त्री.)
evolutionalist, उत्क्रांतिवादी *cf.* radicalist
evolutionary, *n.* उत्क्रांतिवादी (सा.)
exaction, *n.* बलग्रहण (न.)
examination committee, परीक्षा समिती
excess, *n.* आधिक्य (न.), अतिरेक (पु.), वाढावा (पु.)
excess profits tax, अतिरिक्त लाभ कर, अतिरिक्त लाभावरील कर
exchange, *n.* विनिमय (पु.), देवाण-घेवाण (स्त्री.)
exchange of population, लोकसंख्येची अदलाबदल
exchange of prisoners, कैद्यांची अदलाबदल
exchequer, *n.* राजकोष (पु.)
exchequer and audit department, राजकोष व लेखापरीक्षा विभाग
excise, *n.* उत्पादन शुल्क (न.) *cf.* duty
excise duty, उत्पादन शुल्क
excise tax, उत्पादन कर
exclusive, *adj.* १ अपवर्जक २ अनन्य
exclusive power of law-making, विधि-निर्मितीची अनन्य शक्ति
exclusive powers, अनन्य शक्ति
excommunicated, *adj.* धर्मबहिष्कृत, जाति-बहिष्कृत, वाळीत टाकलेला
excommunication, *n.* जातिबहिष्कार (पु.), वाळीत टाकणे (न.)
execute, *v. t.* १ कार्यवाही करणे २ अंमल-बजावणी करणे ३ (to inflict capital punishment) फाशी देणे
execution, *n.* १ कार्यवाही (स्त्री.) २ अंमल-बजावणी (स्त्री.) ३ निष्पादन (न.) ४ फाशी (स्त्री.)
execution of budget, अर्थसंकल्पाची कार्यवाही
executive, *n.* कार्यकारिणी (स्त्री.)
adj. कार्यकारी
executive action, १ शासकीय कृति २ कार्यकारी कारवाई
executive agreement, (a form of international agreement less formal than a treaty and not requiring ratification) कार्यकारिणी करार
executive branch, कार्यकारी शाखा
executive class of officers, कार्यकारी अधि-कारीवर्ग
executive committe, कार्यकारी समिती
executive decision, शासकीय निर्णय
executive department, कार्यकारी विभाग
executive development, कार्याधिकाऱ्यांचा विकास
executive government, कार्यकारी शासन
executive powers, कार्यकारी शक्ती
executive privilege, कार्यकारी विशेषाधिकार
exempt, *v. t.* सूट देणे, माफी देणे, माफ करणे
exemption from taxation, कराधानाची माफी, कराधानापासून सूट, करमाफी (स्त्री.)
exile, *v. t.* देशपार करणे *cf.* banish
n. १ देशपार व्यक्ति (स्त्री.) २ देशपारी (स्त्री.)
existentialism, *n.* अस्तित्ववाद (पु.)
ex officio, पदसिद्ध

exogamy, *n.* बहिर्विवाह (पु.)
exotic, *adj.* १ विदेशी २ विलक्षण
ex parte, adj. & adv. एकपक्षी, एकतर्फी
expatriate, *v. t.* स्वदेशनिष्कासित करणे *cf.* banish
expatriation, *n.* १ स्वदेशनिष्कासन (न.) २ स्वदेशत्याग (पु.)
expediency, *n.* १ प्रसंगपरवशता (स्त्री.) २ प्रसंग (पु.)
expeditionary force, मोहिमी सेना
expenditure, *n.* खर्च (पु.), व्यय (पु.)
expenditure control, व्यय नियंत्रण
experimental design, प्रायोगिक अभिकल्प
expert, *n.* तज्ज्ञ (सा.)
expert committee, तज्ज्ञ समिती
expiration, *n.* अवसान (न.), अंत (पु.), समाप्ति (स्त्री.)
explicit culture, सुव्यक्त संस्कृति
exploit, *v. t.* १ पिळवणूक करणे, शोषण करणे २ समुपयोजन करणे
extradite, *v. t.* चे प्रत्यर्पण करणे *cf.* banish
extremist, जहाल मतवादी *cf.* radicalist

F

Fabian socialism, फेबियन समाजवाद

Fabian Society, फेबियन सोसायटी (इंग्लंडमध्ये २० व्या शतकाच्या सुरुवातीला उत्क्रांतीच्या मार्गाने मध्यमवर्गात समाजवादाचा प्रसार करणारी संघटना) (प्रवर्तक : वेब पतिपत्नी, कोल, बर्नाड शॉ, वगैरे)

facilitation of co-ordination, समन्वय सुविधाकरण

faction, *n.* १ पक्षगट (पु.) २ भेद (पु.), फूट (स्त्री.)

factor analysis, घटक विश्लेषण, कारक विश्लेषण

factorial design, घटकात्मक अभिकल्प

factors of applied theory, उपयोजित सिद्धांताचे घटक

factory inspectorate, कारखाने निरीक्षणालय

factual judgement, वास्तविक न्यायनिर्णय, वास्तविक निर्णय

fair trade, १ उचित व्यापार २ परस्परानुकूल व्यापार

fait accompli, सिद्धगोष्ट (स्त्री.)

fallout, *n.* १ आण्विक उत्सर्ग (पु.) २ राजकीय धोरणाचे अनिष्ट व अनपेक्षित परिणाम (पु. अ. व.)

family of nations, राष्ट्रकुटुंब (न.)

family pension, कुटुंब वेतन

fanaticism, *n.* अत्याग्रह (पु.)

F. A. O., (Food and Agricultural Organization) अन्न व कृषि संघटना

Far East, अति पूर्व

Fascism, *n.* फॅसीझम (पु.), फॅसीस्टवाद (पु.) (१९२१-१९४५ मधील इटलीतील तत्त्वप्रणाली)

Fascist Grand Council, फॅसीस्ट महासभा

Fascist party, फॅसीस्ट पक्ष

Fascist Youth Organization, फॅसीस्ट युवक संघटना

fat cat, गब्बर निवडणूक निधि-दाता

favourite son, कृपाप्राप्त उमेदवार

F. B. I., (Federal Bureau of Investigation) एफ. बी. आय. (अमेरिकेतील संघराज्यांचे कायदे मोडणाऱ्यांविरुद्ध पुरावा गोळा करणारा व चौकशी करणारा न्याय विभागातील एक विभाग)

F. B. O. S., (Fractional Bombardment Orbital System) आंशिक बाँबवर्षाव-कक्षीय पद्धति

feature, *n.* १ लक्षण (न.) २ वैशिष्टय (न.)

federal, *adj.* संघराज्य– संघराज्यात्मक, संघराज्यीय–, संघीय, संघ–

federal aid, संघराज्य सहाय्य

federal centralisation, संघराज्यीय केंद्रीकरण
Federal Communication Commission, (U. S. A.) संघराज्यीय संसूचन आयोग
federal constitution, संघराज्यात्मक संविधान, संघराज्यात्मक राज्यघटना
federal council, संघराज्य परिषद
federal court, संघराज्य न्यायालय
federal decentralisation, संघराज्यीय विकेंद्रीकरण
federal finance, संघराज्यीय वित्तव्यवस्था
federal government, संघराज्य शासन, संघराज्य सरकार
federalism, *n.* संघराज्यवाद (पु.)
federalist, *n.* १ संघराज्यवादी (सा.) २ (as, a name of party) फेडरॅलिस्ट (पु.)
federalist party, फेडरॅलिस्ट पक्ष
federal judiciary, संघराज्य न्यायविभाग
federal list, संघराज्य सूची
federal relief, संघराज्य सहाय्य
federal state, संघराज्यात्मक राज्य
federal structure, संघराज्यात्मक संरचना
federal system, संघराज्य पद्धति, संघात्मक पद्धति
Federal Trade Commission, संघराज्यीय व्यापार आयोग
federal union, घटकराज्य संघ
federating state, संघराज्यात सामील होऊ इच्छिणारे राज्य
federation, *n.* १ संघराज्य (न.) *cf.* association २ महासंघ (पु.)
feedback, *n.* प्रतिभरण (न.), प्रत्यादान (न.)
feeler, *n.* प्रतिक्रियावेध (पु.), चाचपणी (स्त्री.)
fellow traveller, सहप्रवासी (पु.) (साम्यवादाविषयी सहानुभूति असणारा)
female suffrage, स्त्री-मताधिकार (पु.)
feminism, *n.* स्त्रीसमतावाद (पु.)
fence mending, (राजकीय) आसन स्थिरीकरण, आसन स्थिर करणे
feral child, पशुपोषित बालक
feudal, *adj.* सरंजामी
feudalism, *n.* सरंजामशाही (स्त्री.)
feudal law, सरंजामी कायदा
feudatory, *n.* मांडलिक (पु.)
fiat money, अपरिवर्तनीय नोटा
fiet, *n.* जहागीर (स्त्री.)
field co-ordination, क्षेत्र समन्वय
field office, क्षेत्र कार्यालय, क्षेत्रीय कार्यालय
field organisation, क्षेत्रीय संघटना
field service, १ क्षेत्र सेवा २ रणक्षेत्र सेवा
field theory, क्षेत्र सिद्धांत
field work, क्षेत्र कार्य
field worker, क्षेत्र कार्यकर्ता
fifth column, पंचम स्तंभ
fifth columnist, पंचमस्तंभी (पु.) (आक्रमकांना सहाय्य करणारा फितुर)
fighting the problem, प्रश्नाची सोडवणूक टाळणे, घोळ घालणे
fight the good fight, तत्त्वांसाठी आमरण लढा
file, *n.* १ फाईल (स्त्री.) २ पंक्ति (स्त्री.), रांग (स्त्री.)
filibuster, *n.* भाषणी अडवणूक (स्त्री.) *v. t.* (विधानमंडळात) भाषणी अडवणूक करणे
finance, *n.* वित्त (न.), वित्तव्यवस्था (स्त्री.) *v. t.* वित्तव्यवस्था करणे, भांडवल पुरवणे *adj.* वित्त, वित्तीय
finance bill, वित्त विधेयक
finance commission, वित्त आयोग
finance committee, वित्त समिति
finance department, वित्त विभाग
finance management, वित्त व्यवस्थापन

finance minister = finance member, वित्त मंत्री
financial, *adj.* वित्तीय, वित्त-
financial administration, वित्तीय प्रशासन
financial control, वित्तीय नियंत्रण
financial emergency, आर्थिक आणीबाणी
financial regulation, वित्तीय विनियमन
financial strain, वित्तीय ताण
financial year, वित्तीय वर्ष
financier, *n.* वित्तदाता (पु.), भांडवल पुरवणारा (पु.)
fine, *n.* दंड (पु.)
finesse, *n.* आवश्यक तितकाच बलप्रयोग
finger on the button, युद्धसज्ज
first among the equals, समानांमध्ये प्रथम
First International, पहिली इंटरनॅशनल (इ. स. १८६४ मध्ये स्थापन झालेली पहिली आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना)
first principle, आद्य तत्त्व
fiscal, *adj.* राजकोषीय
fiscal administration, राजकोषीय प्रशासन
fiscal year, आर्थिक वर्ष
fishing expedition, जाळेफेक (स्त्री.)
fission, *n.* विखंडन (न.)
fitness, *n.* योग्यता (स्त्री) *cf.* ability
Five Year Plan, पंचवार्षिक योजना
Flag Day, ध्वजदिन (पु.)
flat out, सर्वस्व पणाला लावून केलेले प्रयत्न (राजकीय मोहिमेच्या संदर्भात)
flexibility, *n.* १ लवचिकपणा (पु.) २ परिवर्तनसुलभता (स्त्री.)
flexible, *adj.* १ लवचिक २ परिवर्तनसुलभ
flexible constitution, १ लवचिक संविधान २ परिवर्तनसुलभ संविधान
flexible response, लवचिक प्रतिसाद
floo-floo bird, फ्लू-फ्लू पक्षी (पश्चगामी)
floor crossing, सदनांतर्गत बाजूबदल
floor leader, सदनपक्षनेता (पु.)
folk art, लोककला (स्त्री.)
folk lore, लोकसाहित्य (न.), लोकविद्या (स्त्री.)
folk tale, लोककथा (स्त्री.)
folk ways, लोकरूढी (स्त्री. अ. व.)
Food and Agriculture Organization, अन्न व कृषि संघटना
Food and Drugs Administration, अन्न व औषध प्रशासन
food gatherer, चयनोपजीवी (पु.)
force, *n.* १ बल (न.) (as in : Police force पोलीस दल) २ सेना (स्त्री.) ३ शक्ति (स्त्री.) (as in : reactionary forces प्रतिगामी शक्ती)
forced labour, वेठबिगार (पु.)
forced loans, सक्तीची कर्जे
foreign affairs, परराष्ट्रीय व्यवहार
foreign aid, विदेशी मदत
foreign bill of exchange, १ विदेशी हुंडी २ विदेशी विपत्र
foreign commerce, विदेशी वाणिज्य
foreign corporation, विदेशी निगम
foreign court, विदेशी न्यायालय
foreign domicile, विदेश अधिवास
foreign economic administration, विदेशी अर्थ प्रशासन
foreigner, *n.* विदेशी (सा.) परराष्ट्रीय (सा.)
foreign funds control, विदेश निधि नियंत्रण
foreign jurisdiction, विदेशी अधिकारिता
foreign minister, परराष्ट्र मंत्री
foreign office, परराष्ट्र कार्यालय
foreign policy, विदेश नीति, परराष्ट्रीय धोरण
foreign relations, विदेश संबंध, परराष्ट्र संबंध
foreign service, विदेश सेवा, परराष्ट्र सेवा
foreign service list, विदेश सेवा सूची
foreign state, विदेशी राज्य
forest, *n.* वन (न.)
forestry service, वनविषयक सेवा

forfeit, *v. t.* १ समपहरण करणे *cf.* attach २ गमावणे *cf.* attach
form, *n.* १ प्रकार (पु.) २ नमुना (पु.) ३ आकार (पु.)
formal and informal organisations, औपचारिक व अनौपचारिक संघटना
formal and informal structure, औपचारिक आणि अनौपचारिक संरचना
formalism, *n.* १ उपचारवाद (पु.) २ आकारवाद (पु.)
formal organisation, आकारिक संघटन
form and content, आकार व आशय
formula, *n.* सूत्र (न.)
formulation, *n.* १ सूत्रण (न.) २ मांडणी (स्त्री.)
forward strategy, अग्रगामी रणनीति
foundational training, पायाभूत प्रशिक्षण
Founding Fathers, १ राष्ट्रजनक (पु.) (American father) २ घटनाकार (पु.) ३ घटनेचे शिल्पकार
Four Freedoms, स्वातंत्र्याची चतुःसूत्री, चार स्वातंत्र्ये (भाषण स्वातंत्र्य, उपासना स्वातंत्र्य, गरजपूर्तीचे स्वातंत्र्य व भयमुक्ती)
Fourteen Points, चौदा कलमे (पहिल्या महायुद्धाच्या शेवटी जानेवारी १९१८ मध्ये अमेरिकेचे अध्यक्ष प्रे. विल्सन यांनी उद्घोषलेली जागतिक पुनर्घटनेची चौदा तत्त्वे)
Fourth Estate, वृत्तपत्रसृष्टि (स्त्री.)
franchise, *n.* मताधिकार (पु.)
franchise tax, १ निगम कर २ मताधिकार कर
fraternal polyandry, भ्रातृक बहुपतित्व
fraternity, *n.* १ बंधुता (स्त्री.), बंधुभाव (पु.) २ बंधुगण (पु.)
fratricidal, *adj.* बंधुघाती
fratricide, *n.* बंधुहत्या (स्त्री.)
freedom=liberty
freedom from fear, भयमुक्ति स्वातंत्र्य
freedom from want, (प्राथमिक) गरजमुक्ति स्वातंत्र्य
freedom of association, संघस्वातंत्र्य (न.)
freedom of conscience, सदसद्विवेक स्वातंत्र्य
freedom of movement, संचार स्वातंत्र्य
freedom of speech, भाषण स्वातंत्र्य
freedom of the seas, सागरसंचार स्वातंत्र्य
freedom rights, स्वातंत्र्याधिकार (पु. अ. व.)
free enterprise, मुक्त उपक्रम
free port, खुले बंदर
free thought, (धर्मविषयक) स्वतंत्र विचार
free trade, खुला व्यापार
free world, मुक्त जग (साम्यवादाच्या प्रभावाखाली नसलेले देश)
free zone, १ करमुक्त क्षेत्र २ मुक्त क्षेत्र
fringe benefits, अनुषंगी लाभ
frontier, *n.* १ सीमा (स्त्री.), सीमांत क्षेत्र (न.) २ सीमान्तक (न.) ३ सरहद्द (स्त्री.)
front runner, (उमेदवारीसाठी) अग्रेसर इच्छुक
frustration, *n.* वैफल्य (न.)
Fuhrer, *n.* (नेता) फ्युरर (पु.)
function, *n.* कार्य (न.)
functional, *adj.* कार्यात्मक, कार्यसापेक्ष
functional analysis, कार्यात्मक विश्लेषण
functional basis, कार्यात्मक आधार
functional consolidation, कार्यात्मक एकत्रीकरण
functional duplication, कार्यात्मक द्विगुणन
functionalism, *n.* कार्यवाद (पु.), कार्यप्राधान्यवाद (पु.)
functional principle, कार्यात्मक तत्त्व
functional representation, व्यवसायानुसार प्रतिनिधित्व
fundamental, *adj.* मूलभूत

fundamentalism, *n.* मूलतत्त्ववाद (पु.)
fundamentalist, *n.* मूलतत्त्ववादी (सा.)
fundamental law, मूलभूत विधि, मूलभूत कायदा
fundamental postulates, मूलभूत आधारतत्त्वे

fundamental rights, मूलभूत अधिकार
funeral rituals, अंत्यविधी (पु. अ. व.)
fusion, *n.* १ संमीलन (न.) २ निवडणूकपूर्व संमीलन (न.)
fusion of culture, सांस्कृतिक मिलाफ

G

gag law, मुस्कटदाबी कायदा
gag rule, चर्चाविधिनियंत्रक नियम
gallup poll, गॅलप मतचाचणी
gang, *n.* टोळके (न.), टोळी (स्त्री.)
GATT, (General Agreement on Tarriffs and Trade) गॅट (न.), गट (न.)
gazette, *n.* राजपत्र (न.)
gazetted and non-gazetted posts, राजपत्रित आणि अराजपत्रित पदे
gene, *n.* गण (पु.), कुळी (स्त्री.)
genealogy, *n.* वंशावळी (स्त्री.), वंशवृक्ष (पु.)
general accounting office, सामान्य लेखांकन कार्यालय
general assembly, महासभा (स्त्री.)
general council, महापरिषद (स्त्री.)
general election, सार्वत्रिक निवडणूक (स्त्री.)
generalisation, *n.* १ सामान्यीकरण (न.) २ सामान्य विधान (न.)
generalist, *n.* सामान्यज्ञ (सा.)
general purpose authority, सामान्य हेतुक प्राधिकरण
general schedule, सामान्य अनुसूची
general staff, सर्वसाधारण अनुदेशीवर्ग
general strike, सार्वत्रिक संप, सार्वत्रिक हरताळ
general theory, सामान्य सिद्धांत
general welfare, सार्वजनिक कल्याण
general will, श्रेयस्करी समूह ईहा
generation gap, पिढ्यांतील संवादाभाव
Geneva Protocol, जिनिव्हा प्रोटोकोल (राष्ट्रसंघाच्या वतीने राष्ट्राराष्ट्रांमध्ये घडून आलेला १९२४ मधील जिनिव्हा येथील समझौता; हा प्रत्यक्षात अंमलात आला नाही)
genocide, *n.* १ वंशविच्छेद (पु.), वंशसंहार (पु.) २ गटसंहार (पु.)
gentleman's agreement, सभ्यजन समझौता
geographical representation, (security council) भौगोलिक प्रतिनिधित्व
geological survey, भूशास्त्रीय सर्वेक्षण
Geophysical Year, भू-भौतिकीय वर्ष
geopolitics, *n.* भू-राज्यनीति (स्त्री.)
germs warfare, जंतुयुद्ध (न.)
gerontocracy, *n* वृद्धसत्ता (स्त्री.)
gerrymander, *n.* सत्ताधिकाऱ्यांच्या सोयीनुसार मतदारसंघाची पुनर्रचना (स्त्री.), सत्ताधिकाऱ्यांच्या सोयीनुसार निर्वाचन क्षेत्राची पुनर्रचना (स्त्री.)
gestapo, *n.* गेस्टापो (पु.) (नाझी जर्मनीतील गुप्त पोलीस)
ghetto, *n.* घेटो (पु.), बंदिस्त वसाहत (स्त्री.)
ghostwriter, *n.* (*also* spook) गुप्तलेखक (पु.), अन्यार्थ लेखक (पु.)
gift exchange, उपहार विनिमय, उपायन विनिमय

gift tax, दान कर, देणगी कर
global war, जागतिक युद्ध
goal, *n.* ध्येय (न.)
goal ambiguity, ध्येय संदिग्धता
goal-oriented, *adj.* ध्येयाभिमुखी
golden mean, सुवर्णमध्य (पु.)
good neighbour policy, शेजारधर्म नीति
good offices, सत्प्रयास (पु.), सत्प्रयत्न (पु.)
go slow policy, मंदगतीचे धोरण
Gosplan, *n.* गोसप्लान (न.) (रशियातील नियोजन मंडळ)
governance, *n.* शासन व्यवहार (पु.)
governing board=governing body, नियामक मंडळ
governmental accounts, शासकीय लेखा
governmental and commercial audit, शासकीय व वाणिज्यिक लेखापरीक्षा
governmental reorganization, शासकीय पुनर्रचना
government bill, शासन विधेयक, सरकारी विधेयक
government by crony, मित्रप्रभावित शासन
government by merit, गुणवत्तानुसारी शासन
government department, शासकीय विभाग, सरकारी विभाग
government-in-exile, निर्वासित सरकार
government land, सरकारी भूमि, शासकीय भूमि, सरकारी जमीन, शासकीय जमीन
government ownership, शासकीय मालकी, सरकारी मालकी
government security, सरकारी रोखा
Government servants' conduct rules, शासकीय सेवक आचरण नियम
Governor, *n.* १ राज्यपाल (सा.) २ शासक (सा.) ३ नियामक (पु.)
Governor-General-in-Council, गव्हर्नर-जनरल-इन-कौन्सिल
graduated deterrence, अनुक्रमी प्रतिरोधक
gramatical interpretation, व्याकरणात्मक निर्वचन
grand alliance, महायुति (स्त्री.)
grand council fascist, फॅसीस्ट महापरिषद
grand design, व्यापक राजनयिक अभिकल्प
grant, *n.* १ देणगी (स्त्री.) २ अनुदान (न.)
grantee, *n.* अनुदानग्राही (सा.)
grant-in-aid, *n.* सहायक अनुदान (न.)
grapevine, *n.* अफवांचे पेव (न.)
grass-root democracy, तृणमुळी लोकशाही
grass roots, (of democracy) (लोकशाहीची) तृणमुळे (न. अ. व.)
graveyard, *n.* १ (as, political dead-end) राजकीय अंतिम धाम (न.) २ (as, top secret) परम-गौप्य (न.), गुप्ततम (न.) ३ (unbreakable confidence) अभेद्य विश्वास (पु.)
gray eminence, राजकीय सूत्रचालक
greatest happiness of the greatest number, अधिकतम लोकांचे अधिकतम सुख
great leap forward, चिनी अर्थव्यवस्थेची गरूडझेप
great powers, बडी राष्ट्रे
great seal, राजमुद्रा (स्त्री.)
green revolution, हरित क्रांति
gregariousness, *n.* कळपवृत्ति (स्त्री.), यूथचारिता (स्त्री.)
grievance, *n.* गाऱ्हाणे (न.)
grievance procedure, गाऱ्हाणे निवारण पद्धति, तक्रार निवारण पद्धति
group, *n.* गट (पु.), समूह (पु.)
group dynamics, गट गतिमानता
group interview, गट मुलाखत
group life, समूह जीवन
group theory, गट सिद्धांत
guardians of law, विधिसंरक्षक (पु. अ. व.)

guerilla=**guerrilla**, *n.* गनीम (पु.)
guerilla warfare, गनिमी युद्ध
guild, *n.* श्रेणी (स्त्री.), संघ (पु.)
guild socialism, श्रेणी समाजवाद
guillotine, *n.* १ चर्चाबंदी (स्त्री.)
२ शिरच्छेद यंत्र (न.)
gunpower, *n.* बारूदशक्ति (स्त्री.)
"guns before butter," 'तुपाआधी तोफा' (युद्धसज्जतेसाठी दैनिक गरजांपेक्षा युद्ध-साहित्यास प्राधान्य)
gut issue, प्रक्षोभक राजकीय वादप्रश्न
gutter flyer, राजकीय गटार साहित्य

H

Habeas-Corpus, *n.* बंदी प्रत्यक्षीकरण (न.), हेबिअस कॉर्पस (न.), देहोपस्थिति (स्त्री.)
Habeas-Corpus Act, बंदी प्रत्यक्षीकरण अधिनियम
habitation, *n.* वस्ती (स्त्री.)
halalkhor (conservancy) tax, हलालखोर कर
handbook of organisation, संघटना निदेशपुस्तक
hard line, ठाम पवित्रा, ठाम भूमिका
Hare Plan, हेअर योजना (थॉमस हेअर याने पुरस्कारलेली प्रमाणशीर प्रतिनिधित्वाच्या तत्त्वावर आधारलेली एकल संक्रमणीय मतदान पद्धति)
Hare System, हेअरची पद्धति
harmony, *n.* सुसंवाद (पु.)
Hatch Acts, हॅच कायदे (शासकीय कर्मचाऱ्यांच्या राजकारणातील सहभागावर निर्बंध घालणारे कायदे) (अमेरिका १९३९–४०)
hatchet man, पक्षीय बडगाधारी, पक्षशिस्त नियंत्रक
hat in the ring, १ उमेदवारी जाहीर करणे २ रिंगणात उतरणे, आखाड्यात उतरणे
have-nots, *n. pl.* नाहीरे (सा. अ. व.)
haves, *n. pl.* आहेरे (सा. अ. व.)
hawks, *n.* युद्धखोर (सा.)
hawks and doves, युद्धखोर आणि शांतताप्रिय
head hunting, शिर शिकार
head of the department, (single and plural) विभागाध्यक्ष (पु.) (एकल व अनेकल/बहुल)
head of the home civil service, देशांतर्गत नागरी सेवा प्रमुख
headquarters and field agency, मुख्यालय व क्षेत्र अभिकरण
hearing, *n.* सुनावणी (स्त्री.)
hearing examiner, सुनावणी परीक्षक
heartland, *n.* मर्मभूमि (स्त्री.), मध्यभूमि (स्त्री.)
heckle, *v.t.* प्रश्नांनी छेडणे
hegemony, *n.* परम प्रभाव (पु.)
heir-apparent, *n. Law* १ प्रत्यक्ष वारस (सा.) २ युवराज (पु.)
hellbent for election, प्राणपणाचा निवडणूक लढा
henchman, *n.* १ निष्ठावंत (पु.) २ बगलबच्चा (पु.)
herd, *n.* कळप (पु.)
hereditary, *adj.* आनुवंशिक
hereditary executive, वंशपरंपरागत कार्यकारिणी, वंशागत कार्यकारिणी
hereditary Lords of Parliament, पार्लमेंटचे वंशपरंपरागत लॉर्ड, पार्लमेंटचे वंशपरंपरागत उमराव, पार्लमेंटचे वंशागत उमराव

hereditary monarchy, वंशागत राजसत्ता
heresy, *n.* पाखंड मत (न.)
heuristic method, स्वयंअन्वेषणनिष्ठ पद्धति
hidebound, *adj.* संकुचित मनोवृत्तीचा, संकुचित मनाचा, प्रतिगामी, आडमुठा
hierarchical management, अधिकारश्रेणी व्यवस्थापन
hierarchy, *n.* अधिकारश्रेणी (स्त्री.), पदसोपान (पु.)
high command, श्रेष्ठी (सा.)
high Commissioner, उच्च आयुक्त *cf.* ambassader
High Court, उच्च न्यायालय
high power delegation, उच्चाधिकार प्रतिनिधिमंडळ
high seas, खुला सागर
hijacking, *n.* चाचेगिरी (स्त्री.)
hinterland, *n.* पूरक पश्च प्रदेश (पु.), आंतरभूमि (स्त्री.), पश्चभूमि (स्त्री.), प्रभावभूमि (स्त्री.)
historical approach, ऐतिहासिक दृष्टिकोन
historical consciousness, ऐतिहासिक भान, ऐतिहासिक जाणीव
historical method, ऐतिहासिक पद्धति
historical relativism, ऐतिहासिक सापेक्षतावाद
historicism, *n.* इतिहासवाद (पु.)
Hitlerism, *n.* हिटलरशाही (स्त्री.)
hoe culture, कुदळी संस्कृति
hold in abeyance, आस्थगित ठेवणे
holocaust, *n.* सर्वनाश (पु.)
Holy Alliance, पवित्र करार (नेपोलिअनच्या पाडावानंतर ऑस्ट्रिया, रशिया आणि प्रशिया यांच्या अधिपतींनी ख्रिश्चन धर्मतत्त्वांनुसार राष्ट्रीय व आंतरराष्ट्रीय संबंध नियमित करण्यासंबंधीचा १८१५ मध्ये केलेला करार)
Holy Roman Empire, होली रोमन एम्पायर, पवित्र रोमन साम्राज्य (इ. स. ९६२ ते १८०६ या काळातील जर्मन साम्राज्याचे अधिकृत नाव)
home consumption, देशांतर्गत खप
home office, १ गृह मंत्रालय २ ब्रिटनमधील गृह मंत्रालयाचे मुख्य कार्यालय ३ गृह विभाग
Home Rule, होम रूल, अंतर्गत स्वराज्य
Home Secretary, १ (इंग्लंडमधील) गृहमंत्री (सा.) २ गृह सचिव
homestead, *n.* घरवाडी (स्त्री.), वासभूमि (स्त्री.)
homestead policy, घरवाडी धोरण, वासभूमि धोरण
homicide, *n.* मनुष्यवध (पु.)
homogeneous, *adj.* एकजिनसी
honest graft, सत्तास्थानाचे उपलाभ
honeymoon period, (अधिकारग्रहणानंतरचा) नवलाईचा काळ
horde, *n.* टोळी (स्त्री.)
horizontal, *adj.* आडवा, समस्तरीय, समस्तर-
horizontal committee, समस्तर समिति
horizontal mobility, समस्तर चलनशीलता, आडवे अभिसरण, समस्तरीय अभिसरण
horse-trading, *n.* नंगी सौदेबाजी (स्त्री.)
hostage, *n.* ओलीस (पु.)
hostilities, *n. pl.* १ शत्रुता (स्त्री.), वैर (न.) २ युद्ध (न.)
hot line, हॉट लाइन (मॉस्को व वॉशिंग्टन या दोहोंमधील शीघ्र संपर्क साधणारा दूरध्वनि)
hot line agreement, शीघ्र संपर्क करार
house arrest, नजरकैद (स्त्री.)
house keeping agency, अंतर्व्यवस्था अभिकरण
House of Commons, हाऊस ऑफ कॉमन्स, ब्रिटिश लोकसभा (कनिष्ठ)

House of Lords, हाऊस ऑफ लॉर्डस, ब्रिटिश उमराव सभा (वरिष्ठ)

House of People, लोकसभा (स्त्री.)

House of representatives, हाऊस ऑफ रिप्रेझेंटेटिव्हज्, (अमेरिकेची) लोक-प्रतिनिधि सभा

housing, *n.* गृहनिर्माण (न.), घरबांधणी (स्त्री.)

humanism, *n.* मानवतावाद (पु.)

humanitarianism, *n.* मानवहितवाद (पु.)

humanities, *n.* मानवविद्या (स्त्री.)

humanity, *n.* मानवता (स्त्री.), मानव्य (न.)

human law, मानवी विधि, मानवी कायदा

human motivation, मानवी प्रेरणा

human relations approach, मानवी संबंधनिष्ठ दृष्टिकोन

human relations training, मानवी संबंधविषयक प्रशिक्षण

human rights commission, मानवी अधिकार आयोग

humpty dumpty, (राजकीय) बळीचा बकरा, (राजकीय) अलबत्या गलबत्या

hydro-electric development, जलविद्युत विकास

hydrogen bomb, हायड्रोजन बाँब

hygorgamy, *n.* अनुलोम विवाह (पु.)

hypothesis, *n.* गृहीत (न.), पक्ष (पु.), परि-कल्पना (स्त्री.)

I

I. C. B. M., (Inter-Continental Ballistic Missile) आय. सी. बी. एम., आंतरखंड क्षेपणास्त्र
idea, *n.* १ विचार (पु.) २ कल्पना (स्त्री.)
ideal, *n.* आदर्श (पु.)
adj. आदर्श
idealism, *n.* आदर्शवाद (पु.), ध्येयवाद (पु.)
idealist, *n.* आदर्शवादी (सा.), ध्येयवादी (सा.)
ideal of the state, राज्याचा आदर्श
ideal rights, आदर्श अधिकार
ideal type, आदर्श नमुना, आदर्श प्रकार
ideation, *n.* कल्पन प्रक्रिया (स्त्री.)
identification, *n.* १ ओळख (स्त्री.), अभिज्ञान (न.) २ तादात्म्य (न.)
ideocracy, *n.* कल्पनाधिष्ठित राज्य (न.)
ideolog = ideologist, *n.* सिद्धांती (सा.)
ideology, *n.* विचारप्रणाली (स्त्री.)
ideology of internationalism, आंतरराष्ट्रवाद-प्रणाली
illegal, *adj.* अवैध
illegal practices, अवैध आचार
ill-usage,, *n.* गैरवापर (पु.)
illusion, *n.* १ माया (स्त्री.) २ आभास (पु.)
illustration, *n.* १ उदाहरण (न.) २ चित्रांकन (न.)
immigration, *n.* आप्रवास (पु.), स्थायिक होण्यासाठी देशात प्रवेश करणे (न.)
immunity, *n.* उन्मुक्ति (स्त्री.), उन्मुक्तता (स्त्री.), प्रतिक्षमता (स्त्री.)
impact of functional expertise, कार्यात्मक विशेषज्ञता प्रभाव
impeach, *v. t.* महाभियोग लावणे *cf.* charge
impeachment, *n.* महाभियोग (पु.)
impeachment power, महाभियोग शक्ति
imperative, *n.* आज्ञापन (न.) *adj.* आज्ञापक
imperratives of culture, संस्कृति समादेश
Imperial, *adj.* साम्राज्यासंबंधी, साम्राज्य
Imperial Conference, साम्राज्य परिषद
Imperial decree, साम्राज्य आदेश
Imperial defence, साम्राज्य संरक्षण
Imperial federation, साम्राज्य संघ
Imperialism, *n.* साम्राज्यवाद (पु.)
Imperial Parliament, इंपिरिअल पार्लमेंट
Imperial preference, (ब्रिटिश) साम्राज्यांतर्गत करसुविधा
imperium, *n.* राजसत्ता (स्त्री.)
imperium in imperio, (धर्म) साम्राज्यांतर्गत साम्राज्य
impersonal power, अवैयक्तिक शक्ति
implement, *v. t.* कार्यान्वित करणे *cf.* apply
implementation, *n.* कार्यान्वयन (न.)
implicit consent, (*also* tacit consent) मूक संमति

implied, *adj.* ध्वनित, गर्भित
import duty, आयात शुल्क
imposition, *n.* १ कर आरोपण (न.) २ लादणे (न.)
impost, *n.* आयात कर (पु.) *cf.* duty
impressment, *n.* १ प्राधिग्रहण (न.) २ सेवाबद्धकरण (न.)
improvement trust, सुधार न्यास
imputation, *n.* आरोप (पु.)
in absentia, अनुपस्थितीत
in accordance with law, कायद्यानुसार
inalienability of the state, राज्याची अदेयता
inalienable, *adj.* अनन्यसंक्राम्य
inarticulate, *adj.* अनभिव्यक्त
inauguration, *n.* उद्घाटन (न.)
incest, *n.* अगम्यगमन (न.)
in-charge, *n* प्रभारी *cf.* acting
incipient, *adj.* प्रारंभिक, आरंभमाण
income tax, आय कर
incorporation, *n.* १ समावेशन (न.), अंतर्भाव (पु.) २ *Law* (act of creating a corporation) विधिद्वारा संस्थापन (न.), कायद्याने संस्थापन (न.)
incriminate, *v. t.* गुन्ह्यात गुंतवणे *cf.* charge
inculpate, *v. t.* दूषण लावणे *cf.* charge
incursion, *n.* आकस्मिक चढाई (स्त्री.)
indemnity, *n.* १ *Law* क्षतिपूर्ति (स्त्री.) *cf.* compensation २ शिक्षामोचन (न.)
indentured labour, करारबद्ध श्रमिक
independence, *n.* स्वाधीनता (स्त्री.), स्वातंत्र्य (न.)
Independence Day, स्वातंत्र्य दिन
independence of judiciary, न्यायमंडळाचे स्वातंत्र्य
independent regulatory agency, स्वायत्त नियामक अभिकरण
independent regulatory commission, स्वायत्त नियामक आयोग
indeterminate, *adj.* अनिर्धारित
indeterminism, *n.* अनियतत्ववाद (पु.)
index, *n.* १ दर्शक (पु.) २ निर्देशांक (पु.) ३ सूची (स्त्री.)
Indian Administrative Service, भारतीय प्रशासकीय सेवा, भारत प्रशासन सेवा
Indian Penal Code, भारतीय दंड संहिता
indication, *n.* पूर्वचिन्ह (न.), पूर्वलक्षण (न.)
indicative planning, निर्देशी नियोजन
indict, *v. t.* अभ्यारोपित करणे *cf.* charge
indictment, *n.* अभ्यारोपण (न.), अभ्यारोप (पु.)
indigeneous, *adj.* १ देशीय २ मूळचा
indirect democracy, अप्रत्यक्ष लोकशाही
indirect election, अप्रत्यक्ष निवडणूक
indirect tax, अप्रत्यक्ष कर
indirect taxation, अप्रत्यक्ष कराधान
indispensable, *adj.* अवश्य, अनिवार्य
individualism, *n.* व्यक्तिवाद (पु.)
individualistic, *adj.* १ व्यक्तिवादी २ व्यक्तिनिष्ठ
individual judgement, वैयक्तिक निर्णय
individual liberty, व्यक्तिस्वातंत्र्य (न.)
individual will, वैयक्तिक ईहा, व्यक्तिगत ईहा
indivisibility of sovereignty, सार्वभौमत्वाची अविभाज्यता, सार्वभौमत्वाची अखंडता, प्रभुत्व अविभाज्यता
indivisible, *adj.* अविभाज्य
indoctrination, *n.* सिद्धांतारोपण (न.), मतारोपण (न.)
inductive reasoning, उद्गमनिक युक्तिवाद
industrial, *adj.* औद्योगिक
industrial administration, औद्योगिक प्रशासन
industrial arbitration, औद्योगिक लवाद
industrial council, औद्योगिक परिषद

industrial court, औद्योगिक न्यायालय
industrial revolution, औद्योगिक क्रांति
industrial staff in civil service, नागरी सेवेतील औद्योगिक कर्मचारीवर्ग
infallibility, *n.* स्खलनातीतता (स्त्री.)
infallible, *adj.* १ अमोघ २ स्खलनातीत
infanticide, *n.* अर्भकहत्या (स्त्री.), बालहत्या (स्त्री.)
infant industry, बाल्यावस्थेतील उद्योग
inference, *n.* अनुमान (न.)
inferiority complex, न्यूनगंड (पु.)
infiltrate, *v.t.* १ अंतःप्रवेश करणे २ घसखोरी करणे
infiltration, *n.* १ अंतःप्रवेश (पु.) २ घूसखोरी (स्त्री.)
inflation, *n.* १ फुगवटा (पु.) २ अतिवृद्धि (स्त्री.)
influence, *n.* प्रभाव (पु.), वजन (न.) *v.t.* वजन पाडणे
influence peddler, दलालखोर (पु.)
influencial, *adj.* वजनदार, प्रभावी
informal control, अनौपचारिक नियंत्रण
informal leader, अनौपचारिक नेता
informal organisation, अनौपचारिक संघटना
information director, माहिती संचालक
infrastructure, *n.* आधारभूत संरचना (स्त्री.)
infringement, *n.* १ उल्लंघन (न.) २ भंग (पु.) ३ संकोच (पु.)
in-group, *n.* अंतःसमूह (पु.)
inherent, *adj.* १ अंगभूत २ अंतर्वर्ती
inherent contradiction, अंगभूत विसंगति
inherent powers, अंगभूत शक्ती
inheritance tax, वारसा कर
inhibition, *n.* अंतर्निरोध (पु.)
initiation, *n.* अभिक्रम (पु.), उपक्रम (पु.)
initiative, *n.* १ (an introductory step or movement) सूत्रपात (पु.) २ (energy or aptitude displayed in the initiation of an action) उपक्रमशीलता (स्त्री.) ३ (lead) पुढाकार (पु.) ४ उपक्रम (पु.), अभिक्रम (पु.)
injunction, *n.* १ (an equitable writ or process, granted by a court of equity, whereby a party is required to do or to refrain from doing certain acts, according to the exigency of the writ or process) निषेधाज्ञा (स्त्री.), मनाई-हुकूम (पु.) २ (authoritative order) व्यादेश (पु.)
in-migration, *n.* देशांतर्गत स्थलांतर (न.)
inner check, आंतर-नियंत्रण (न.)
inner club, आतला गोट
inner council, अंतःपरिषद (स्त्री.), आंतर-परिषद (स्त्री.)
innovation, *n.* नवक्लृप्ति (स्त्री.), नवाचार, (पु.)
input, *n.* (*also* withinput) आगत (न.) निविष्टि (स्त्री.), आदान (न.)
inquest, *n.* १ मरणान्वेषण (न.) २ (search) तपास (पु.)
inroad, *n.* धाड (स्त्री.)
in-service training, सेवांतर्गत प्रशिक्षण
insignia, *n. pl.* (distinguishing marks of authority, office or honour) अधिचिन्हे (न. अ. व.)
inspection, *n.* निरीक्षण (न.), तपासणी (स्त्री.), तपासणी करणे (न.)
inspection and investigation, निरीक्षण आणि अन्वेषण
inspection committee, निरीक्षण समिती
inspection des finances, अँस्पोक्सियाँ दे फिनाँस, वित्तीय निरीक्षण
inspectorate, *n.* निरीक्षणालय (न.)
institute, *v.t.* १ *Law,* cas a suit दाखल करणे

२ *Cas, investigation, enquirp, etc.* चालू करणे *n.* संस्था (स्त्री.)
institutional, *adj.* संस्थाविषयक
institutionalism, *n.* संस्थावाद (पु.)
instructed representation, अनुदेशित प्रतिनिधित्व
instrument theory, साधनभूत सिद्धांत
instrument of occasion, १ सामीलनामा (पु.) २ राज्यरोहण लेख (पु.)
instrument of action, कृति-आदेश लेख
instrument of instructions, अनुदेश लेख
insubordination, *n.* शिरजोरपणा (पु.), शिरजोरी (स्त्री.), बेमुर्वतखोरी (स्त्री.)
insular, *adj.* १ स्वसीमित २ विलगी
insulation, *n.* १ स्वसीमन (न.) २ विलगन (न.)
insurance cover, विमा क्षतितारण
insurgency, *n.* विप्लव (पु.)
cf. insurrection उठाव
rebellion बंड, विद्रोह
revolt बंडाळी
revolution क्रांति
insurgent, *n.* विप्लवी (पु.), उठाव करणारा (पु.)
insurrection, *n.* उठाव (पु.) *cf.* insurgency
integral, *adj.* समस्त, समग्र
integral and managerial views of administration, प्रशासनाचे समग्र व व्यवस्थापकीय दृष्टिकोन
integral socialism, एकात्म समाजवाद
integrated, *adj.* एकात्मीकृत, एकात्म
integrated and disintegrated system, एकात्मीकृत व विघटित पद्धति
integrated hierarchies, एकात्म अधिकारश्रेणी
integration, *n.* १ एकात्मीकरण (न.) २ ऐक्य (न.) ३ एकात्मता (स्त्री.)
integration Committee, एकात्मीकरण समिति
integration of empiricism, अनुभववादाची एकात्मता
integration school, एकात्मता संप्रदाय
integration *vs.* disintegration, एकात्मीकरण विरुद्ध विघटन
intellectual, *adj.* बौद्धिक
intellectual liberty, बौद्धिक स्वातंत्र्य
interaction, *n.* अन्योन्यक्रिया (स्त्री.)
inter alia, इतर गोष्टींबरोबर
interdisciplinary communication, आंतर अभ्यासविषयक संसूचन
interest, *n.* १ व्याज (न.) २ हित (न.) ३ हितसंबंध (पु.) ४ रुचि (स्त्री.), गोडी (स्त्री.), आस्था (स्त्री.)
interest aggregation, हितसंबंधाचे समुच्चयन
interest articulation, हितसंबंधाची अभिव्यक्ति
interest group, हितसंबंधी गट
inter-governmental, *adj.* आंतरशासकीय
inter-governmental agency, आंतरशासकीय अभिकरण
inter-governmental cooperation, आंतरशासन सहकार्य
interim government, अंतरिम शासन, हंगामी सरकार
inter-local relations, आंतर-स्थानिक संबंध
interlocking, *n.* अंतर्ग्रथन (न.)
interlocutory, *adj. Law* (intermediate made or done during the progress of an action) बादकालीन
intern, *v. t.* १ नजरकैदेत टाकणे २ अंतर्बद्ध करणे
n. अंतर्वासित (सा.)
internal, *adj.* अंतर, आंतरिक, अंतर्गत
internal audit, अंतर्गत लेखापरीक्षा
internalization, *n.* आंतरीकरण (न.)
internalized, *adj.* आंतरीकृत

internal reporting, अंतर्गत प्रतिवेदन
internal training, अंतर्गत प्रशिक्षण
international, *adj.* आंतरराष्ट्रीय
n. आंतरराष्ट्रिक (सा.)
international administrative unions, आंतरराष्ट्रीय प्रशासकीय संघ
international affairs, १ आंतरराष्ट्रीय घडामोडी २ आंतरराष्ट्रीय व्यवहार
international arbitration, आंतरराष्ट्रीय लवाद
International Atomic Energy Agency, आंतरराष्ट्रीय अणु ऊर्जा अभिकरण
International Bank of Reconstruction and Development, आंतरराष्ट्रीय पुनर्रचना व विकास बँक
International Brigade, आंतरराष्ट्रीय पथक (स्पॅनिश यादवी युद्धामध्ये लोकशाही सरकारच्या बाजूने लढणारे आंतरराष्ट्रीय पथक)
International Civil Aviation Organization, आंतरराष्ट्रीय नागरी विमानचालन संघटना
International Civil Service, आंतरराष्ट्रीय नागरी सेवा
international coinage, आंतरराष्ट्रीय मुद्राचलन, आंतरराष्ट्रीय चलन
international concession, आंतरराष्ट्रीय सवलत
international conference, आंतरराष्ट्रीय परिषद
International Court of Justice, आंतरराष्ट्रीय न्यायालय
international delinquency, आंतरराष्ट्रीय कर्तव्यच्युति
international ethics, आंतरराष्ट्रीय नीतिनियम
International Finance Corporation, आंतरराष्ट्रीय वित्त महामंडळ
international highway, आंतरराष्ट्रीय महामार्ग
internationalism, *n.* आंतरराष्ट्रीयवाद (पु.), आंतरराष्ट्रवाद (पु.)
internationalize, *v. t.* आंतरराष्ट्रीयीकरण करणे
International Labour Organization, (I.L.O.) आंतरराष्ट्रीय श्रमिक संघटना, आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना
international law, आंतरराष्ट्रीय विधि, आंतरराष्ट्रीय कायदा
International Meteorological Organization, आंतरराष्ट्रीय हवामानविषयक संघटना
International Monetary Fund, आंतरराष्ट्रीय मुद्रा निधि
international organization, आंतरराष्ट्रीय संघटना
international police, आंतरराष्ट्रीय पोलीस
International Postal Union, आंतरराष्ट्रीय डाक संघ
International Red Cross, आंतरराष्ट्रीय रेड क्रॉस
international relations, आंतरराष्ट्रीय संबंध
international river, आंतरराष्ट्रीय नदी
international socialism, आंतरराष्ट्रीय समाजवाद
international system, आंतरराष्ट्रीय व्यवस्था
International Telecommunication Union, आंतरराष्ट्रीय दूरसंचरण संघ
international trade, आंतरराष्ट्रीय व्यापार
International Trade Organization, आंतरराष्ट्रीय व्यापार संघटना
international treaty, आंतरराष्ट्रीय तह
international union, आंतरराष्ट्रीय संघ
international waterway, आंतरराष्ट्रीय जलमार्ग
internee, *n.* १ नजरकैदी (सा.)
२ अंतर्वासी (सा.)
internment, *n.* स्थानबद्धता (स्त्री.), नजरकैद (स्त्री.)
internment camp, स्थानबद्धांची छावणी,

नजरकैदी शिबिर

internship, *n.* अंतर्वासिता (स्त्री.)

interparliamentary union, आंतरसंसदीय संघ

interpersonal relations, आंतरव्यक्ति संबंध

interpersonal relationship, आंतरव्यक्ति संबंधता

Interpol, *n.* आंतरराष्ट्रीय गुन्हेगार अन्वेषण संघटना

interpret, *v. t.* निर्वचन करणे

interpretation, *n.* १ *Law* निर्वचन (न.) २ अर्थउकल (स्त्री.), अर्थाविष्कार (पु.), अर्थबोधन (न.) ३ भाष्य (न.) ४ विशदीकरण (न.)

interpretation clause, निर्वचन खंड

interrogation, *n.* चौकशीप्रश्न (पु.), पूस-तपास (पु.)

inter se, परस्पर

interstate, *adj.* आंतरराज्यीय

interstate compact, आंतरराज्यीय करार

interstate rendition, आंतरराज्यीय प्रतिसमर्पण

intervening variable, अंतःक्षेपी चल

intervention, *n.* हस्तक्षेप (पु.), मध्ये पडणे (न.)

interventionist, *n.* हस्तक्षेप-पुरस्कारी (सा.)

interview, *n.* मुलाखत (स्त्री.)
v. t. & i. मुलाखत घेणे

intimidation, *n.* धाकदपटशा (पु.)

intrigue, *n.* कारस्थान (न.)
v. i. कारस्थान रचणे

introduction, *n.* १ *Parl. Practice* (as, of a bill in the legislature, etc.) पुरःस्थापन (न.) मांडणे (न.) २ प्रारंभ (पु.) ३ (as, of a book) प्रस्तावना (स्त्री.) ४ परिचय (पु.) ५ (as, of reforms) चालू करणे (न.), लागू करणे (न.)

invalid, *adj.* १ अग्राह्य २ विधिअग्राह्य, विधिबाह्य

invalidate, *v.t.* विधिअग्राह्य ठरवणे *cf.* cancel

invalidity, *n.* १ अग्राह्यता (स्त्री.) २ विधिअग्राह्यता (स्त्री.), विधिबाह्यता (स्त्री), ३ अप्रमाणता (स्त्री.)

invalid vote, विधिअग्राह्य मत, बाद मत

invasion, *n.* स्वारी (स्त्री.)

investigatory power अन्वेषण शक्ति

investiture, *n.* १ अधिकार प्रदान (न.) २ (in case of coronation) राज्याभिषेक समारंभ (पु.) ३ शक्तिप्रदान समारंभ (पु.)

inviolability, *n.* १ अभंगता (स्त्री.) २ अनुल्लंघनीयता (स्त्री.)

invisible government, अदृश्य शासन, छुपे शासन

iron curtain, पोलादी पडदा

irrational, *adj.* तर्कशून्य, तर्कविसंगत, तर्कदुष्ट, बुद्धिविसंगत

irreconcilable, *adj.* असंधेय, समन्वयातीत

irredentism, *n.* (recovery of lost territory) प्रत्याहरणवाद (पु.)

irrevocable, *adj.* रद्द न करता येण्याजोगा

-ism, *n. suff.*--वाद (पु.)

isolated, *adj.* १ अलिप्त २ विविक्त ३ पृथक

isolationism, *n.* अलिप्ततावाद (पु.)

isolationist, *n.* अलिप्ततावादी (सा.)

isomorphism, *n.* समरूपवाद (पु.)

issue of writ, प्रतिलेख काढणे

item veto, बाब नकाराधिकार

J

Japanese Diet, जपानी संसद
Jet age diplomacy, जेटयुगी राजनय
Jewish National Home, ज्यू लोकांची राष्ट्रभूमी
jingoism, *n.* उन्मत्त राष्ट्रवाद (पु.)
job enlargement, रोजगार वाढ
joint board, संयुक्त मंडळ
joint committee, संयुक्त समिति
joint family, संयुक्त कुटुंब
joint parliamentary committee, संयुक्त संसदीय समिति
joint responsibility, संयुक्त जबाबदारी
joint sector, संयुक्त क्षेत्र
joint session, १ संयुक्त सत्र २ संयुक्त अधिवेशन
joint standing committee, संयुक्त स्थायी समिति
joint stock committee, संयुक्त भांडवल कंपनी
joking relationship, थट्टेचे नाते, थट्टा नाते
judge, *n.* न्यायाधीश (सा.)
v. t. & i. १ *Law* न्याय करणे, न्याय देणे २ मूल्यांकन करणे ३ (to form or pass an opinion) मानणे, वाटणे
judge of a court of record, अभिलेख न्यायालयाचा न्यायाधीश
judgment, *n.* १ न्यायनिर्णय (पु.) २ अभिप्राय (पु.) ३ निर्णयशक्ति (स्त्री.)
judicature, *n.* १ न्यायव्यवस्था (स्त्री.) २ न्यायमंडळ (न.) ३ अधिकारिता (स्त्री.)
judicial, *adj.* न्यायिक
judicial administration, न्यायिक प्रशासन
judicial decision, न्यायालयीन निर्णय, न्यायिक निर्णय
judicial department, न्याय विभाग
judicial district, न्यायालयीन जिल्हा
judicial interpretation, न्यायिक निर्वचन
judicial method, विधिकल्पित पद्धति
judicial precedent, न्यायिक पूर्वोदाहरण, न्यायिक पूर्वदाखला
judicial review, न्यायिक आढावा, न्यायिक पुनरीक्षण, न्यायिक पुनर्विलोकन
judicial sanction, न्यायिक अनुशास्ति, न्यायिक मंजुरी
judicial system, न्यायिक पद्धति, न्याय पद्धति
judicial trial, न्यायिक संपरीक्षा
judiciary, *n.* १ (that branch of the government in which judicial power is vested) न्यायांग (न.) २ (a body of judges) न्यायमंडळ (न.) ३ न्यायसेवा (स्त्री.) ४ न्याय संस्था (स्त्री.)
junta, *n.* जुंटा (स्त्री.) (लष्करी क्रांतीनंतरची अधिकारारूढ लष्करी सत्ता)
juridical, *adj.* न्यायतत्त्वविषयक, विधिकल्पित
juridical person, विधिकल्पित व्यक्ति

juridical personality, विधिकल्पित व्यक्तित्व

jurisdiction, *n.* १ अधिकारिता (स्त्री.) २ अधिकारक्षेत्र (न.) ३ अधिकार-व्याप्ति (स्त्री.)

jurisdictional dispute, अधिकारिताविषयक विवाद

jurisprudence, *n.* विधितत्त्वमीमांसा (स्त्री.), विधिशास्त्र (न.)

jurist, *n.* विधिशास्त्रज्ञ (सा.), विधिमीमांसक (सा.)

juristic, *adj.* विधिकल्पित, विधिगत, न्याय-शास्त्रीय

juristic conception, विधिगत संकल्पना

juristic conception of the state, राज्याची विधिगत संकल्पना

jury, *n.* ज्यूरी (सा.)

jus civile, १ (the early civil law of the primitive Roman city state which applied to citizens only) देशगत विधि, देशगत कायदा २ दिवाणी विधि, दिवाणी कायदा

jus genitum, (that body of Roman law and equity which applied to all foreigners resident in the empire) सार्वलौकिक विधि, सार्वलौकिक कायदा

jus naturae, निसर्ग नियम

jus naturale, नैसर्गिक नियम

jus sanguinis, पैतृक राष्ट्रीयता

jus soli, जन्मभूमीसंबंधी नियम

just compensation, न्याय्य भरपाई

justice, *n.* १ न्याय (पु.) २ न्यायमूर्ति (सा.)

justice of the peace, (J. P.) जस्टिस ऑफ द पीस (जे. पी.)

justiciable, *adj.* न्यायालयीन निर्णययोग्य

justiciable question. न्यायचौकशीयोग्य प्रश्न

Juvenile Court, (*also* Children's Court), बाल न्यायालय

juvenile delinquency, बाल अपचारिता, बाल अपचार

K

Kellog pact, केलॉग पॅक्ट
Kemalism, *n* केमालवाद (पु.)
key sector, आधारभूत क्षेत्र
Kibbutz, *n.* किबुत्झ (स्त्री.) (इस्रायलमधील ज्यूंची सामुदायिक शेतीवरील वसाहत)
kin, *n.* १ नातेसंबंध (पु.), रक्तसंबंध (पु.) २ गोत्रज (पु.), भाऊबंद (पु.), नातलग (पु.) ३ नातेसंबंधी (पु.), रक्त-संबंधी (पु.)
kindred, *n.* १ बांधव (पु.), आप्त (पु.), नातलग (पु.) २ गोत (न.), गोतावळा (पु.)
kin-group-type, भाऊबंद-गट-प्रकार, नातलग-गट-प्रकार
King's bench, राज-न्यायपीठ (न.)
King's counsel, राज-विधिसल्लागार (सा.)
King's evidence, १ सरकारी पुरावा २ सरकारी साक्ष
kinship system, नातेसंबंध पद्धति, रक्तसंबंध पद्धति
kinsmen, *n. pl.* सगेसोयरे (पु. अ. व.), बांधव (पु. अ. व.), स्वजनसंबंधी (पु. अ. व.)
kitchen cabinet, अनौपचारिक मंत्रिमंडळ
kitchen debate, अनौपचारिक वादविवाद
know-how, *n.* जाणकारी (स्त्री.)
Kremlinologist, *n.* क्रेम्लीनविषयक तज्ञ निरीक्षक (सा.)
kulak, *n.* कुलक (पु.) (रशियातील सधन शेतकरी)

L

labour, *n.* १ श्रम (पु.अ.व.) २ (workers collectively) श्रमिक (पु. अ. व.), मजूर (पु. अ. व.), कामगार (पु. अ. व.) ३ श्रमिकवर्ग (पु.)

Labour Day, कामगार दिन

labour department, श्रम विभाग, कामगार विभाग

labour dispute, श्रमिक तंटा, श्रम विवाद

labour exchange, श्रमिक सेवायोजन कार्यालय

labour front, कामगार आघाडी

labour legislation, श्रमिक विधिविधान

labour movement, कामगार चळवळ, श्रमिक आंदोलन

Labour Party, १ श्रमिक पक्ष, श्रमिक दल २ लेबर पार्टी (इंग्लंडमधील)

labour power, श्रमशक्ति (स्त्री.)

labour relations, श्रमिक संबंध

labour union, श्रमिक संघ, कामगार संघ

La internationale, आंतरराष्ट्रीय गीत (युजेन पॉटियर याने १८७१ मध्ये लिहिलेले आणि पहिल्या आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटनेने स्वीकारलेले गीत)

laissez faire, निरंकुश अर्थव्यवस्था, लेसे फेअर

laissez faire theory, निरंकुश अर्थव्यवस्था सिद्धांत

laissez-passer, (pass to travel anywhere) मुक्त संचारपत्र (न)

laity, *n.* १ गृहस्थवर्ग (पु.) २ (layman) सामान्यजन (पु. अ. व.)

lame duck, पडेल उमेदवार, क्षीणबल उमेदवार

lame duck session, लेम डक अधिवेशन, निर्गामी सदस्य अधिवेशन

land court, भू-न्यायालय (न.)

land force, स्थल सेना

land grant, भूमि अनुदान

landlord, *n.* १ जमीन मालक (पु.) २ घरमालक (पु.)

land registry, भू-नोंदणी कार्यालय, भू-नोंदलेख कार्यालय

land revenue, जमीन महसूल

land revenue office, भूमि अभिलेख कार्यालय

landslide, *n.* १ भूमिपात (पु.) २ अत्यधिक मतदान (न.)

landslide victory, प्रचंड विजय

land tax, भूमि कर

land tenure, भू-धारणा (स्त्री.)

land tenure system, भू-धारणा पद्धति

lapse of paramountacy, परमोच्च सत्तेचा विलय

large-scale, *adj.* बृहत्परिमाण—, मोठ्या प्रमाणातील

large-scale organization, मोठ्या प्रमाणातील संघटना

latent, *adj.* १ सुप्त २ अप्रकट
latent function, अव्यक्त प्रकार्य, अप्रकट कार्य
lateral communication, समस्तरी संसूचन
lateral entry, समस्तर प्रवेश
law, *n.* १ विधि (पु.), कायदा (पु.) २ नियम (पु.) ३ सिद्धांत (पु.)
law-abiding, *adj.* विधिचारी, कायदा पाळणारा
law agent, विधि अभिकर्ता
law and order, कायदा व सुव्यवस्था
law court, न्यायालय (न.), विधि न्यायालय
lawful, *adj.* विधिसंमत, विधिसंगत, विधियुक्त, वैध, कायदेशीर
law of nations, आंतरराष्ट्रीय विधि, आंतरराष्ट्रीय कायदा
law of nature, निसर्ग नियम, प्राकृतिक नियम
law of science, शास्त्रनियम (पु.)
laws of the land, देशविधि (पु. अ. व.)
laws of war, युद्धनियम (पु. अ. व.)
layman, *n,* १ सामान्य व्यक्ति (स्त्री.) २ अनभिज्ञ व्यक्ति (स्त्री.)
lay-off, *n.* ले-ऑफ (पु.), आंशिक कामबंदी (स्त्री.)
lay on the table, पटलावर ठेवणे
leader of the Opposition, विरोधीपक्ष नेता
league of Nations, राष्ट्रसंघ (पु.)
league to enforce peace, शांति-समिति (स्त्री.)
leak, *v. i.* बातमी फुटणे, वार्तास्फोट होणे
learned behaviour, अभ्यस्त वर्तन
leasehold, *n.* १ पट्टेदारी (स्त्री.) २ पट्टयानुसार धारण केलेले स्थावर
adj. पट्टयाने घेतलेला
Lebensraum, *n.* लेबेनझरोम (न.), निवासभूमि (स्त्री.) (विस्तारवादी धोरणाच्या पुरस्काराचे तत्त्व)
leftist, *n.* डावा (पु.)
left of the centre, डावीकडे झुकलेला
legal, *adj.* १ वैध, कायदेशीर २ विधि
legal approach, वैध दृष्टिकोन, वैध उपागम
legal imperative, विधिविहित आज्ञापन
legal implication, विधिविहित उपलक्षित
legal interpretation, विधिविहित निर्वचन
legalist, *n.* विधिनिष्ठ (सा.), कायदेबाज (सा.)
legality, *n.* वैधता (स्त्री.), कायदेशीरपणा (पु.)
legal order, वैध व्यवस्था
legal personality, वैध व्यक्तित्व
legal proceedings, वैध कार्यवाही, कायदेशीर कार्यवाही
legal rights, वैध अधिकार
legal sovereignty, वैध सार्वभौमता
legal supremacy, विधि सर्वोच्चता
legal tender, वैध चलन
legal validity, विधिग्राह्यता (स्त्री.)
legate, *n.* पोपचा वकील (पु.)
legation, *n.* वकिलात (स्त्री.)
legend, *n.* १ पुराकथा (स्त्री.) २ दंत–कथा (स्त्री.) ३ संकेतिका (स्त्री.)
legislation, *n.* विधिविधान (न.)
legislative, *adj.* वैधानिक
n. विधि अंग (न.), विधानांग (न.)
Legislative Act, वैधानिक अधिनियम
legislative affairs, विधान कार्य
Legislative Assembly, विधानसभा
Legislative Assembly Question, विधानसभा प्रश्न
legislative authority, १ वैधानिक प्राधिकार २ वैधानिक प्राधिकरण
legislative budget, (U.S.A.) वैधानिक अर्थसंकल्प
legislative business, वैधानिक कामकाज
Legislative Council, विधान परिषद
Legislative Day, वैधानिक कामकाजदिन
legislative function of administration, प्रशासनाचे वैधानिक कार्य

legislative intent, वैधानिक हेतु
legislative oversight, वैधानिक अवेक्षण
legislative power, वैधानिक शक्ति
legislative procedure, वैधानिक कार्यपद्धति
legislative process, वैधानिक प्रक्रिया
legislative sanction, वैधानिक मंजुरी
legislator, *n.* विधिकार (पु.)
legislature, *n.* विधान मंडळ (न.), विधि-मंडळ (न.)
legitimacy, *n.* अधिमान्यता (स्त्री.)
legitimate, *adj.* १ अधिमान्य २ औरस ३ वैधिक, वैध, विधिसंमत, कायदेशीर ४ तर्कसंगत ५ न्याय्य
legitimation, *n.* १ अधिमान्य करणे (न.) २ औरस ठरवणे (न.) ३ वैध ठरवणे (न.), कायदेशीर ठरवणे (न.)
Lend-lease Act, उधारपट्ट्याचा कायदा (१९४१) (अमेरिकेच्या संरक्षणाच्या दृष्टीने आवश्यक मानल्या गेलेल्या राष्ट्रांना साधनसामग्री देण्यासंबंधी अध्यक्षास अधिकार देणारा कायदा)
Lend-lease programme, उधारपट्टा कार्यक्रम
Leninism, *n.* लेनिनवाद (पु.)
letter of credence, १ प्रत्यय-पत्र (न.) २ अधिकारपत्र (न.)
letter of marque and reprisal, प्रतिशोध अनुज्ञापत्र
letters patent, एकस्वपत्र (न.), लेटर्स पेटंट
letting value, भाडे मूल्य
leverage, *n.* अप्रत्यक्ष दबाव (पु.)
Leviathan, *n.* लेव्हिआथन (न.) (हॉब्सने राज्याकरिता वापरलेली सामर्थ्यदर्शक संज्ञा)
levirate, *n.* लेविरेट (पु.), दीर-भावजय विवाह (पु.)
levy, *v. t.* (दंड, कर, इ.) बसवणे
n. १ वसुली (स्त्री.) *cf.* duty २ कर (पु.)
liability and suit against public officials, लोकसेवकांचे दायित्व व त्यांच्याविरुद्ध दावा
libel, *n.* १ बदनामी (स्त्री.) २ अपलेख (पु.) ३ स्थायी बदनामी (स्त्री.)
liberal *adj.* उदार, उदारमतवादी
n. उदारमतवादी (सा.)
liberal constructionist, उदार शब्दार्थवादी
liberalism, *n.* उदारमतवाद (पु.), उदारतावाद (पु.)
Liberal Party, १ उदारमतवादी पक्ष २ लिबरल पार्टी (इंग्लंडातील)
liberation, *n.* मुक्ति (स्त्री.), स्वातंत्र्य (न.)
liberation army, मुक्तिसेना (स्त्री.)
liberty, *n.* (*also* freedom) स्वातंत्र्य (न.)
liberty of press, मुद्रण स्वातंत्र्य
liberty of speech, भाषण स्वातंत्र्य
liberty of speech and press, भाषण व मुद्रण स्वातंत्र्य
liberty of worship, पूजा स्वातंत्र्य
licence, *n.* १ स्वैराचार (पु.) २ अनुज्ञप्ति (स्त्री.), लायसेन्स (न.)
license, *v. t.* १ अनुज्ञा देणे २ अनुज्ञप्ती देणे
licensing power, लायसेन्स देण्याचा अधिकार
Lieutenant-governor, *n.* नायब राज्यपाल (सा.)
life lord, आजीव उमराव
life style, जीवनशैली (स्त्री.)
lightweight, *n.* (political) उथळ (सा.) (राजकारणी)
limited authority, सीमित प्राधिकार
limited monarchy, मर्यादित राजसत्ता, सीमित राजसत्ता
limited vote system, मर्यादित मतदान पद्धति
limited war, मर्यादित युद्ध
limited war thesis, मर्यादित युद्ध सिद्धांत
lineage, *n.* वंशावळ (स्त्री.)
line and staff officer, तति व अनुदेशी अधिकारी

linear, *adj.* रेखीय, रेखिक, रेखाकार
line authority, १ अंमलबजावणी प्राधिकार २ अंमलबजावणी प्राधिकरण
line department, तति विभाग
line item budget तति अर्थसंकल्प
line manager, तति व्यवस्थापक
line officer, क्षेत्र अधिकारी
line unit, तति एकक
lingua franca, जनभाषा (स्त्री.)
linguism, *n.* भाषावाद (पु.), भाषिकता–वाद (पु.)
linguistic fanaticism, भाषिक अत्याग्रह
linkage, *n.* संधान (न.)
liquidation, *n.* परिसमापन (न.)
liquidator, *n.* परिसमापक (सा.), समापक (सा.)
list system, यादी पद्धति (प्रमाणशीर प्रति-निधित्वाची एक पद्धति)
list vote system, सूचि मतदान पद्धति
literacy test, साक्षरता चाचणी
littoral, *adj.* सागरी सीमावर्ती, समुद्रतटीय
littoral state, समुद्रतटीय राज्य
loan, *n.* कर्ज (न.)
loan guarantee, कर्ज हमी
lobby, *n.* १ लॉबी (स्त्री.) २ सभाकक्ष (पु.) ३ प्रचारगट (पु.) ४ हितसंबंधी गटाचा प्रचार (पु.)
v. t. प्रचार करणे
lobbyist, . प्रचारगटवाला (पु.), प्रचार गटवादी (सा.)
lobby member, प्रचारगट सदस्य, सभाकक्ष सदस्य, लॉबी सदस्य
local, *adj.* स्थानिक, स्थानीय
local action, स्थानिक कारवाई
local authority, १ स्थानिक प्राधिकारी २ स्थानिक प्राधिकरण ३ स्थानिक प्राधिकार
local board, स्थानिक मंडळ, स्थानीय मंडळ
local court, स्थानिक न्यायालय, स्थानीय न्यायालय
local division, स्थानिक भाग
local executive, १ स्थानिक कार्यकारिणी २ स्थानिक कार्याधिकारी
local finance, स्थानिक वित्तव्यवस्था
local government, स्थानिक शासन
local government boundary commission, स्थानिक शासन सीमा आयोग
local government examination board, स्थानिक शासन परीक्षा मंडळ
local government service, स्थानिक शासन सेवा
localise, *v. t.* स्थानिकीकरण करणे, स्थानीय करणे
localism, *n.* स्थानिकतावाद (पु.)
local law, स्थानिक विधि, स्थानिक कायदा
local self-government, स्थानिक स्वराज्य
Locarno treaties, लोकार्नो करार (१९२५ साली युरोपातील प्रमुख राष्ट्रांनी आपापसात केलेला परस्पर सुरक्षा व शांतताविषयक करार)
location of sovereignty, सार्वभौमत्वाची स्थाननिश्चिति
lockout, *n.* टाळेबंदी (स्त्री.)
logical, *adj.* तर्कसंगत, तर्कशुद्ध
logical interpretation, तार्किक निर्वचन
logical positivism, तर्कनिष्ठ प्रत्यक्षांतवाद
log-rolling, *n.* विधिमंडळ सदस्यांतील परस्पर सहाय्य संकेत (पु.), साटेलोटे (न.)
loner, *n.* एकांडा (पु.)
long ballot, समावेशक मतदानपत्रिका (यु. एस. ए. मधील)
longitudinal legacy, रेखांशसम वारसा
long-term, *adj.* दीर्घ मुदतीचा, दीर्घकालीन
long-term budgeting, दीर्घकालीन अर्थसंकल्पन

long term planning, दीर्घकालीन नियोजन

Lord, *n.* उमराव (पु.), लॉर्ड (पु.)

Lord Chancellor, लॉर्ड चान्सेलर (युनायटेड किंग्डमचा न्याय मंत्रालय प्रमुख, सर्वोच्च न्यायाधिकारी)

lower chamber, कनिष्ठ मंडळ

loyal opposition, राष्ट्रनिष्ठ विरोधी पक्ष

loyalty, *n.* निष्ठा (स्त्री.)

loyalty of International agency personnel, आंतरराष्ट्रीय अभिकरण कर्मचाऱ्यांची निष्ठा

lumpsum budget, ठोकरकमी अर्थसंकल्प

luxury tax, चैनीच्या वस्तूंवरील कर

M

Machiavellian diplomacy, कूट राजनय
Machine politics, संघटित दादागिरीचे राजकारण
macroplanning, *n.* समष्टि नियोजन (न.)
Mafia, *n.* माफिआ (स्त्री.) (गुन्हेगारांची गुप्त संघटना)
Maginot line, मॅजिनो रेषा (फ्रान्सने जर्मन सरहद्दीवर उभारलेली संरक्षक तटबंदी)
maiden speech, विधानमंडळातील पहिलेच भाषण
main stream, मुख्य प्रवाह
maintenance grant, परिरक्षा अनुदान
majority, *n.* १ बहुसंख्यांक लोक (पु. अ. व.) २ बहुमत (न.) ३ सज्ञानवय (न.)
majority rule, बहुसंख्यांकांचे शासन
maladministration, *n.* कुप्रशासन (न.)
malefactors of great wealth, बेजबाबदार धनिक
malfeasance, *n.* दुष्करण (न.)
managed currency, व्यवस्थापित चलन
managed news, शासनानुकूल वृत्तप्रसार
management, *n.* १ व्यवस्था (स्त्री.) २ व्यवस्थापन (न.) ३ व्यवस्थापकवर्ग (पु.)
management committee, व्यवस्थापन समिति
managerial, *adj.* व्यवस्थापकीय
managerial revolution, व्यवस्थापकीय क्रांति
managing director, व्यवस्थापन संचालक
mandamus, *n.* परमादेश (पु.)
mandate, *n.* १ महादेश (पु.), परम आज्ञा (स्त्री.) २ जनतादेश (पु.)
mandated, *adj.* महादिष्ट
mandatory, *adj.* महादेशात्मक
mandatory power, महादेशक शक्ति, महादेशक सत्ता
mandatory system, महादेश पद्धति
manifestation, *n.* आविष्कार (पु.), अभिव्यक्ति (स्त्री.)
manifest function, अभिव्यक्त कार्य
manifesto, *n.* जाहीरनामा (पु.)
manipulation, *n,* १ कुशल हाताळणी (स्त्री.) २ हातचलाखी (स्त्री.) ३ कार्यसाधन (न.)
man-made law = positive law
man of the masses, सामान्यजनमान्य (सा.)
Man of the people, जनमान्य (सा.)
man on the horseback, १ राजकीय क्षमता असलेला सेनाधिकारी २ संभाव्य हुकूमशहा ३ प्राधिकारवादी नेता
manpower, *n.* मनुष्यबळ (न.)
manpower planning, मनुष्यबळ नियोजन
manpower training, क्षमतावर्धक प्रशिक्षण
marginal, *adj.* सीमांत
maritime jurisdiction, सागरी अधिकारक्षेत्र
maritime law, सागरी कायदा
market committee, हाट समिति

Marshall Plan, **मार्शल योजना** (युरोपच्या युद्धोत्तर आर्थिक पुनर्रचनेसाठी अमेरिकेतील परराष्ट्र मंत्री जॉर्ज मार्शल याने १९४७ साली मांडलेली योजना)
martial law, **लष्करी कायदा**
Marxism, *n.* **मार्क्सवाद** (पु.)
mass appeal, **१ लोक आकर्षण २ लोक आवाहन**
mass communication, **जनसंसूचन** (न.)
mass culture, **समूह संस्कृति**
masses, *n. pl.* **लोक** (पु. अ. व.)
massive retaliation, **जबरदस्त प्रत्याघात**
mass media, **जनसंपर्क साधन, जनसंपर्क माध्यम**
mass-minded, *adj.* **समूह मनस्क**
mass sanction, **लोक अनुशास्ति**
mass society, **लोक समाज**
master plan, **बृहत योजना**
master race doctrine, **वंशश्रेष्ठत्व सिद्धांत**
matching formula, **अनुरूप सूत्र**
matching grant, **अनुरूप अनुदान**
material culture, **भौतिक संस्कृति**
materialism, *n.* **१ भौतिकवाद** (पु.) **२ जडवाद** (पु.)
materialist, *n.* **भौतिकवादी** (सा)
materialist conception of history, **इतिहासाचे भौतिकवादी संकल्पन**
materialist interpretation, **१ भौतिकवादी निर्वचन २ भौतिकवादी भाष्य ३ भौतिकवादी अर्थउकल, भौतिकवादी विशदीकरण**
maternal, *adj.* **मातृ–, मातृक**
mating, *n.* **मैथुन** (न.), **समागम** (पु.)
matriarchal, *adj.* **मातृसत्ताक**
matriarchal theory, **मातृसत्ताक सिद्धांत**
matrilineal, *adj.* **मातृक, मातृवंशीय**
matrilocal, *adj.* **सासुरवाडचा, मातृगृह निवासी**
matrilocality, *n.* **सासुरवाड पद्धति** (स्त्री.), **मातृगृह निवास पद्धति** (स्त्री.)
matrimony, *n.* **पाणिग्रहण** (न.), **विवाह** (पु.)
matrix, *n.* **साचा** (पु.), **मातृका** (स्त्री.), **मूस** (स्त्री.)
maturation, *n.* **१ परिपक्वन** (न.), **परिपक्वता** (स्त्री.) **२ प्रगल्भता** (स्त्री.)
Mau Mau, **माऊ माऊ** (केन्यातील किकुयु इत्यादी जमातींची ब्रिटिशविरोधी गुप्त दहशतवादी संघटना १९५२ ते १९५६)
maximal, *adj* **उच्चतम, महिष्ठ**
mayor, *n.* **महापौर** (सा.)
mayoralty, *n.* **१ महापौरपद** (न.) **२ महापौर कार्यकाळ** (पु.)
Mayor and Council Government, **मेयर आणि कौन्सिल शासन** (यु. एस. ए. मधील स्थानीय प्रशासनाचा प्रकार)
Mc Carthyism, *n.* **मॅकार्थीवाद** (पु.) (अमेरिकन सिनेट सदस्य जोसेफ मॅकार्थी याने सुरू केलेले, साम्यवादी व त्यांचे सहप्रवासी यांना अनुकूल असण्याच्या संशयाने सरकारी अधिकारी व इतर यांना छळण्याचे तंत्र)
Mc Carthyism, *n.* (*also* witch-hunt) **मॅकार्थीवाद** (पु.)
means, *n. pl.* **१ साधने** (न. अ. व.) **२ साधन** (न.)
measure, *n.* **१ प्रस्ताव** (पु.) **२ कारवाई** (स्त्री.) **३ माप** (न.) **४ प्रमाण** (न.) **५ उपाय** (पु.)
measured response, **मोजका प्रतिसाद**
measuring rod, **मापदंड** (पु.)
mechanical, *adj.* **यांत्रिक, यंत्र–**
mechanism, *n.* **१ यंत्ररचना** (स्त्री.), **यंत्रणा** (स्त्री.) २ (as, of a body, government, etc.) **कार्यतंत्र** (न.)
mechanistic and humanistic concepts of organisation, **संघटनेची यांत्रिकतावादी व मानवतावादी संकल्पना**

mechanistic approach, यांत्रिकी दृष्टिकोन
mechanistic theory, यांत्रिकी सिद्धांत
mechanistic theory of state, राज्याचा यंत्रवादी सिद्धांत
media of mass communication, जनता संसूचनाची माध्यमे
mediation, *n.* मध्यस्थी (स्त्री.)
mediator, *n.* मध्यस्थ (सा.)
medieval, *adj.* मध्ययुगीन
meeting, *n.* १ सभा (स्त्री.) २ बैठक (स्त्री.)
Mein Kamf, माईन काम्फ (हिटलरचे आत्मचरित्र)
meiosis, *n.* १ अर्धसूत्रण (न.) २ न्यूनीकरण (न.)
memo, *n.* ज्ञाप (पु.)
memoirs, *n.* १ अनुसंधान पत्र (न.) २ संस्मरणिका (स्त्री.), आठवणी (स्त्री. अ. व.) ३ चरित्रात्मक लेख (पु.)
memorandum, *n.* १ ज्ञापन (न.) २ टाचण (न.) ३ *Law* संक्षेप लेख (पु.) ४ *Dipl.* (a summary of the state of a question) निवेदन (न.)
men of all nationalities, सर्व राष्ट्रांतील लोक
Mensheviks, *n. pl.* मेन्शेविक्स (पु. अ. व.)
mercantilism, *n.* १ वाणिज्यता (स्त्री.) २ *Econ.* वाणिज्यवाद (पु.)
mercenary, *n.* द्रव्यैकदृष्टि (सा.) *adj.* भाडोत्री
merchant marine, (mercantile marine) वाणिज्य नौधन
merchants of death, शस्त्रास्त्रोत्पादक (पु. अ. व.)
merger, *n.* विलीनीकरण (न.)
merit system, गुणपद्धति (स्त्री.), गुणवत्ता पद्धति (स्त्री.)
message, *n.* संदेश (पु.), निरोप (पु.)
Messianism, *n.* मसीहावाद (पु.)
metaphysical, *adj.* १ अध्यात्मशास्त्रीय, आध्यात्मिक २ अतिभौतिकशास्त्रीय
methodology, *n.* पद्धतिशास्त्र (न.)
methods of testing merits, गुणवत्ता चाचणीच्या पद्धती
me-too-ism, *n.* मीपणवाद (पु.)
metropolis, *n.* महानगरी (स्त्री.)
metropolitan, *adj.* महानगर, महानगरी–
metropolitan area, महानगर क्षेत्र, राजधानी क्षेत्र
metropolitan borough, मेट्रोपॉलिटन बरो, महानगरी परिषद
metropolitan county, मेट्रोपॉलिटन कौंटी, महानगरी परगणा
metropolitan government, महानगर शासन
metropolitan planning, महानगर नियोजन
metropolitization, *n.* महानगरीकरण (न.)
microplanning, *n.* सूक्ष्म नियोजन (न.)
middle class, (Petite Bourgeois) मध्यम वर्ग
Middle East, मध्यपूर्व
middle of the road, मध्यम मार्ग
midterm election, मध्यावधि निवडणूक, मुदतपूर्व निवडणूक
migration, *n.* स्थलांतर (न.)
militant, *adj.* लढाऊ, लढाऊ वृत्तीचा
militarism, *n.* लष्करशाही (स्त्री.)
military, *n.* सेना (स्त्री.) *adj.* सैनिकी, लष्करी
military administration, सैनिकी प्रशासन
military and civilian agencies, सैनिकी आणि मुलकी अभिकरणे
military complex, सैनिकी समूह
military court, सैनिकी न्यायालय
military department, सैनिकी विभाग
military forces, सेनाबल (न.), सेनादल (न.)
military government, लष्करी शासन, सैनिकी शासन
military-industrial complex, सैनिकी-उद्योग

समूह
military intervention, सैनिकी हस्तक्षेप
military jurisdiction, सैनिकी अधिकारिता
military law, सैनिकी विधि
military necessity, लष्करी आवश्यकता
military occupation, सैनिकी कब्जा
military purpose, लष्करी उद्दिष्ट
military show-down, निर्णायक सैनिकी बल-प्रयोग
Military Staff Committee, (security council) सैनिकी अधिका ी समिति
military training, सैनिकी प्रशिक्षण
milk for Hottentots, अविकसित देशांच्या मदतीबाबत टीका
minimal, *adj* अल्पिष्ठ
minimum deterrence, कि ान प्रतिरोध
minimum wages, किमान वेतन
minister, *n.* मंत्री (सा.)
ministerial responsibility, मंत्र्यांची जबाबदारी, मंत्र्यांचे उत्तरदायित्व
minister of state, राज्य मंत्री
ministers council, मंत्रिपरिषद (स्त्री.)
ministry, *n.* १ (*also* council of ministers) मंत्रिपरिषद (स्त्री.) २ मंत्रालय (न.)
Ministry of Agriculture, कृषि मंत्रालय
Ministry of Labour, श्रम मंत्रालय, कामगार मंत्रालय
minority, *n.* १ अल्पसंख्यांक लोक (पु.अ.व.) २ अल्पसंख्या (स्त्री.) ३ अल्पमत (न.)
minority group, अल्पसंख्यांक गट
minority party, अल्पमत पक्ष
minority report, अल्पमत प्रतिवेदन
minute book, कार्यवृत्त पुस्तक
minutes, *n. pl.* कार्यवृत्त (न.)
misfeasance, *n.* अपकरण (न.)
misprision of treason, राष्ट्रद्रोहाची माहिती न देणे
misrepresentation, *n.* १ विपर्यास (पु.) २ अपवेदन (न.)
mission, *n.* १ शिष्टाई (स्त्री.) २ शिष्टमंडळ (न.)
mixed economy, मिश्र अर्थव्यवस्था
mixed government, मिश्र शासन
mixed public corporation, मिश्र लोक निगम
mobility, *n.* चलनशीलता (स्त्री.)
mobilization, *n.* १ सुसज्ज करणे (न.), सुसज्जता (स्त्री.) २ संघटित करून कामी लावणे (न.)
mobilize, *v. t. & i.* १ संसज्ज करणे २ सुसज्ज करणे ३ संघटित करून कामी लावणे
mobocracy, *n.* झुंडशाही (स्त्री.)
mob-rule, *n.* झुंडराज्य (न.)
mob violence, झुंड दंडेली, झुंड हिंसाचार
modal, *n.* बहुलक (न.)
adj. रूपभेदात्मक
mode, *n.* बहुलक (न.)
model, *n.* प्रतिमान (न.)
model city charter, आदर्श नगर सनद
model parliament, प्रतिमान संसद
model state constitution, राज्याची आदर्श घटना
mode of deviation, विचलन प्रकार
moderate, *n.* नेमस्त (सा.)
adj. नेमस्त
moderate party, नेमस्त पक्ष
moderation, *n,* १ नेमस्तपणा (पु.) २ नियमन (न.)
modernisation, *n.* आधुनिकीकरण (न.)
modernity, *n.* १ आधुनिकता (स्त्री.) २ नवता (स्त्री.)
modification, *n.* १ आंशिक परिवर्तन (न.) २ आपरिवर्तन (न.)
modus operandi, (mode of operation) कार्यपद्धति (स्त्री.)

modus vivendi, (way of living **कामचलाऊ व्यवस्था, कार्यनिर्वाहक व्यवस्था**
moiety, *n.* १ अर्ध (न.) २ अर्धता (स्त्री.)
monarchic = monarchial = monarchical, *adj.* **राजसत्ताक**
monarcho-aristocracy, *n.* **राज-अभिजनसत्ता** (स्त्री.)
monarchy, *n.* **राजसत्ता** (स्त्री.), **राजेशाही** (स्त्री.)
money bill, **अर्थविधेयक** (न.), **धनविधेयक** (न.), **मनी बिल** (न.)
monism, *n.* **एकलवाद** (पु.)
monist, *n.* **एकलवादी** (पु.)
monistic, *adj.* **एकलवादात्मक**
monitoring station, **संनियंत्रण स्थानक**
monogamy, *n.* **एकविवाह प्रथा** (स्त्री.)
monolithic, *adj.* **एकाश्म, एकसंध**
monometallism, *n.* **एकधातुचलन** (न.)
monopolise, *v. t.* १ **एकाधिकार स्थापणे** २ **मक्तेदारी मिळवणे**
monopolist, *n.* **एकाधिकारी** (पु.), **मक्तेवाला** (पु.), **मक्तेदार** (पु.)
monopolistic, *adj.* **एकाधिकृत, मक्तेदारी-संबंधी**
monopoly, *n.* **एकाधिकार** (पु.), **मक्तेदारी** (स्त्री.)
monopoly and restrictive practices commission, **मक्तेदारी आणि निर्बंधी व्यवहार आयोग**
monopoly capitalism, **एकाधिकारी भांडवलशाही**
Monroe Doctrine, **मन्रो सिद्धांत** (अमेरिकेच्या विदेशनीतीचे सूत्र—अमेरिका खंडातील स्वतंत्र राष्ट्राच्या घडामोडीत युरोपीय देशांना हस्तक्षेप करण्याविरूद्ध अध्यक्ष मन्रो यांनी १८२३ मध्ये दिलेला इशारा)
moral agent, **नैतिक अभिकर्ता**
moral code, (*also* ethical code) **नीति संहिता**
morale, *n.* **मनोधैर्य** (न.)
moral evaluation, **नैतिक मूल्यमापन**
moralism, *n.* **नीतिवाद** (पु.)
moralist, *n.* **नीतिवादी** (पु.)
moral order, **नैतिक व्यवस्था**
moral rights, **नैतिक अधिकार**
morals, *n. pl.* **नीतितत्त्वे** (न. अ. व.)
moratorium, *n.* १ **अधिस्थगन** (न.), **कालस्थगन** (न.), **विलंबावधि** (पु.) २ **विलंबादेश** (पु.)
mores, *n. pl.* **लोकरीति** (स्त्री. अ. व.), **लोकाचार** (पु. अ. व.)
mortuary rituals, **मर्तिक विधि, अंत्यसंस्कार** (पु. अ. व.)
mossback = old fogy = reactionary
most favoured nation clause, **खास मर्जी असलेल्या राष्ट्रांचे कलम**
mother right, **मातृ-अधिकार** (पु.)
motion of no confidence, **अविश्वास प्रस्ताव**
motivation, *n.* **प्रेरणा** (स्त्री.)
motive, *n.* **हेतु** (पु.), **प्रेरक** (पु.)
movement, *n.* **आंदोलन** (न.), **चळवळ** (स्त्री.)
movers and shakers, **क्रियाशील मतप्रवर्तक**
muckmaker, *n.* **चिखलफेक्या** (पु.)
multilateral, *adj.* १ **बहुपार्श्व—,बहुपार्श्वी, बहुपार्श्विक** २ **बहुपक्षी, बहुपक्षीय**
multi member constituency, **अनेक सदस्य मतदार संघ, बहुसदस्य मतदार संघ**
multinational, *adj.* **बहुराष्ट्रीय**
n. **बहुराष्ट्रीय उद्योगसमूह** (पु.)
multinational state, **बहुराष्ट्रीय राज्य**
multi partite, **बहुपक्षीय**
multi party system = **multiple party system** **बहुपक्षीय पद्धति, बहुदल पद्धति**
multiple public, **बहुमुखी जनता**
multi-polar, *adj.* **बहुध्रुवी, बहुध्रुवीय**

multi-polar system, बहुध्रुवीय पद्धति
multi-purpose authority, बहुउद्देशीय प्राधिकरण
multi-state, *adj.* बहुराज्यीय
multitude, *n.* समुदाय (पु.)
multitype field organisation, बहुउद्देशीय क्षेत्र संघटना
mundane, *adj.* ऐहिक
Munich Accord, म्युनिक ॲकॉर्ड (१९३८ साली इंग्लंड, फ्रान्स, इटली व जर्मनी यांच्या प्रमुखांमध्ये जर्मनीच्या अनुनया-साठी झालेला करार)
municipal, *adj.* नगरपालिकाविषयक, नगर-पालिकेचा, नगरपालिका–
municipal administration, नगरपालिका प्रशासन
municipal authority, १ नगरपालिका प्राधिकरण २ नगरपालिका प्राधिकारी
municipal bye-laws, नगरपालिका उपविधि
municipal committee, नगरपालिका समिती
municipal corporation, महानगरपालिका (स्त्री.)
Municipal Corporation Act, महानगरपालिका अधिनियम
municipal council, (*also* city council) नगर परिषद
municipal finances, नगरपालिका आयव्यय
municipal functions, नगरपालिकेची कार्ये
municipal homerule, नगर-स्वराज्य (न.)
municipality, *n.* नगरपालिका (स्त्री.)
municipal law, (domestic law) १ (vis- a-vis international law) राष्ट्रीय कायदा, राष्ट्रीय विधि २ नगरपालिकेचा विधि, नगरपालिकेचा कायदा, नागरी कायदा
municipal record, नगरपालिका अभिलेख
municipal tax, नगरपालिका कर
municipal trading, नगरपरिषद व्यापार, स्थानिक शासन व्यापार
mutation, *n.* १ गुणात्मक परिवर्तन (न.) २ गुणात्मक बदल (पु.) ३ परिवर्तन (न.), फेरफार (पु.), नोंदबदल (पु.)
mutual adjustment, परस्पर समायोजन
mutual deterrence, अन्योन्य प्ररोधन, पर-स्पर प्ररोधन
mutual interdependence, परस्परावलंबित्व (न.)
mutualism, *n.* अन्योन्यतावाद (पु.), परस्पर सहयोगवाद (पु.)
mutually exclusive, परस्पर अपवर्तक, पर-स्पर व्यावर्तक
muzzle, *n.* मुस्कटदाबी (स्त्री.)
mysticism, *n.* गूढवाद (पु.)
mystification, *n.* गूढीकरण (न.)
mythology, *n.* १ पुराकथा (स्त्री.) २ पुराकथाशास्त्र (न.) ३ दैवतकथा शास्त्र (न.)
myths, *n.* १ कल्पित (न.) २ काल्पनिक कथा (स्त्री.), पुराणकथा (स्त्री.), दैवतकथा (स्त्री.), मिथ्या कथा, (स्त्री.) मिथ (स्त्री.)

N

nation, *n.* राष्ट्र (न.)
national anthem, राष्ट्रगीत (न.)
national budget, राष्ट्रीय अर्थसंकल्प
national credit, राष्ट्रीय पत
national debt, राष्ट्रीय ऋण
national defence, राष्ट्रीय संरक्षण
National Development Council, राष्ट्रीय विकास परिषद
national flag, राष्ट्रध्वज (पु.)
national fund, राष्ट्रीय निधि
national health service, राष्ट्रीय आरोग्य सेवा
national interest, राष्ट्रीय हित
nationalisation, *n.* राष्ट्रीयीकरण (न.)
nationalise, *v. t.* राष्ट्रीयीकरण करणे
nationalised industry, राष्ट्रीयीकृत उद्योग
nationalism, *n.* १ राष्ट्रवाद (पु.) २ (devotion to national interests) राष्ट्रीयता (स्त्री.)
nationality, *n.* १ राष्ट्रीयता (स्त्री.), राष्ट्रीयत्व (न.) २ राष्ट्रक (न.) ३ (a particular nation) राष्ट्र (न.) (as in : men of all nationalities सर्व राष्ट्रांतील लोक)
national law, राष्ट्रीय विधि
national liberty, राष्ट्रीय स्वतंत्रता
national revolution, राष्ट्रीय क्रांति
national socialisation, राष्ट्रीय सामाजिकीकरण
national socialism, राष्ट्रीय समाजवाद
national state= nation-state
national symbol, राष्ट्रीय प्रतीक
national unity, राष्ट्रीय एकता
National Whitley Council, राष्ट्रीय व्हिटले परिषद
nation building function, राष्ट्र उभारणीचे कार्य
nation-state, *n.* (*also* national state) राष्ट्र-राज्य (न.)
natural, *adj.* नैसर्गिक
natural citizen, जन्मसिद्ध नागरिक
naturalisation, *n.* नागरिकीकरण (न.), स्वागरिकीकरण (न.)
naturalised citizen = denizen
natural justice, नैसर्गिक न्याय
natural law, निसर्ग विधि, निसर्ग नियम, नैसर्गिक नियम, प्राकृतिक नियम, निसर्गाधिष्ठित कायदा, निसर्गाधिष्ठित विधि
natural liberty, नैसर्गिक स्वातंत्र्य, नैसर्गिक स्वतंत्रता
natural or ecological area, नैसर्गिक किंवा जैव पारिस्थितिक क्षेत्र
natural resources, नैसर्गिक साधनसंपत्ति
natural right, नैसर्गिक अधिकार, निसर्गसिद्ध अधिकार
natural rights theory, निसर्गसिद्ध अधिकार सिद्धांत

nature conservancy, निसर्ग संरक्षण
naturism, *n.* निसर्गवाद (पु.), प्रकृतिवाद (पु.), निसर्गपूजावाद (पु.)
naval, *adj.* नौसेनेसंबंधी, आरमारी
naval disarmament, आरमारी निःशस्त्रीकरण
navy, *n.* नौसेना (स्त्री.), नौदल (न.), आरमार (न.)
Nazi, *adj.* नात्सी
n. नात्सी (सा.)
Nazism, *n.* नात्सीवाद (पु.)
need-based wages, गरजेनुरूप वेतन, गरजेवर आधारित वेतन
negation of negation, नकाराचा नकार
negative, *adj.* नकारार्थी
negative freedom, अकरणात्मक स्वातंत्र्य
negative sanction, नकारात्मक अनुशास्ति
negotiated peace, सामोपचारजन्य शांतता
neighbourhood council, प्रतिवेश परिषद
neighbourhood school, प्रतिवेश शाळा
neo-, used (in Comb.) नव-, नवीन
neo-collectivism, *n.* नव-समूहवाद (पु.)
neo-colonianism, *n.* नव-वसाहतवाद (पु.)
neo-local, *adj.* नवस्थानिक
neo-mercantilism, *n.* नव-वाणिज्यवाद (पु.)
nepotism, *n.* स्वजनपक्षपात (पु.), रिश्तेबाजी (स्त्री.)
neutral, *adj.* १ उदासीन २ तटस्थ ३ प्रभावशून्य
neutralisation, *n.* प्रभावशून्यत्व (न.)
neutralism, *n.* तटस्थवाद (पु.)
neutralist, *n.* तटस्थतावादी (सा.)
neutrality, *n.* १ तटस्थता (स्त्री.) २ प्रभावशून्यता (स्त्री.) ३ उदासीनता (स्त्री.)
neutral zone, तटस्थ क्षेत्र
New Deal, न्यू डील (१९३३ साली प्रेसिडेंट फरँक्लीन रुझवेल्ट यांनी आर्थिक मंदीच्या संकटाला तोंड देण्यासाठी पुरस्कारलेला कार्यक्रम)
new federalism, नवसंघवाद (पु.)
new humanism, *n.* नवमानवतावाद (पु.)
new left, निर्नायकी आंदोलन
new order, नवव्यवस्था (स्त्री.) (हिटलर-प्रणित युरोपातील नवव्यवस्था)
new realism, नववास्तवतावाद (पु.)
news blackout, वृत्तबंदी (स्त्री.)
news censor, वृत्तनिर्बंध (पु.)
news precensor, प्रसिद्धिपूर्व वृत्तनिर्बंध
nihilism, *n.* शून्यवाद (पु.)
nine old men, सुप्रीम कोर्टातील नऊ बुढ्ढे
no confidence motion, अविश्वास प्रस्ताव
noes, *n. pl.* 'नाही' पक्षी (सा.)
nomadic, *adj.* भटक्या
no man's land, अशासित भूमि
nominal executive, (*also* titular executive) नामधारी कार्यकारिणी
nominate, *v.t.* नामनिर्देशित करणे, नेमणे
nominated, *adj.* नामनिर्देशित, नामित
nominating convention, नामांकनार्थ आमंत्रित सभा
nomination, *n.* नामनिर्देशन (न.)
nominee, *n.* नामनिर्देशित व्यक्ति (स्त्री.)
non-aggression pact, अनाक्रमण करार
non-alignment, *n.* असंलग्नता (स्त्री.)
non-belligerency, *n.* अयुध्यमानता (स्त्री.), अयुद्धावस्था (स्त्री.)
non-coercive administrative action, विना-दमनकारी प्रशासकीय कार्यवाही
non-competitive examination, स्पर्धेतर परीक्षा
non-conformist, *n.* नॉन-कन्फॉर्मिस्ट (सा.), प्रस्थापित नानुगामी (सा.)
non-conformity, *n.* अननुसारिता (स्त्री.), अननुगामिता (स्त्री.)
non-cooperation, *n.* असहकार (पु.), असहकारिता (स्त्री.)

non-county borough, नॉन-काऊंटी बरो
non-interference, *n.* हस्तक्षेप न करणे (न.)
non-intervention, *n.* अहस्तक्षेप (पु.), मध्ये न पडणे (न.)
non-justiciable, *adj.* न्यायालयीन निर्णयास अयोग्य
non-partisan, *n.* पक्षातीत (सा.), पक्षनिरपेक्ष (सा.)
non-partisan primaries, निष्पक्षी प्राथमिक पातळीवरील मतदार संघटना
non-political personnel, अराजकीय कर्मचारीवर्ग
non-proliferation treaty, अण्वस्त्र प्रसार विरोधी तह
non-rational action, तर्कविसंगत कृति
non-recognition, *n.* नमान्यता (स्त्री.)
non-recognition doctrine, नमान्यतेचा सिद्धांत
non-resident, *n.* अनिवासी (सा.)
non-self-governing territories, अ-स्वयंशासी प्रदेश
non-state entity, राज्यक (न.)
non-student, *n.* न-विद्यार्थी (पु.)
non-violence, *n.* अहिंसा (स्त्री.)
non-violent revolution, अहिंसक क्रांति
norm, *n.* प्रमाणक (न.)
normal, *adj.* १ सामान्य २ नेहमीचा ३ प्रमाणशीर
normative science, मूल्यलक्षी शास्त्र
normative theory, आदर्शलक्षी सिद्धांत, प्रमाणकानुसारी सिद्धांत
notary public, लेख प्रमाणक
notification, *n.* अधिसूचना (स्त्री.)
notified area committee, अधिसूचित क्षेत्र समिति
no war pact, युद्धवर्जन समझोता
nuclear cover = nuclear umbrella
nuclear deterrent, आण्विक प्ररोधक
nuclear fallout, आण्विक उत्सर्ग
nuclear family, बीज कुटुंब, प्रारंभिक कुटुंब
nuclear parity, आण्विक तुल्यता
nuclear pause, अण्वस्त्र उपयोजन विराम
nuclear saturation, आण्विक संपृक्तता
nuclear sharing, आण्विक भागीदारी
nuclear stockpile, अणुशस्त्र संचय
nuclear test-ban treaty, अण्वस्त्र चाचणीबंदी तह
nuclear umbrella, (*also* nuclear cover) आण्विक छत्र
nuisance, *n.* उपद्रव (पु.)
nuisance value, उपद्रव मूल्य
nullify, *v. t.* शून्य करणे *cf.* cancel
numbers game, आकडेबाजी (स्त्री.)
Nuremberg trials, न्युरेम्बर्ग खटले (दुसऱ्या महायुद्धानंतर नाझी युद्ध-गुन्हेगारांविरुद्ध न्यूरेम्बर्ग येथील खास न्यायालयात चाललेले खटले)

O

O. A. S., ऑर्गनायझेशन ऑफ अमेरिकन स्टेट्स [दक्षिण अमेरिकेतील राज्यांची प्रादेशिक संघटना (१९४८)]
oath of office, अधिकारपदाची शपथ
O. A. U., ऑर्गनायझेशन ऑफ आफ्रिकन युनिटी, आफ्रिकी ऐक्य संघटना
obedience, *n.* १ आज्ञापालन (न.) २ पालन (न.)
obiter dictum, Law आनुषंगिक उक्ति
objective, *n.* उद्देश (पु.)
adj. वस्तुनिष्ठ
objective resolution, वस्तुनिष्ठ निर्णय
objectivity, *n.* वस्तुनिष्ठता (स्त्री.)
objector, *n.* आक्षेपक (सा.)
obligation, *n.* १ दायित्व (न.) २ आबंधन (न.)
obligatory, *adj.* १ आवश्यक २ बंधनकारक
obligatory referendum, अनिवार्य जनमतदर्शन
obligatory voting system, (*also* compulsory voting system) अनिवार्य मतदान पद्धति, बंधनकारक मतदान पद्धति
obsolete, *adj.* अप्रचलित, लुप्तप्राय
obstructionism, *n.* अडवणूकवृत्ति (स्त्री), प्रतिरोधवृत्ति (स्त्री.)
obstructionist, *n.* प्रतिरोधकारी (सा.), अडवणारा (पु.)
occidental, *adj.* पाश्चात्य
occupancy right, *Law* १ भोगवटयाचा अधिकार २ मौरुषी अधिकार, वहिवाटीचा अधिकार
occupation, *n.* १ ताबा (पु.) २ भोगवटा (पु.) ३ व्यवसाय (पु.), कामधंदा (पु.)
occupational background of administrators, प्रशासकांची व्यावसायिक पार्श्वभूमि
occupational constituency, (functional) व्यावसायिक मतदार संघ
occupational representation, व्यावसायिक प्रतिनिधित्व
ocean floor, महासागर तळ
ochlocracy, *n.* झुंडशाही (स्त्री.)
October Revolution, ऑक्टोबर क्रांति (ऑक्टोबर १९१७ मध्ये रशियात झालेली साम्यवादी क्रांति)
octroi, *n.* जकात (स्त्री.) *cf.* duty
offence, *n.* १ गुन्हा (पु.), अपराध (पु.) २ उपमर्द (पु.)
offensive alliance, क्षोभक युति
office, *n.* १ पद (न.), अधिकारपद (न.) २ पदकार्य (न.) ३ कार्यालय (न.)
officer, *n.* अधिकारी (सा.)
officer *de facto*, वस्तुतः अधिकारी
officer *de jure*, विधित: अधिकारी
officer-oriented, *adj.* अधिकारी-अभिमुख
official, *adj.* १ सरकारी २ (pertaining to an office) कार्यालयीन ३ (as, official

duty, official act, etc.) पदीय
४ (derived from or vouched by persons in office) अधिकृत
n. (as, a body) अधिकारीवर्ग (पु.)

official act, पदीय कृत्य

official conduct, १ कार्यालयीन आचार, कार्यालयीन आचरण २ पदीय आचार, पदीय आचरण ३ अधिकृत आचार, अधिकृत आचरण

officialdom, *n.* अधिकारी विश्व (न.)

officialese, *n.* सरकारी भाषावडंबर (न.)

officialism, *n.* अधिकारीवाद (पु.)

Official Secrets Act, शासकीय गुपिते अधिनियम

officiating, *adj.* स्थानापन्न *cf.* acting

oil diplomacy, तेलाचा राजनय

old fogy=**moss back**=**reactionary**

old guard, एकनिष्ठ पक्षसदस्य, बुजुर्ग पक्षसदस्य

old pro, मुरब्बी राजकारणी

oligarchy, *n.* अल्पजनसत्ता (स्त्री.), अल्पाधिपत्य (न.) (ॲरिस्टॉटलच्या मते धनिकतंत्र)

oligopoly, *n.* अल्पिष्ठाधिकार (पु.)

ombudsman, *n.* ओंबुडस्मन (सा.), लोकपाल (सा.), लोकायुक्त (सा.)

one-party press, एकपक्षीय वृत्तपत्रे

one-world concept, एकजगत कल्पना

onset, *n.* जोराचा हल्ला (पु.), चाल करून जाणे (न.)

onslaught, *n.* घाला (पु.), भीषण हल्ला (पु.)

on the fence, कुंपणावरचा

ontology, *n.* सृष्टिकारणमीमांसा (स्त्री.), सत् तत्त्व मीमांसा (स्त्री.)

open competition, खुली स्पर्धा

open diplomacy, खुला राजनय

open door policy, मुक्तद्वार धोरण (सर्व राष्ट्रांना व्यापाराच्या समान संधी व सुविधा देण्याचे धोरण)

open ended question, खुला प्रश्न, बहुउत्तरीय प्रश्न

open primary, खुले प्राथमिक निर्वाचन (खुले/ पक्षनिरपेक्ष प्राथमिक पातळीवरील मतदार संघटना)

open skies proposal, मुक्त अंतरिक्ष प्रस्ताव

open society, खुला समाज

operate, *v. t. & i.* प्रवर्तित होणे *cf.* apply

operations research, क्रियात्मक शोध

opinion, *n.* १ मत (न.) २ अभिप्राय (पु.)

opinion leader, लोकमत घडवणारा

opinion poll, जनमत (न.), जनता कौल (पु.)

opponent, *n.* विरोधक (सा.)

opportunism, *n.* संधिसाधूपणा (पु.)

opportunist, *n.* संधिसाधू (सा.)

opposition, *n.* १ विरोध (पु.), २ *Parl. Practice* विरोधी पक्ष (पु.)

opposition bench, विरोधी पक्ष

oppression, *n.* अत्याचार (पु.), जाच (पु.), जुलूम (पु.)

optional clause, वैकल्पिक कलम

optional referendum, (*also* advisory referendum) ऐच्छिक जनमतदर्शन, वैकल्पिक जनमतदर्शन

optional regime, वैकल्पिक राजवट

oral examination, तोंडी परीक्षा, मौखिक परीक्षा

oral test, मौखिक चाचणी

orbit of spaceship, अवकाशयान कक्षा

order, *v.t.* १ आदेश देणे २ व्यवस्था लावणे ३ मागणी करणे
n. १ आदेश (पु.) २ सुव्यवस्था (स्त्री.)
३ (regular arrangement) क्रम (पु.)
४ (due condition) सुस्थिति (स्त्री.)
५ मागणी (स्त्री.) ६ *Law* नियमक्रम (पु.)

order in council, ऑर्डर इन कौंसिल (ब्रिटन-मधील राजादेश)
ordinance, *n.* अध्यादेश (पु.), वटहुकूम (पु.)
ordinance power, अध्यादेश अधिकार
ordinary bill, सर्वसामान्य विधेयक
organic, *adj.* १ इंद्रियविकृतिजन्य २ *Law* (designating the laws incorporated or involved in the organisation of a state) मूलभूत, घटनात्मक
organic theory of the state, राज्याचा सेंद्रिय सिद्धांत
organic unity, सेंद्रिय एकता
organisation, *n.* १ संघटना (स्त्री.) *cf.* association २ रचना (स्त्री.) ३ यंत्रणा (स्त्री.) ४ संरूप (न.)
organisational chart, संघटना तक्ता
organisational hierarchy, संघटनात्मक अधिकारश्रेणी
organisational loyalty, संघटनात्मक निष्ठा
organisational society, संघटनात्मक समाज
organisation and method, रचना व कार्यपद्धति
organisation chart, संघटना आराखडा
organisation of agriculture, कृषि संघटना
organisation of aviation, विमानचालन संघटना
organism, *n.* १ (a living being) जीव (पु.) २ (organic structure) इंद्रियविशिष्ट रचना (स्त्री.)
organs of government, शासनांगे (न. अ. व.)
oriental despotism, प्राच्य स्वैरतंत्र
orientation, *n.* १ दिशानिदेशन (न.) २ अभिमुखता (स्त्री.), अभिमुख करणे (न.)
orientation training, दिशानिदेशन प्रशिक्षण
original, *adj.* १ मूळ, मूळचा २ मौलिक ३ अस्सल
original jurisdiction, मूळ अधिकारिता
original responsibility, (In ernational Law) शासनाची मूळ जबाबदारी
ortho-cousins, *n. pl.* चुलत भावंडे (न. अ. व.), मावस भावंडे (न. अ. व.)
orthodox, *adj.* पोथीनिष्ठ, सनातनी, परंपरावादी, कर्मठ
ostracise, *v.t.* समाजबहिष्कृत करणे, वाळीत टाकणे
ostracism, *n.* समाजबहिष्कृति (स्त्री.), वाळीत टाकणे (न.)
outer space, बाह्य अंतराळ
outgroup, *n.* बाह्य समूह (पु.), बाह्य गट (पु.)
outlaw, *v.t.* विधिबहिष्कृत करणे
output, *n.* निर्गत (न.)
overconformity, *n.* अति अनुसारिता (स्त्री.)
overhead, *adj* वरकड
overhead unit, वरकड एकक
overlapping, *adj.* परस्परव्यापी
overrule, *v. t.* अधिशून्य करणे *cf.* cancel
overseas service, विदेश सेवा
overseas trade, समुद्रपार व्यापार
oversight, *n.* (watchful care *or* general supervision) अवेक्षण (न.) (as in : legislative oversight वैधानिक अवेक्षण)
overstaffing, *n.* अतिसेवकभरती (स्त्री.)
ownership, *n.* स्वामित्व (न.), मालकी (स्त्री.)

P

pacification, *n.* १ शांत करणे (न.) २ प्रशमन (न.)
pacific blockade, प्रशांत नाकेबंदी
pacifism, *n.* शांतिवाद (पु.), शांततावाद (पु.)
pacifist, *n.* शांततावादी (सा.)
package deal, १ सरसकट देवघेव करार २ सरसकट देवघेव
pact, *n.* १ करार (पु.), संधि (पु.) २ संकेत (पु.)
palace guard, राजप्रासाद संरक्षक
pan-, *pfx.* (used in comb.) सर्व-, अखिल—
Pan-Americanism, *n.* सर्व-अमेरिकावाद (पु.)
panel, *n.* १ मंडळ (न.) २ क्रमनामिका (स्त्री.)
Pan-Germanism, *n.* सर्व-जर्मनीवाद (पु.)
panic, *n.* १ (sudden widespread fear) घबराट (स्त्री.) २ धास्ती (स्त्री.)
Pan-Islamism, *n.* सर्व-इस्लामवाद (पु.)
Pan-slavism, *n.* सर्व-स्लाव्हवाद (पु.)
papacy, *n.* १ पोपतंत्र (न.) २ पोपपद (न.)
papal diplomacy, पोप राजनय
paper, *n.* लेख (पु.)
paper currency, कागदी चलन
paper money, कागदी पैसा, कागदी मुद्रा
paper tiger, कागदी वाघ
parallel cousin, चुलत भावंड, मावस भावंड
parallelism, *n.* १ समांतरता (स्त्री.) २ समांतरवाद (पु.) ३ सादृश्य (न.)
parameter, *n.* परामितिक (न.), प्राचल (पु.)
paramount, *adj.* (supreme) सर्वश्रेष्ठ
paramountcy, *n.* १ परमोच्च सत्ता (स्त्री.) २ परमोच्चता (स्त्री.)
pardon, *n.* माफी (स्त्री.)
parenthood, *n.* जनकत्व (न.)
parents, *n. pl.* जन्मदाते (पु. अ. व.), मातापितरे (न. अ. व.), आईबाप (पु. अ. व.)
parish, *n.* युरोपमधील स्थान प्रशासनाचा विभाग (पु.), पॅरिश (पु.)
parish council, पॅरिश परिषद
parish meeting, पॅरिश सभा
parity, *n.* तुल्यता (स्त्री.)
parliament, *n.* संसद (स्त्री.)
parliamentary, *adj.* संसदीय
parliamentary accountability, संसदीय उत्तरदायित्व
parliamentary agent, संसदीय अभिकर्ता
parliamentary committee, संसदीय समिति
parliamentary control over corporations, महामंडळांवरील संसदीय नियंत्रण
parliamentary counsel, संसदीय समुपदेशी
parliamentary democracy, संसदीय लोकशाही

amentary diplomacy, संसदीय राजनय
amentary flag, विरामसंधि ध्वज
iamentary franchise, संसदीय मताधिकार
iamentary government, संसदीय शासन
iamentary law, संसदीय विधि, संसदीय कायदा
iamentary privilege, संसदीय विशेषाधिकार
iamentary procedure, संसदीय कार्यप्रणाली
iamentary scrutiny, संसदीय छाननी, संसदीय परिनिरीक्षण
iamentary secretary, संसदीय सचिव
iamentary sovereignty, संसदीय प्रभुत्व, संसदीय सार्वभौमत्व
iamentary tax, संसदीय कर
liament of India, भारतीय संसद
ochial, *adj.* १ स्थानाभिनिवेशी २ संकुचित ३ गटाभिनिवेशी
ochial authorities, स्थानविशिष्ट प्राधिकारी
ochialism, *n.* १ संकुचितता (स्त्री.) २ स्थानाभिनिवेश (पु.) ३ गटाभिनिवेश (पु.)
ochial political culture, स्थानाभिनिवेशी राजकीय संस्कृति
ochial school, चर्चच्या अधिकारितेतील शाळा
ole, *n.* १ तोंडी आश्वासन (न.) २ पारोल (न.)
tial structure, अंशात्मक संरचना, आंशिक संरचना
ticipant political culture, सहभागप्रधान राजकीय संस्कृति
ticipation, *n.* १ भाग घेणे (न.), वाटा उचलणे (न.) २ सहयोग (पु.)

particularism, *n.* विशिष्टतावाद (पु.)
particularity, *n.* विशिष्टत्व (न.)
particular will, विशिष्ट ईहा
partisan, *n.* पक्षाभिनिवेशी (सा.)
partisan mutual adjustment, पक्षाभिनिवेशी परस्पर समायोजन
party, *n.* १ (a body of persons united for a political cause) पक्ष (पु.) २ (a single individual spoken of) संबंधित व्यक्ति (स्त्री.)
party caucus, पक्षसूत्रचालक (सा.)
party in power, सत्तारूढ पक्ष
party leader, पक्षनेता (पु.)
partyless democracy, पक्षविरहित लोकशाही, पक्षविरहित लोकतंत्र
party-line, *n.* पक्ष-नीति (स्त्री.), पक्ष-धोरण (न.)
party politics, पक्षीय राजकारण
party-spirit, *n.* पक्षाभिमान (पु.)
party system, पक्ष पद्धति (स्त्री.)
party watcher, पक्षाचा मतदान प्रतिनिधि, उमेदवाराचा मतदान प्रतिनिधि
party whip, पक्ष-प्रतोद (पु.)
passion for anonymity, अनामिकतेचा हव्यास
passive obedience, मूक आज्ञापालन
passive recruitment policy, सेवकभरतीचे अकरणात्मक धोरण
passive resistance, अहिंसात्मक प्रतिकार, अहिंसक प्रतिकार
passivism, *n.* अक्रियावाद (पु.)
passport, *n.* पारपत्र (न.), पासपोर्ट (पु.)
pastoralism, *n.* पशुपाल समाजव्यवस्था (स्त्री.)
patent, *n.* पेटंट (न.), एकस्व (न.)
patent commissioner, पेटंट आयुक्त, एकस्व आयुक्त
patent office, पेटंट कार्यालय, एकस्व कार्यालय

paternal government, पितृभावी शासन
paternalism, *n.* पितृभावी शासनप्रणाली (स्त्री.) (पितृभावनेने केलेले प्रजेच्या जीवन व्यवहारांचे सूक्ष्म नियंत्रण)
paternalistic, *adj.* पितृभावी
paternity, *n.* पितृत्व (न.)
pathology, *n.* विकृतिशास्त्र (न.)
pathology of organisational behaviour, संघटनात्मक वर्तनाचे विकृतिशास्त्र
patriarchal, *adj.* पितृसत्ताक
patriarchal theory, पितृसत्ताक सिद्धांत
patrilineal, *adj.* पितृवंशिक, पितृवंशीय, पैतृक
patrilocal, *adj.* पितृगृहनिवासी
patrimonial, *adj.* पैतृक, वडिलोपार्जित
patrimonial state, पैतृक राज्य
patrimony, *n.* पितृदाय (पु.), वडिलोपार्जित वारसा (पु.)
patriotism, *n.* देशभक्ति (स्त्री.), देशाभिमान (पु.), स्वदेशाभिमान (पु.)
patronage, *n.* १ आश्रय (पु.) २ अनुग्रह (पु.)
patronage system, १ अनुग्रह पद्धति २ आश्रय पद्धति
pattern, *n.* १ स्वरूप (न.) २ बंध (पु.) ३ आकृतिबंध (पु.)
pattern maintenance, आकृतिबंध अनुरक्षण, आकृतिबंध अनुपोषण
patterns of culture, संस्कृतिबंध (पु.)
pattern variable, मूल्यद्वंद्व (न.)
paymaster general, पेमास्टर जनरल
payment of salary, वेतनाचे प्रदान
pay-off, *n.* १ लाच (स्त्री.) २ पूर्ण प्रदान (न.)
pay scales and other conditions of service, वेतनमान व सेवेच्या इतर शर्ती
pay structure, वेतन संरचना
peace, *n.* शांतता (स्त्री.)
peace corps, शांतिसेना (स्त्री.)
peace feeler, शांततेसाठी चाचपणी
peaceful co-existence, शांततामय सहजीवन, शांतिपूर्ण सह-अस्तित्व
peaceful revolution, शांतिपूर्ण क्रांति
peaceful settlement, शांततामय समझोता
peace-keeping, *n.* शांततारक्षण (न)
peace-treaty, शांतता-संधि (पु.)
peer group, समसमूह (पु.)
penal law, दंडविधि (पु.), शिक्षाविषयक कायदा
penal servitude, सक्तमजुरी (स्त्री.)
pension, *n.* निवृत्तिवेतन (न.)
pentagon, *n.* पेंटॅगॉन (पु.)
people, *n.* १ लोक (पु. अ. व.), जनता (स्त्री.) २ बहुजनसमाज (पु.) ३ देश (पु.), राष्ट्र (न.)
people's democracy, साम्यवादी लोकशाही
peoples' front=popular front
peoples' revolution, लोक क्रांति, कम्युनिस्ट क्रांति
per annum, प्रतिवर्षी, दरसाल
per capita, दरडोई, दर माणशी
per capita grant, दरडोई अनुदान
percentage, *n.* टक्केवारी (स्त्री.), शेकडेवारी (स्त्री.) *cf.* brokerage
perception, *n.* बोधन (न.)
perceptional, *adj.* बोधनपर
peremptory challenge, अप्रतिवाद्य आव्हान
perfect democracy, परिपूर्ण लोकशाही
performance budget, १ कार्याभिमुख अर्थ–संकल्पन, कार्यलक्षी अर्थसंकल्प २ कार्यक्रम अंदाजपत्रक
peril point, आपद्बिंदु (पु.)
peri-urban, *adj.* परिनगरीय
permanent executive, कायम कार्यकारी मंडळ, कायम कार्यकारिणी
permanent settlement, जमाबंदीची कायम

धारा पद्धति
permanent vacancy, स्थायी रिक्त पद
permissive society, मुक्ताचार समाज, स्वच्छंद समाज
perpetual, *adj.* अखंड, शाश्वत
perquisite, *n.* (perks) परिलब्धि (स्त्री.), वेतनेतर प्राप्ति (स्त्री.)
per se, (by itself, intrinsically, directly) स्वत: एव
persona grata, १ *Dipl.* (an acceptable person) अभिमत व्यक्ति २ मर्जीतील व्यक्ति
personal assistant, स्वीय सहायक
personal diplomacy, वैयक्तिक राजनय
personality cult, १ व्यक्तिपूजा संप्रदाय २ व्यक्तिपूजा (स्त्री.)
personal secretary, स्वीय सचिव
persona-non-grata, १ *Dipl.* अनभिमत व्यक्ति २ मर्जीतून उतरलेली व्यक्ति
personnel, *n.* कर्मचारीवर्ग (पु.)
personnel administration, सेवकवर्ग प्रशासन
personnel department, कर्मचारी-सेवा विभाग, कार्मिक विभाग
personnel management, कर्मचारीवर्ग व्यव–स्थापन, सेवकवर्ग व्यवस्थापन
perspective, *n.* १ दृष्टिकोन (पु.) २ परिप्रेक्ष्य (न.) ३ यथार्थदर्शन (न.)
perspective planning, यथार्थदर्शी नियोजन
pervert, *v.t.* विकृत करणे
n. मनोविकृत (सा.)
perverted, *adj.* विकृत
perverted form, विकृत रूप
petition, *v.t.* विनंतीअर्ज करणे
petition of right, पिटिशन ऑफ राइट, अधिकार घोषणापत्र
phenomenon, *n.* १ घटना (स्त्री.) २ चमत्कार (पु.), अद्‌भुत (न.)
philosopher king, तत्त्वज्ञ राजा
philosophical liberalism, तत्त्वज्ञानात्मक उदारमतवाद
philosophy, *n.* तत्त्वज्ञान (न.)
phrasemaker, *n.* परिष्कर्ता (पु.), शब्दरचना-सफाईकार (सा.)
phratry, (society) *n.* भ्रातृक (समाज) (पु.)
physical planning, वस्तुविशिष्ट नियोजन
physical power, १ शारीरिक शक्ति, शारीरिक सामर्थ्य २ भौतिक शक्ति, भौतिक सामर्थ्य
physical science, भौतिक विज्ञान
picketing, *n.* धरणे (न.), निरोधन (न.)
pilot project, पथदर्शी प्रकल्प, मार्गदर्शक प्रकल्प
pilot survey, पथदर्शी सर्वेक्षण
piracy, *n.* चाचेगिरी (स्त्री.)
pirate, *n.* चाचा (पु.), सागरी लुटारू (पु.)
pivotal state, महत्त्ववर्ती राज्य
planned economy, नियोजित अर्थव्यवस्था
planning, *n.* नियोजन (न.)
planning system, नियोजन पद्धति
plausibility, *n.* सत्याभास (पु.)
plausible, *adj.* सत्याभासी
pleasure, *n.* १ मर्जी (स्त्री.) २ सुख (न.), आनंद (पु.)
plebiscitarian, *adj.* सार्वमताधिष्ठित, सार्व-मतानुसारी
plebiscite, *n.* सार्वमत (न.)
plenipotentiary, *n.* अधिराजदूत (सा.)
cf. ambassador
plot, *n.* १ व्यूह (पु.), कारस्थान (न.) २ भूखंड (पु.), भूमिभाग (पु.), वास्तुभाग (पु.)
plural executive, बहुल कार्यकारिणी
pluralism, *n.* बहुलवाद (पु.), बहुत्ववाद (पु.)
plurality, *n.* अनेकता (स्त्री.), बहुत्व (न.)
plural voting, बहुल मतदान पद्धति

pocket borough, पॉकेट बरो (जेथून हमखास निवडून येता येईल असा कॉमन सभेचा मतदारसंघ)
pocket veto, अमेरिकेच्या अध्यक्षाचा खास अप्रकट नकाराधिकार
pogrom, *n.* १ शिरकाण (न.) २ (destruction of Jews) संघटित ज्यूसंहार (पु.), संघटित ज्यूहत्याकांड (न.)
point of departure, मतभेद आरंभ
point of order, हरकतीचा मुद्दा
poison gas warfare, विषवायु युद्ध, विषवायु युद्धपद्धति
polarity, *n.* ध्रुवीयता (स्त्री.), ध्रुवता (स्त्री.)
polarization, *n.* ध्रुवण (न.), ध्रुवीकरण (न.), ध्रुवीभवन (न.)
police action, पोलीस कारवाई
police administration, पोलीस प्रशासन
police commissioner, पोलीस आयुक्त
police court, पोलीस न्यायालय
police force, पोलीस बल
police inspector, पोलीस निरीक्षक
police jurisdiction, पोलीस अधिकारिता
police officer, पोलीस अधिकारी
police power, पोलीस शक्ति, पोलीस सत्ता
police state, पोलीस राज्य, पोलीस राज
policy formulation, धोरण आखणी
policy making, धोरण निर्धारण
policy of containment, परिरोधन धोरण, परिरोधन नीति
policy science, धोरण शास्त्र
policy sub-system, धोरण उपव्यवस्था
political, *adj.* राजकीय, राजनैतिक
political accountability, राजकीय उत्तर-दायित्व
political acronyms, राजकीय आद्याक्षरसंज्ञा
political activities of the public servants, लोकसेवकांच्या राजकीय हालचाली
political actor, १ राजकीय कर्ता २ राजकीय अभिनेता
political affiliation and strike, राजकीय संलग्नीकरण आणि संप
political agent, राजकीय प्रतिनिधि
political assessment, राजकीय मूल्यमापन
political asylum, १ राजकीय आश्रय २ राजकीय आश्रयस्थान
political authority, १ राजकीय प्राधिकार २ राजकीय प्राधिकारपत्र ३ राजकीय प्राधिकरण
political bargaining, राजकीय सौदेबाजी
political behaviour, राजकीय वर्तन
political consciousness, राजकीय जाणीव
political contrivance, राजकीय क्लृप्ति
political control, राजकीय नियंत्रण
political controversy, राजकीय वाद
political culture, राजकीय संस्कृति
political discretion, राजकीय विवेक
political division, १ राजकीय भेद २ राजकीय विभाग
political doctrine, राजकीय सिद्धांत
political economy, राजकीय अर्थशास्त्र
political elite, राजकीय शिष्टजन
political euphemism, राजकीय प्रियोक्ति
political executive, राजकीय कार्यकारिणी
political football, निरुपद्रवी किंवा परोपकारी प्रकल्पाचे राजकीय भांडवल करणे
political function of administration, प्रशासनाचे राजकीय कार्य
political hack, राजकीय सांगकाम्या
political heft, उमेदवाराचा राजकीय प्रभाव
political ideal, राजकीय आदर्श
political ideologist, राजकीय सिद्धांती, राजकीय आदर्शवादी
political impartiality, राजकीय निःपक्षता
political integrity, राजकीय दानत

political invective, राजकीय शिवीगाळ
politicalization, *n.* राजकीयीकरण (न.)
political liberty, राजकीय स्वातंत्र्य, राजनैतिक स्वातंत्र्य
political life, राजकीय जीवन
political machine, राजकीय यंत्रणा
political neutrality, राजकीय तटस्थता
political obligation, राजकीय दायित्व, राजकीय आबंधन
political offence, राजकीय अपराध, राजकीय गुन्हा
political order, १ राजकीय आदेश २ राजकीय सुव्यवस्था
political party, राजकीय पक्ष
political philosophy, राजकीय तत्त्वज्ञान, राजनैतिक तत्त्वज्ञान
political power, राजकीय शक्ति, राजकीय सत्ता, राजनैतिक शक्ति
political prisoner, राजकीय कैदी, राजबंदी (सा.) राजकैदी (सा.)
political procedure, राजकीय कार्यपद्धति
political recruitment, राजकीय भरती
political refugee, राजकीय आश्रयार्थी, राजकीय निर्वासित
political rights, राजकीय अधिकार
political science, राज्यशास्त्र (न.)
political sovereignty, राजकीय सार्वभौमत्व
political speculation, राजकीय परिकल्पन
political sterilisation, राजकीय खच्चीकरण
political system, राजकीय व्यवस्था
political theory, राजकीय सिद्धांत, राजनैतिक सिद्धांत
politician, *n.* राजकारणी (सा.)
politicization, *n.* १ राजकारणीकरण (न.) २ राजकीयीकरण (न.)
politics, *n.* १ राज्यशास्त्र (न.) २ राजकारण (न.)
politics-administration dichotomy, १ राजकारण-प्रशासन व्यावृतद्वैत २ राज्यशास्त्र-प्रशासन द्विभाजन
politics of blackmail, धमकीचे राजकारण
politics of expediency, सोयीचे राजकारण
polity, *n.* १ राजनीति (स्त्री.) २ राज्यतंत्र (न.)
poll, *n.* १ (number of votes cast) एकूण मतदान (न.) २ (recording of votes) मतनोंदणी (स्त्री.) ३ कौल (पु.) ४ मतमोजणी (स्त्री.) ५ मतचाचणी (स्त्री.)
polling place, मतदान स्थान, मतदान स्थळ
pollster, *n.* लोकमत-तज्ञ (सा.)
poll tax, डोईपट्टी (स्त्री.), प्रतिव्यक्ति कर (पु.)
polyandry, *n.* बहुपतित्व (न.)
polyarchy, *n.* बहुतंत्र (न.)
polycentricity, *n.* बहुकेंद्रता (स्त्री.)
polycentric world, बहुकेंद्री जग
polycentrism, *n.* बहुकेंद्रवाद (पु.), बहुकेंद्रिता (स्त्री.)
polygamy, *n.* १ बहुपत्नीत्व (न.) २ बहुपतित्व (न.)
polygyny, *n.* १ बहुपत्नी विवाह (पु.) २ बहुपत्नी प्रथा (स्त्री.)
poly-national state, बहुराष्ट्रीय राज्य
pool, *n.* १ संचय (पु.) २ संकोष (पु.)
poor law, पुअर लॉ (गरीबांसाठी केलेला कायदा)
popular, *adj.* १ लौकिक, लोकांसंबंधीचा २ लोकप्रिय, जनमान्य, लोकमान्य ३ लोकोपयोगी ४ साधारण, हलका
popular front, (*also* peoples' front) जनता आघाडी
popular government, लोकप्रिय शासन, जनमान्य शासन, लोकतांत्रिक शासन, लोकमान्य सरकार

popular sovereignty, जनतेचे सार्वभौमत्व
population, *n.* लोकसंख्या (स्त्री.)
populist, *n.* लोकानुनयी (सा.)
pork barrel, पोर्क बॅरल (राजकीय फायद्या-साठी शासकीय खर्चाची तरतूद करणारे विधेयक, धोरण किंवा प्रकल्प)
port authority, १ बंदर प्राधिकारी २ बंदर प्राधिकरण
portfolio, *n.* १ कार्यविभाग (पु.), खाते (न.) २ जुगदान (न.) ३ अधिकारपद (न.)
position classification, स्थान वर्गीकरण
position of strength, बलस्थान (न.)
position paper, धोरण पत्रक
positive function, करणात्मक कार्य
positive law, (*also* man-made law) (as opposed to *natural law*) करणात्मक विधि, कृत विधि
positive personality, करणात्मक व्यक्तिमत्व
positive recruitment, करणात्मक सेवकभरती
positive sanction, सकारात्मक अनुशास्ति
positivism, *n.* प्रत्यक्षार्थवाद (पु.)
post-audit, *n.* कार्योत्तर लेखापरीक्षा (स्त्री.) *adj.* लेखापरीक्षोत्तर
post-entry training, प्रवेशोत्तर प्रशिक्षण
post factum, (*ex post facto*) घटनोत्तर
post office, डाक घर, डाक कार्यालय
post of profit, लाभपद (न.)
postpone, *v. t.* पुढे ढकलणे, नंतर ठेवणे
postulate, *n.* आधारतत्त्व (न.)
post war period, युद्धोत्तर कालखंड
potential, *adj.* १ संभाव्य २ सामर्थ्यशाली *n.* १ अव्यक्त शक्ति (स्त्री.) २ विभव (पु.)
potential group, विभव समूह
power, *n.* १ शक्ति (स्त्री.) २ वीज (स्त्री.) ३ सत्ता (स्त्री.) ४ सामर्थ्य (न.) ५ प्रबल राष्ट्र (न.) ६ अधिकार (पु.)
power and authority, शक्ती व प्राधिकार
power-base, *n.* बालेकिल्ला (पु.)
power behind the throne, सिंहासनामागील सूत्रधार
power brokers, सत्ता दलाल
power elite, सत्ता श्रेष्ठी
power grab, सत्ता बळकाव
power of attorney, मुखत्यारनामा (पु.)
power politics, सत्तेचे राजकारण
practical politics, व्यावहारिक राजकारण
pragmatism, *n.* फलप्रामाण्यवाद (पु.), फल-वाद (पु.), व्यवहारवाद (पु.)
preamble, *n.* १ प्रास्ताविक (न.) २ (as, of an Act) उद्देशिका (स्त्री.) ३ सरनामा (पु.)
precept of reason, विवेकोपदेश (पु.)
precondition, *n.* १ पूर्वअट (स्त्री.) २ पूर्व-अनुकूलन (न.)
preconditional, *adj.* पूर्व-अनुकूलित
precursive, *adj.* पूर्वगामी, पूर्वसूरी
predecessor, *n.* १ पूर्वज (पु.) २ पूर्वा-धिकारी (सा.)
predestination, *n.* नियति (स्त्री.), नियति संकेत (पु.)
predicate, *n.* विधान (न.), विधेय (न.), विधेयक (न.)
v. t. विधेय करणे
prediction, *n.* भाकीत (न.)
pre-entry training, प्रवेशपूर्व प्रशिक्षण
prefect, *n.* १ छात्रप्रमुख (सा.) २ प्रिफेक्ट (पु.) (फ्रान्समधील एक प्रादेशिक अधि-कारी, फ्रान्समधील विभागाचा मुख्य अधि-कारी)
preference, *n.* १ अधिमान (पु.), अधिमान्यता (स्त्री.) २ पसंतीक्रम (पु.) ३ पसंती (स्त्री.)
preferential marriage, अधिमान्य विवाह

preferential system, क्रमदेय पद्धति
preferential voting, क्रमदेय मतदान पद्धति
prejudice, *n.* पूर्वग्रह (पु.)
v. t. पूर्वग्रहदूषित करणे
premarital, *adj.* विवाहपूर्व
premarital intercourse, विवाहपूर्व संभोग
premier, *n.* प्रधान मंत्री (सा.)
adj. १ प्रमुख २ प्रथम
premise, *n.* आधारविधान (न.)
preparation of budget, अर्थसंकल्प तयार करणे
pre-political, *adj.* राजकीय अवस्थापूर्व
pre-political right, राजकीय अवस्थापूर्व अधिकार
prerogative court, परमाधिकार न्यायालय
prerogative legislation, परमाधिकार विधि-विधान
prerogative of mercy, दयेचा परमाधिकार
prerogative writ, परमाधिकार प्राधिलेख
prescription, *n.* चिरभोग (पु.)
presentment, *n.* अभियोग आरोपण (न.)
presidency, *n.* इलाखा (पु.)
presidency town, इलाखा शहर
president, *n.* १ राष्ट्राध्यक्ष (सा.), राष्ट्रपति (सा.) २ सभापति (सा.) ३ अध्यक्ष (सा.), सभाध्यक्ष (सा.)
presidential, *adj.* अध्यक्षीय
presidential assistance, अध्यक्षीय सहाय्य
presidential government, अध्यक्षीय शासन
presidential system, अध्यक्षीय पद्धति
president's rule, राष्ट्रपतीची राजवट
pre-social, *adj.* सामाजिक अवस्थापूर्व
press aide, वृत्तप्रसिद्धि सहायक
press campaign, वृत्तपत्रीय प्रचार मोहीम
press gallery, पत्रकार सज्जा, पत्रकार वीथि, पत्रकार गॅलरी
press relations, वृत्तपत्रीय संबंध, वृत्तपत्रीय संपर्क
pressure group, दबाव गट, प्रभाव गट
presuppose, *v. t.* पूर्वकल्पन करणे
presupposition, *n.* पूर्वकल्पन (न.), पूर्वकल्पना (स्त्री.)
prevention, *n.* प्रतिबंध (पु.)
preventive detention, *Law* प्रतिबंधक स्थान-बद्धता
preventive war, प्रतिबंधात्मक युद्ध
price control, किंमत नियंत्रण
priest, *n.* पुरोहित (पु.), उपाध्याय (पु.)
primaries, *n.pl.*प्राथमिक पातळीवरील मतदार संघटना (स्त्री.अ. व.)
primary, *adj.* १ प्राथमिक २ आद्य ३ मूळ, भौतिक
primary election, प्राथमिक निवडणूक
primate, *n.* १ नरवानरगण (पु.) २ मुख्य धर्माध्यक्ष (पु.), प्रधान पाद्री (पु.)
prime minister, प्रधान मंत्री
prime ministry, प्रधान मंत्री मंत्रालय
primitive, *adj.* आदिम
primitive communism, आदिम साम्यवाद
primitive community, (group, tribe, etc.) आदिम जात, आदिम जमात, आदिम समूह
primitive society, आदिम समाज
primogeniture, *n. Law* (an exclusive right of inheritance belonging to the firstborn) अग्रजाधिकार (पु.), ज्येष्ठ वारसा (पु.), प्रथम संतति अधिकार (पु.)
primus inter pares, समानातील प्रथम
princely state, संस्थान (न.)
principal financial officer, प्रमुख वित्तीय अधिकारी
principle, *n.* तत्त्व (न.)
principle of accretion, उपवृद्धीचे तत्त्व
principle of merit, गुणवत्तेचे तत्त्व
principle of promotion, पदोन्नतीचे तत्त्व, बढतीचे तत्त्व

principle of sovereign equality, सार्वभौम समतेचे तत्त्व
priority, *n.* १ प्राथम्य (न.) २ अग्रक्रम (पु.) ३ पूर्वता (स्त्री.), पूर्वताक्रम (पु.)
priority of activities, कार्याचे प्राथम्य
prisoner of war, (POW) युद्धकैदी (सा.)
private, *adj.* खाजगी, निजी
private administration, खाजगी प्रशासन, निजी प्रशासन
private and public law, खाजगी व लोक विधि, खाजगी व लोक कायदा
private bill, अशासकीय विधेयक
private entrepreneur, खाजगी उद्योजक
privateer, *n.* स्वयंसैनिक (सा.)
privateering, *n.* स्वयंसैनिकी (स्त्री.)
private industry, निजी उद्योग, खाजगी उद्योग
Private International Law, खाजगी आंतरराष्ट्रीय विधि, निजी आंतरराष्ट्रीय विधि
private monopoly, खाजगी एकाधिकार, निजी एकाधिकार
private office, निजी कार्यालय
private property, खाजगी मालमत्ता
private secretary, खाजगी सचिव, निजी सचिव
private sector, खाजगी क्षेत्र, निजी क्षेत्र
privilege, *n.* १ विशेषाधिकार (पु.) २ सूट (स्त्री.), विशेष सवलत (स्त्री.)
privilege committee, विशेषाधिकार समिति
privileged question, सर्वप्रथम प्रस्ताव, विशेषाधिकारामुळे अग्रेनीत प्रश्न
privileges and immunities, विशेषाधिकार व उन्मुक्ती
privy council, प्रिव्ही कौन्सिल
privy purse, खासगत भत्ता, खासगत तनखा
privy seal, राजमुद्रा (स्त्री.)
prize, *n.* १ बक्षीस (न.), पारितोषिक (न.) २ लढाईत धरलेला माल (पु.) ३ सागरी अपहार (पु.), आरमारी लूट (स्त्री)
prize court, १ पारितोषिक न्यायालय २ सागरी अपहार न्यायालय
probability, *n.* संभवनीयता (स्त्री.)
probation period, परिवीक्षा काल, परिवीक्षावधि (पु.)
procedural, *adj.* प्रक्रियात्मक, कार्यपद्धतीच्या स्वरूपाचा
procedural due process, कार्यपद्धतिविषयक यथोचित प्रक्रिया
procedural powers, प्रक्रियात्मक शक्ती
procedure, *n.* १ प्रक्रिया (स्त्री.) २ कार्यपद्धति (स्त्री.)
procedure established by law, विधिप्रस्थापित प्रक्रिया
proceedings, *n. pl.* १ (of a meeting) कामकाज (न.) २ (records of the activities as of a society, etc.) कार्यवृत्ते (न. अ. व.) ३ *Law* कार्यवाही (स्त्री.)
process, *n.* १ संस्करण (न.) २ आदेशिका (स्त्री.)
process principle, प्रक्रिया तत्त्व
process verbal, शब्दशः कार्यवृत्त
proclamation, *n.* १ जाहीरनामा (पु.) २ उद्घोषणा (स्त्री.)
proclamation of emergency, १ आणीबाणीचा जाहीरनामा २ आणीबाणीची उद्घोषणा
product, *n.* १ निर्मिति (स्त्री.) २ उत्पादित वस्तु (स्त्री.)
profane, *adj.* १ अपावन २ व्यावहारिक
professional, *adj.* व्यावसायिक, व्यवसायी
professional competence, व्यावसायिक क्षमता
professionalism, *n.* व्यावसायिकतावाद (पु.)
professional tax, व्यवसाय कर

profiteering, *n.* नफेबाजी (स्त्री.), नफेखोरी (स्त्री.)
programme, *n.* कार्यक्रम (पु.)
programme budget, कार्यक्रम अर्थसंकल्प
programmed and non-programmed decisions, योजनाबद्ध व योजनेतर निर्णय
programme of action, कृति कार्यक्रम
programming system, कार्यक्रम पद्धति
progressive, *adj.* पुरोगामी
progressive inspection, क्रमवर्धी निरीक्षण
progressive tax, क्रमवर्धी कर
prohibition, *n.* १ प्रतिषेध (पु.), बंदी (स्त्री.) २ दारूबंदी (स्त्री.), नशाबंदी (स्त्री.)
prohibition and injunction, प्रतिषेध व मनाई-हुकूम
project, *v. t. & i.* १ प्रक्षेपित करणे, प्रक्षेपित होणे २ योजना करणे ३ आराखडा काढणे ४ पुढे येणे
n. प्रकल्प (पु.)
projection, *n.* प्रक्षेपण (न.)
proletarian revolution, श्रमजीवी क्रांति
proletariate, *n.* श्रमजीवी (सा.)
proliferation, *n.* प्रसार (पु.)
promiscuity, *n.* अनिर्बंध संबंध (पु. अ. व.)
promise, *n.* वचन (न.), अभिवचन (न.)
v. t. वचन देणे, अभिवचन देणे
promotion, *n.* पदोन्नति (स्त्री.), बढती (स्त्री.)
promulgate, *v. t.* १ प्रख्यापन करणे, प्रख्यापित करणे २ (माहिती) फैलावणे
propaganda, *n.* प्रसार (पु.)
propensity, *n.* १ (a natural inclination) ओढ (स्त्री.), कल (पु.) २ (tendency) प्रवृत्ति (स्त्री.)
property, *n.* १ गुण (पु.) २ गुणधर्म (पु.) ३ मालमत्ता (स्त्री.) ४ *Law* संपत्ति (स्त्री.)
property qualification, सांपत्तिक अर्हता
property tax, संपत्ति कर, मालमत्ता कर
proportional, *adj.* अनुपाती, प्रमाणशीर
proportional representation, प्रमाणशीर प्रतिनिधित्व, अनुपाती प्रतिनिधित्व
proportionate, *adj.* प्रमाणानुसारी
proportionate grant, प्रमाणानुसारी अनुदान
proposal, *n.* १ प्रस्ताव (पु.) २ सूचना (स्त्री.)
proposition, *n.* प्रश्न (पु.), प्रमेय (न.)
proprietary audit, औचित्य लेखापरीक्षा
proprietary right, मालकी हक्क, स्वामित्वाधिकार (पु.)
prorogue, *v. t. & i.* सत्रसमाप्ती करणे, सत्रसमाप्ती होणे
protectionism, *n.* संरक्षित व्यापारवाद (पु.)
protective custody, संरक्षक अभिरक्षा
protectorate, *n.* संरक्षित राज्य (न.), प्रतिपाल्य राज्य (न.)
protectorate state, संरक्षित राज्य
protestant ethic, प्रोटेस्टंट एथिक
protest vote, निषेधदर्शी मत
proto class, *n.* प्राक् वर्ग (न.)
protocol, *n.* १ राजशिष्टाचार (पु.) २ (राष्ट्राराष्ट्रातील) कराराचा मूळ मसुदा (पु.)
proto family, प्राक् कुटुंब
prototype, (*n,*) प्राक् रूप (न.)
provident fund, भविष्यनिर्वाह निधि
provident fund scheme, भविष्यनिर्वाह निधि योजना
province, *n.* १ प्रांत (पु.) २ प्रदेश (पु.)
provincial *adj.* प्रांतिक, प्रांतीय
provincial authority, प्रांतिक प्राधिकार
provincial autonomy, प्रांतिक स्वायत्तता
provincial executive, प्रांतिक कार्यकारिणी

provincialism, *n.* प्रांतवाद (पु.), प्रांतिकतावाद (पु.)
provincial legislature, प्रांतिक विधिमंडळ
provincial subjects, प्रांतिक विषय
provision, *n.* १ तरतूद (स्त्री.) २ *Law* (as, of an Act) उपबंध (पु.) ३ (as, of a budget, etc.) तरतूद (स्त्री.)
provisional, *adj.* तात्पुरता *cf.* acting
provisional government, हंगामी शासन, हंगामी सरकार
proviso, *n. Law* १ परंतुक (न.) २ शर्त (स्त्री.), उपबंध (पु.), तरतूद (स्त्री.)
provocation, *n.* १ प्रक्षोभ (पु.) २ प्रक्षोभन (न.)
prudence, *n.* दूरदर्शित्व (न.)
psephology, *n.* निवडणुका व मतदारांच्या निवडणूकविषयक वर्तनाचा अभ्यास (पु.)
pseudoevent, *n.* उत्पादित वार्ता (स्त्री.)
psychological appproach, मानसशास्त्रीय दृष्टिकोन
psychological method, मानसशास्त्रीय पद्धति
psychological test, मानसशास्त्रीय चाचणी
psychological war=**war of nerves**
public, *adj.* १ सार्वजनिक २ लोकोपयोगी, लोक– ३ सरकारी ४ अशासकीय ५ जाहीर *n.* जनता (स्त्री.)
public account, सरकारी लेखा, लोक लेखा
public accountability, १ जनसंबंधी उत्तरदायित्व २ सरकारी उत्तरदायित्व ३ सार्वजनिक उत्तरदायित्व
public accounts committee, लोक लेखा समिति
public Act, सार्वजनिक अधिनियम
public administration, लोक प्रशासन
public administrator, लोक प्रशासक
publication, *n.* प्रकाशन (न.)
public bill, शासकीय विधेयक
public body, सार्वजनिक निकाय
public bureaucracy, सरकारी नोकरशाही
public domain, सार्वजनिक भूक्षेत्र
public enemy, लोकशत्रू (पु.)
public enterprise, सार्वजनिक उपक्रम, लोक उपक्रम
public entrepreneur, सरकारी उद्योजक
public expenditure, सरकारी खर्च, सरकारी व्यय
public finance, सरकारी वित्तव्यवस्था
public good, लोकहित (न.), लोककल्याण (न.)
public health, सार्वजनिक आरोग्य
public interest, लोकहित (न.)
Public International Law, सार्वजनिक आंतरराष्ट्रीय विधि
publicity, *n.* १ प्रसिद्धि (स्त्री.) २ जाहिरातबाजी (स्त्री.)
publicity media, प्रसिद्धीची साध्यमे
publicity organization, प्रसिद्धि संघटना
public land, सार्वजनिक भूमि, सार्वजनिक जमीन
public law, सार्वजनिक कायदा
public management, सार्वजनिक व्यवस्थापन
public meeting, सार्वजनिक सभा, जाहीर सभा
public office, १ लोक कार्यालय २ लोक पद ३ अशासकीय पद ४ सार्वजनिक पद
public officer, सरकारी अधिकारी, लोक पदाधिकारी, लोक अधिकारी
public opinion, लोकमत (न.)
public opinion poll, १ जनमत चाचणी २ लोकमत चाचणी मतदान
public ownership, सार्वजनिक मालकी
public participation, जनता सहभाग
public personnel administration, सरकारी कर्मचारीवर्ग प्रशासन
public policy, सार्वजनिक धोरण
public priority, सार्वजनिक अग्रक्रम, सार्वजनिक प्राथम्य

public purpose, सार्वजनिक प्रयोजन, सरकारी प्रयोजन
public relations, जनसंपर्क (पु.)
public relations and internal communications, जनसंपर्क व अंतर्गत संसूचन
public revenue, सरकारी महसूल, सार्वजनिक महसूल
public sector, सार्वजनिक क्षेत्र
public servant, लोकसेवक (पु.)
public servant training, लोकसेवक प्रशिक्षण
public service, लोकसेवा (स्त्री.)
public service commission, लोकसेवा आयोग
public service ideology, लोकसेवा विचार-प्रणाली
public utilities, १ सार्वजनिक उपयोगिता, सार्वजनिक उपयुक्तता २ लोकोपयोगी संस्था
public welfare, लोककल्याण (न.)
public works, सार्वजनिक बांधकाम
pump priming, समुद्दीपन (न.)
punitive, *adj.* शिक्षात्मक, दंडात्मक
punitive tax, दंडात्मक कर
pure form, शुद्ध रूप
pure reason, शुद्ध तर्कबुद्धि, शुद्ध बुद्धि
purge, *n.* पक्षशुद्धीकरण (न.)
puritan, *n.* अतिशुद्धिवादी (सा.)
puritanism, *n.* अतिशुद्धिवाद (पु.)
puritan revolution, प्युरिटन क्रांति
purposive grant, सप्रयोजन अनुदान
putsch, *n.* अयशस्वी उठाव (पु.)

Q

quai d'orsay, (French foreign ministry) क्वायडोरसे (फ्रान्सचे परराष्ट्र मंत्रालय)
qualification, *n.* अर्हता (स्त्री.) *cf.* ability
qualified status, विशेषित दर्जा
qualified veto, विशेषित नकाराधिकार
qualifying period, अर्हताकारी काळ
qualitative, *adj.* प्रकारात्मक
quantification, *n.* परिमाणन (न.)
quantitative, *adj.* १ परिमाणात्मक २ संख्यात्मक
quarantine, *n.* १ पृथक्वास (पु.) २ संसर्गरोधशाळा (स्त्री.) ३ क्वारंटाईन (न.) (नाकेबंदीचे सौम्य शब्दरूप)
quash, *v. t.* रद्दबातल करणे *cf.* cancel
quasi-federal, *adj.* संघराज्यवत
quasi-federal state, महासंघराज्यवत
quasi-judicial powers, न्यायिकवत शक
quasi-party system, पक्षरचनासदृश प
quasi-structure, *n.* संरचनात्मक संरचना
question hour, प्रश्नोत्तराचा तास
question of fact, वस्तुस्थितीचा प्रश्न
question of law, कायद्याचा प्रश्न
quid pro quo, प्रतिलाभ (पु.), मोब देणे घेणे (न.)
quisling, *n.* देशद्रोही (सा.)
quorum, *n.* १ गणसंख्या (स्त्री.) २ गणपूर्ति (स्त्री.)
quota, *n.* वाटा (पु.), कोटा (पु.)
quo warranto, अधिकारपृच्छा (स्त्री. क्वाधिकार (पु.)

R

race, *n* **वंश** (पु.), **जाति** (स्त्री.)
race superiority, वंश श्रेष्ठता
racialism, *n* **वंशवाद** (पु.)
racial segregation, वांशिक विलग्नीकरण
racism, *n.* **वंशवाद** (पु.)
racket, *n.* १ (a dodge or trick, a fraudulent scheme) **कूटयोजना** (स्त्री.) २ **गलबला** (पु.) ३ (as, of tennis) **रॅकेट** (स्त्री.) ४ (fraudulent or unscrupulous money-making activities) **कूटचक्र** (न.)
racketeer, *n.* १ **कूटयोजक** (सा.), **रॅकेटवाला** (पु.) २ **कपटकारस्थानी** (सा.)
radical, *adj.* १ **आमूलाग्र** (as in : radical change आमूलाग्र परिवर्तन) २ **जहाल** ३ **मूलगामी**
radical humanism, जहाल मानवतावाद
radicalism, *n.* **आमूल फेरवाद** (पु.)
radicalist, *n.* **जहालमतवादी** (सा.)

cf. constitutionalist	संविधानवादी
evolutionalist	उत्क्रांतिवादी
extremist	जहाल मतवादी
reformist	सुधारणावादी, परिवर्तनवादी
revivalist	पुनरुज्जीवनवादी
revolutionalist	क्रांतिवादी
terrorist	दहशतवादी

radical right, जहाल उजवे
radic-lib, *n.* **जहाल उदारमतवादी** (सा.)
radioactive fallout, किरणोत्सारी उत्सर्ग
raid, *n.* **छापा** (पु.) *cf.* aggression
rank, *n.* **दर्जा** (पु.)
ransom, *n.* १ **खंडणी** (स्त्री.) २ **मोचनधन** (न.), **विमुक्ति धन** (न.)
v. t. **खंडणी भरून सुटका करणे**
ranscm debt, विमुक्ति ऋण
rapprochement, *n.* **सौहार्द पुनःस्थापन** (न.)
rat, *n.* **संपफोड्या** (पु.)
ratable = rateable, *adj.* **पट्टीयोग्य**
rate, *n.* १ **पट्टी** (स्त्री.) *cf.* duty, **स्थानिक कर** (पु.) २ (as, a ratio) **प्रमाण** (न.)
rateable value, पट्टीयोग्य मूल्य, पट्टीसाठी मूल्य
rate payer, स्थानिक पट्टीदार, स्थानिक पट्टी देणारा
ratification, *n.* १ **अनुसंमति** (स्त्री.) २ **अनुसमर्थन** (न.) *cf.* assent
rating, *n.* १ **प्रतवारी** (स्त्री.) २ **प्रतवारीकरण** (न.) ३ **पट्टी आकारणी** (स्त्री.)
rating and valuation, स्थानिक करनिर्धारण आणि मूल्यांकन
rating system, प्रतवारीकरण पद्धति
rationalism, *n.* **बुद्धिप्रामाण्यवाद** (पु.)
rationality, *n.* **तर्कसंगति** (स्त्री.)
rationalization, *n.* १ **तार्किक समर्थन** (न.) २ (as, of rules, byelaws, etc.)

सुसूत्रीकरण (न.) ३ शास्त्रीयीकरण (न.)
rational legal, विधिविवेकाधिष्ठित, तर्कसंगत आणि वैध
rational norm, संबंधात्मक प्रमाणक, संबंधात्मक मानक
rational principle, बुद्धिप्रमाण तत्त्व
rationing, *n.* १ शिधावाटप (न.) २ शिधापद्धति (स्त्री.) ३ नियतन (न.)
Rayatwari settlement, जमाबंदीची रयतवारी पद्धति
reaction, *n.* १ प्रतिक्रिया (स्त्री.) २ अभिक्रिया (स्त्री.)
reactionary, *n.* (*also* moss back *or* old fogy) प्रतिगामी (सा.)
adj. प्रतिगामी
reactionary forces, प्रतिगामी शक्ती
read out of the party, पक्षातून हकालपट्टी करणे
real, *adj.* १ सत्, खरा २ स्थावर ३ वास्तव
real executive, वास्तविक कार्यकारिणी
realism, *n.* १ वास्तववाद (पु.) २ वास्तवरूप (न.)
reallocation, *n.* फेरवाटप (न.)
realm, *n.* १ राजक्षेत्र (न.) २ प्रांत (पु.)
real politics, (power politics) सत्तेचे राजकारण
real power, वास्तविक शक्ति
real will, श्रेयस्कर ईहा
reason, *n.* १ कारण (न.) २ तर्कशक्ति (स्त्री.) ३ विवेकबुद्धि (स्त्री.)
reasonable restriction, १ वाजवी निर्बंध २ तर्कयुक्त निर्बंध ३ सयुक्तिक निर्बंध
rebate, १ वटाव (पु.) *cf.* brokerage २ सूट (स्त्री.)
rebellion, *n.* बंड (न.), विद्रोह (पु.) *cf.* insurgency
rebus sic stantibus, परिस्थितीमुळे होणाऱ्या तहमुक्तीचा सिद्धांत
recall, *v. t.* १ परत बोलावणे, पुन्हा बोलावणे, प्रत्यावाहन करणे २ परत मागवणे ३ पुन्हा स्मरण करणे
n. प्रत्यावाहन करणे (न.)
reciprocal, *adj.* अन्योन्य, परस्पर
reciprocal trade agreement, पारस्परिक व्यापार करार
reciprocity, *n.* १ अन्योन्यता (स्त्री.), परस्परता (स्त्री.) २ प्रतियोगिता (स्त्री.)
reclamation, *n.* १ लागवडयोग्य करणे (न.) २ पुनःप्रापण (न.) ३ (as, reclaimed land) भरावाची जमीन (स्त्री.), पुनःप्रापित जमीन (स्त्री.)
recognition, *n.* मान्यता (स्त्री.)
recognition committee, मान्यता समिति
recommendation, *n.* शिफारस (स्त्री.)
reconciliation, *n.* १ पुनर्मेळ (पु.) २ सलोखा (पु.)
reconnaissance, *n.* १ टेहळणी (स्त्री.) २ (a preliminary survey) पूर्वपहाणी (स्त्री)
reconnoitre, *v. t.* १ टेहळणी करणे २ पूर्वपाहणी करणे
reconstruction, *n.* १ पुनर्रचना (स्त्री.) २ पुर्ननिर्माण (न.)
record, *n.* १ नोंद (स्त्री.) २ अभिलेख (पु.)
record office, अभिलेख कार्यालय
recruit *n.* नवप्रविष्ट (सा.), नव्याने भरती झालेला (पु.)
v. t. भरती करणे
recruitment, *n.* सेवाप्रवेश (पु.), सेवाभरती (स्त्री.)
rectificatory justice, परिशोधी न्याय
recurring, *adj.* आवर्ती
red, *n.* कम्युनिस्ट (सा.), लाल क्रांतिकारी (सा.)
red army, कम्युनिस्ट सेना, लाल सेना

Red Guards, रेड गार्ड्स् (माओंने चीनमध्ये सांस्कृतिक क्रांतीसाठी उभारलेली स्वयंसेवक संघटना)
red herring, १ लक्ष्य विचलक प्रश्न २ लक्ष्य विचलन
red-neck, *n.* १ (*also* segregationist,) वर्ण विद्वेषी (सा.) २ विलग्नीकरणवादी (सा.)
redress *n.* क्षतिपूरण (न.) *cf.* compensation
red revolution, लाल क्रांति
red scare, लाल क्रांतीची भीति, कम्युनिस्ट क्रांतीची भीति
red-tape, *n.* लाल फीत (स्त्री.), दप्तरदिरंगाई (स्त्री.)
red-tapism, *n.* दप्तरदिरंगाई (स्त्री.)
reduction, *n.* घट (स्त्री.) *cf.* brokerage
redundance, *n.* खैरात पद्धति (स्त्री.)
referee, *n.* १ निर्देशी (सा.) २ पंच (सा.)
reference, *n.* १ संदर्भ (पु.) २ *Law* निर्देश (पु.)
reference group, प्रमाण समूह, संदर्भ समूह
referendum, *n.* जनमतदर्शन (न.)
oligatory referendum अनिवार्य जनमत–दर्शन
optional referendum ऐच्छिक जनमतदर्शन, वैकल्पिक जनमतदर्शन
reform, *v. t. & i.* सुधारणा करणे
Reform Act, सुधारणा कायदा
reformation, *n.* सुधारणा (स्त्री.)
reformatory school, सुधारशाळा (स्त्री.)
reform bill, सुधार विधेयक
reformist, *n.* सुधारणावादी (सा.) परिवर्तनवादी (सा.) *cf.* radicalist
refresher training, उजाळा प्रशिक्षण
refugee, *n.* आश्रयार्थी (सा.), निर्वासित (सा.)
regency, *n.* रीजेन्सी (स्त्री.), राजमुखत्याराचा अवधि (पु.)
regency council, राजमुखत्यार परिषद
regent, *n.* राजमुखत्यार (सा.)
regicide, *n.* १ राजहत्या (स्त्री.) २ राजघातक (पु.)
regime, *n.* १ राजवट (स्त्री.) २ अमदानी (स्त्री.), अंमल (पु.), कारकीर्द(स्त्री.)
region, *n.* प्रदेश (पु.)
regional, *adj.* प्रादेशिक, भूप्रादेशिक
regional consultation, प्रादेशिक विचार-विनिमय
regional council, प्रादेशिक परिषद
regional formula, प्रादेशिक सूत्र
regionalism, *n.* १ प्रादेशिकता (स्त्री.) २ प्रदेशवाद (पु.) ३ प्रादेशिकतावाद (पु.)
Regional Planning Board, प्रादेशिक नियोजन मंडळ
Registrar General, महानिबंधक (सा.)
Registrar General of births, deaths and marriages, जन्म, मृत्यू आणि विवाह महानिबंधक
regnum, *n.* १ मुकुट (पु.) २ राज्यकाल (पु.)
regressive tax, परागामी कर, क्रमदायी कर
regular army, खडे सैन्य
regulate, *v. t.* विनियमन करणे
regulation of armaments, शस्त्रास्त्र नियमन
regulatory agency, नियामक अभिकरण
regulatory commission, नियामक आयोग
rehabilitation, *n.* पुनर्वसन (न.), पुनःस्थापन (न.)
rehabilitation finance administration, पुनर्वसन वित्त प्रशासन
Reich, *n.* राइश (पु.)
reign, *n.* राजवट (स्त्री.), कारकीर्द (स्त्री.) *v. i.* राज्य करणे
reinforcement, *n.* १ प्रबलन (न.) २ कुमक (स्त्री.) ३ अधिक बळकटी (स्त्री.) ४ परिपोषण (न.)
relativism, *n.* सापेक्षवाद (पु.), सापेक्षतावाद (पु.)

religious endowment, धार्मिक दाननिधि

religious law, (*also* spiritual law) धर्मप्रणीत विधि

remission, *n.* सूट (स्त्री.) *cf.* brokerage

removal of judges, न्यायाधीशांना काढून टाकणे

remuneration, *n.* पारिश्रमिक (न.)

renaissance, *n.* १ नवजीवन (न.) २ प्रबोधन (न.)

rendition, *n.* प्रतिसमर्पण (न.)

renegade, *n.* तत्त्वभ्रष्ट (सा.)

rentable value, भाडे मूल्य

reorganization, *n.* पुनर्रचना (स्त्री.)

reorganization of states, राज्य पुनर्रचना

reparation, *n.* हानिपूर्ति(स्त्री.) *cf.* compensation

repatriation, *n.* १ प्रत्यावर्तन (न.) २ स्वदेश प्रत्यावर्तन (न.), स्वदेश पाठवणी (स्त्री.)

repeal, *v. t.* निरसन करणे *cf.* cancel *n.* निरसन (न.)

replica, *n.* प्रतिकृति (स्त्री.)

report, *n.* १ प्रतिवेदन (न.) २ (a formal or official account or statement) अहवाल (पु.), प्रतिवृत्त (न.) ३ वृत्त(न.)

reporting, *n.* प्रतिवेदन (न.)

report stage, अहवाल अवस्था, प्रतिवृत्त अवस्था

representation, *n.* १ प्रतिनिधित्व (न.) २ अभिवेदन (न.) ३ दर्शक असणे (न.) ४ प्रतिरूपण (न.)

representation of interests, हितसंबंधांचे प्रतिनिधित्व

representation of minorities, अल्पसंख्यांकांचे प्रतिनिधित्व

representations committee, अभिवेदन समिति

representative, *n.* प्रतिनिधि (सा.) *adj.* प्रातिनिधिक, दर्शक

representative democracy, प्रातिनिधिक लोकशाही

representative government, प्रातिनिधिक शासन, प्रातिनिधिक सरकार

repression, *n.* दडपणे(न), दडपशाही(स्त्री.), दमन (न.), दमन करणे (न.)

reprieve, *v. t.* (suspend the execution of a criminal sentence) शिक्षा तहकूब करणे *n.* शिक्षा तहकुबी (स्त्री.)

reprisal, *n.* १ (any act of retaliation) प्रतिशोध (पु.), प्रतिहरण (न.) २ उट्टे (न.), बदला (पु.)

republic, *n.* गणराज्य (न.), प्रजासत्ताक (न.)

republican, *n.* गणराज्यवादी (सा.) *adj.* प्रजासत्ताक

republican government, प्रजासत्ताक शासन

republicanism, *n.* गणराज्यवाद (पु.), प्रजासत्ताकवाद (पु.), गणतंत्रवाद (पु.)

repudiation, *n.* १ प्रत्यादेश (पु.), इन्कार (पु.) २ प्रत्यादेशन (न.)

requisition, *v. t.* १ अधिगृहीत करणे २ मागणी करणे ३ आज्ञापिणे *n.* १ अधिग्रहण (न.) २ रीतसर मागणी (स्त्री.), मागणी (स्त्री.) ३ आज्ञा (स्त्री.) ४ विनंती (स्त्री.)

rescind, *v. t.* विखंडित करणे *cf.* cancel

research and analysis wing, संशोधन आणि विश्लेषण कक्ष

research and development, संशोधन व विकास

research assistant, संशोधन सहायक

research paper, संशोधन लेख

resemblance, *n.* साम्य (न.)

reservation of seats, स्थानांचे आरक्षण

reserved seats, राखीव जागा

residence, *n.* १ निवास (पु.), निवासस्थान (न.) २ रहिवास (पु.)

resident foreigner, निवासी परदेशी

residential qualification, निवास अर्हता
residential zone, निवासी परिमंडल
Resident Minister, निवासी मंत्री
residuary powers, शेषाधिकार (पु.), अवशिष्ट शक्ती
residue, *n.* १ अवशेष (पु.) २ शेषगुण (पु.) ३ स्थायीभाव (पु.)
resistance, *n.* प्रतिकार (पु.)
resolution, *n.* १ निर्णय (पु.) २ ठराव (पु.) ३ निश्चय (पु.)
resolution stimulation technique, निर्णय उत्तेजक तंत्र
resolution technique, निर्णय तंत्र
resource allocation, साधनसामग्री वाटप
resourceful, *adj.* कृतिचतुर
resource person, संसाधनी व्यक्ति
resources, *n. pl.* १ साधनसंपत्ति (स्त्री.) २ साधनसामग्री (स्त्री.), साधने (न. अ. व.)
respondent, *n.* उत्तरवादी (सा.), उत्तरदाता (पु.), जाबदार (सा.)
response, *n.* अनुक्रिया (स्त्री.), प्रतिसाद (पु.)
responsibility, *n.* जबाबदारी (स्त्री.)
original responsibility शासनाची मूळ जबाबदारी
vicarious responsibility अन्यार्थ जबाबदारी
responsible government, जबाबदार शासन
restitution, *n.* १ प्रत्यास्थापन (न.) २ प्रतिदान (न.)
restraint, *n.* अटकाव (पु.)
restriction, *n.* निर्बंध (पु.)
restrictive, *adj.* निर्बंधक
retirement, *n.* सेवानिवृत्ति (स्त्री.)
retirement benefits, सेवानिवृत्ति लाभ
retirement benefits plan, सेवानिवृत्ति लाभ योजना
retirement cash disbursement plan, रोख बटवडा सेवानिवृत्ति योजना
retortion, *n.* प्रत्याघात (पु.), बदला (पु.)
retrenchment, *n.* नोकरकपात (स्त्री.), कपात (स्त्री.)
retrenchment committee, नोकरकपात समिति
retribution, *n.* प्रतिदंड (पु.)
retribution policy, बदला घेण्याचे धोरण
retroactive, *adj.* पूर्वव्यापी
retrospective, *adj.* भूतलक्षी, पुनर्लक्षी, पुनर्दर्शी, पूर्वलक्षी
return, *n.* कालिक विवरण (न.)
returned candidate, निर्वाचित उमेदवार
returning officer, १ निर्वाचन अधिकारी २ निवडणूक निर्णय अधिकारी
revenue, *n.* १ महसूल (पु.) २ (as, income) उत्पन्न (न.) ३ (in *pl.*) उत्पन्नाच्या बाबी (स्त्री. अ. व.)
revenue account, महसूल लेखा, महसुली लेखा
revenue audit, महसुली लेखापरीक्षा
revenue bill, महसूल विधेयक
revenue budget, महसुली अर्थसंकल्प
revenue sharing, महसूल वाटा
revenue village, महसूल गाव
reversal, *n.* विपर्यय (पु.), व्युत्क्रमण (न.), उलट जाणे (न.), बदल करणे (न.)
reverse, *v.t.* १ फिरवणे २ उलटवणे, उलट फिरवणे
reverse discrimination, प्रत्यावर्ती भेदभाव
review, *n.* १ *Law* पुनर्विलोकन (न.) २ (a general survey or view) आढावा (पु.) ३ (a critical examination) परीक्षण (न.)
revised budget, सुधारित अर्थसंकल्प
revision, *n.* १ *Law* पुनरीक्षण (न.) २ सुधारणे (न.) ३ उजळणी (स्त्री.)
revisionism, *n.* १ दुरुस्तवाद (पु.) २ सुधारणावाद (पु.) ३ पथभ्रष्टतावाद (पु.)
revisionist, *n.* १ सुधारणावादी (सा.)

(निंदाव्यंजक शब्द)
योजना
२ पथभ्रष्टवादी (सा.)
revival, *n.* पुनरुज्जीवन (न.)
revivalism, *n.* पुनरुज्जीवनवाद (पु.)
revivalist, *n.* पुनरुज्जीवनवादी (सा.)
cf. radicalist
revoke, *v. t. & i.* १ *Law* परत घेणे *cf.* cancel
२ रद्द करणे
revolt, *n.* विद्रोह (पु.), बंड (न.), बंडाळी (स्त्री.) *cf.* insurgency
revolution, *n.* क्रांति (स्त्री.) *cf.* insurgency
armed revolution सशस्त्र क्रांति
bloodless revolution रक्तहीन क्रांति
bloody revolution रक्तरंजित क्रांति
counter revolution प्रतिक्रांति
cultural revolution सांस्कृतिक क्रांति
democratic revolution लोकशाहीवादी क्रांति
green revolution हरित क्रांति
industrial revolution औद्योगिक क्रांति
non-violent revolution अहिंसक क्रांति
peaceful revolution शांतिपूर्ण क्रांति
peoples' revolution लोकक्रांति, कम्युनिस्ट क्रांति
socialist revolution समाजवादी क्रांति
social revolution सामाजिक क्रांति
total revolution सर्वांगीण क्रांति
white revolution धवल क्रांति
revolutionalist, *n.* क्रांतिवादी *cf.* radicalist
rider, *n.* विधेयक पुस्ती (स्त्री.)
rift, *n.* फूट (स्त्री.)
right, *n. Law* अधिकार (पु.)
adj. १ उचित, न्याय्य २ बरोबर, ठीक ३ उजवा
civil rights १ नागरी अधिकार २ दिवाणी अधिकार ३ नागरिकी अधिकार
cultural and educational rights सांस्कृतिक आणि शैक्षणिक अधिकार
legal rights वैध अधिकार
moral rights नैतिक अधिकार
political rights राजकीय अधिकार
rightist, *n.* उजवा (पु.)
right of assembly, संमेलन अधिकार
right of association, संघस्थापना अधिकार, संघटना अधिकार
right of equality, समता अधिकार
right of expulsion, निष्कासन अधिकार
right of faith, belief and worship, श्रद्धा, विश्वास व पूजा स्वातंत्र्य
right of free speech, भाषण स्वातंत्र्याचा अधिकार
right of resistance, प्रतिकाराचा अधिकार
right of self-defence, स्वसंरक्षणाचा अधिकार
right of self-determination, स्वयंनिर्णय अधिकार
right of the centre, उजवीकडे झुकलेला
right to affiliate, संलग्नीकरण अधिकार
right to be free, स्वतंत्र होण्याचा अधिकार
right to constitutional remedies, सांविधानिक उपाययोजनांचा अधिकार
right to leisure, विश्रांतीचा अधिकार
right to personal liberty, व्यक्तिस्वातंत्र्याचा अधिकार
right to political asylum, राजकीय आश्रय मागण्याचा अधिकार
right to property, संपत्तीचा अधिकार
right to strike, संपाचा अधिकार
right to work, काम करण्याचा अधिकार
rigid constitution, दुष्परिवर्तनीय संविधान
ring, *n.* १ टोळी (स्त्री.) २ वर्तुळ (न.) ३ गट (पु.)
ritual, *n.* १ कर्मकांड, (न.) उपचार (पु.), आचारविधि (पु.), उपचारविशेष (पु.) २ संस्कार (पु.)

ritualist=ritualistic, *n.* कर्मकांड पाळणारा (पु.), कर्मकांडी (पु.)
role, *n.* १ भूमिका (स्त्री.) २ कार्यभाग (पु.) कार्य (न.)
roll, *n.* १ यादी (स्त्री) २ पट (पु.) ३ नामावली (स्त्री.)
rotation in office, आवर्ती पदप्राप्ति, पदावर्तन (न.)
round table conference, गोलमेज परिषद
roving ambassador, फिरता परराष्ट्र वकील
royal, *adj.* राज-, शाही
royal prerogative, राज परमाधिकार, राजाचे परमाधिकार
rule adjudication, नियम अभिनिर्णय
rule making, नियम तयार करणे
rule of lapse, व्यपगति नियम
rule of law, कायद्याचे अधिराज्य
rule of majority, बहुमताचा नियम
rules of nuclear engagement, आण्विक संघर्ष नियम, अणुयुद्ध नियम
ruling class, राज्यकर्त्यांचा वर्ग, शासक वर्ग
rump parliament, रंप पार्लमेंट
running mate, सह उमेदवार
ryot, *n.* रयत (स्त्री.)

S

sabotage, *v. t.* १ घातपाती कृत्य करणे
२ घात करणे ३ सुरुंग लावणे
n. घातपाती कृत्य (न.)

saboteur, *n.* घातपात्या (पु.)

sacrament, *n.* धार्मिक संस्कार (पु.), संस्कार (पु.)

sacred, *adj.* पवित्र

sacrifice, *n.* १ त्याग (पु.) २ यज्ञ (पु.)
३ बलिदान (न.)

safe-conduct, *n.* १ अभयपत्र (न.) २ सुरक्षित नेणे (न.)

safeguard, *v. t.* संरक्षण देणे
n. खबरदारी (स्त्री.), संरक्षक उपाय-योजना (स्त्री.)

salary, *n.* वेतन (न.)

sale of offices, पदांची विक्री, पदविक्री (स्त्री.)

sales tax, विक्री कर

salient features, ठळक वैशिष्टये

SALT, साल्ट (स्ट्रॅटेजिक आर्म्स लिमिटेशन टॉक्स), सामरिक शस्त्रास्त्र नियंत्रण वाटाघाटी

salt-tax, मीठ कर

salvation, *n.* मुक्ति (स्त्री.)

salvation army, मुक्तिसेना (स्त्री.)

sample survey, नमुना पाहणी, नमुना सर्वेक्षण

sampling, *n.* नमुना घेणे (न.), नमुनानिवड (स्त्री.), प्रतिदर्श (न.), प्रतिचयन(न.), नमुनाचयन (न.)

sanction, *v. t.* मंजूर करणे
n. १ मंजुरी (स्त्री.)
३ अनुशास्ति (स्त्री.)

sandwich course training,
प्रशिक्षण

sanitation tax, स्वच्छता

satellite state, अनुगामी र

satrap, *n.* दुय्यम पदाधिक

saturation point, संपृक्ति

satyagraha, *n.* सत्याग्रह (

scalar principle पदसोपान

scalar process hierarchy,

scale, *n.* १ मापणी (स्त्री
३ श्रेणी (स्त्री.)
v. t. & i. (शिडीप्रमाणे

scalogram, *n.* स्केलोग्रॅम (

scalogram analysis, स्केल

scapegoat, *n.* बळीचा बक

scenario, *n.* (मिलिटरी
चलचित्रवत योजना (

schedule, *n.* अनुसूची (स्त
v. t. अनुसूचित करणे

scheduled castes, अनुसूचि

scheduled tribes, अनुसूचि

scholasticism, *n.* पांडित्य

school board, शाळा मंडळ

school of thought, विचार संप्रदाय
science and technology, विज्ञान आणि तंत्रशास्त्र
science of politics, राज्यशास्त्र (न.)
science of public administration, लोक-प्रशासनाचे शास्त्र
scientific analysis, शास्त्रीयदृष्टया विश्लेषण
scientific and industrial research, वैज्ञानिक आणि औद्योगिक संशोधन
scientific management movement, शास्त्रशुद्ध व्यवस्थापन आंदोलन, शास्त्रशुद्ध व्यवस्थापन चळवळ
scientific socialism, शास्त्रीय समाजवाद
scientists in civil service, नागरी सेवेतील वैज्ञानिक, नागरी सेवेतील शास्त्रज्ञ
scoop, *n.* अग्रिम वार्ता (स्त्री.)
scorched earth policy, दग्धभू धोरण
score, *n.* १ प्राप्तांक (पु.) २ वीस (वस्तू, वगैरे) (न.) ३ गुणसंख्या (स्त्री.)
seabed, *n.* समुद्रतळ (पु.)
seal, *n.* मुद्रा (स्त्री.)
SEATO, सीटो (स्त्री.) (आग्नेय आशियातील राष्ट्रांची साम्यवादाच्या विस्ताराला आळा घालण्यासाठी अमेरिकेच्या नेतृत्वाखाली स्थापन झालेली करार संघटना)
secession, *n.* फुटून निघणे (न.)
second-class citizen, दुय्यम नागरिक
Second International, दुसरी इंटरनॅशनल (इ. स. १८८९ मध्ये पॅरिस येथे भरलेली विविध युरोपीय देशातील सोशल डेमोक्रॅटिक पक्षांनी उभारलेली पुनर्रचित आंतरराष्ट्रीय कामगार संघटना)
secondment, *n.* प्रतिनियुक्ति (स्त्री.)
second strike capacity, प्रत्याघात क्षमता
secrecy, *n.* गुप्तता (स्त्री.)
secretarial practice, सचिवी कार्यपद्धति
secretariat, *n.* १ सचिवालय (न.) २ सचिवमंडळ (न.)
secretary, *n.* १ सचिव (सा.) २ चिटणीस (सा.), कार्यवाह (सा.)
secretary-general, *n.* महासचिव (सा.), सरचिटणीस (सा.)
secretary general of united nations, संयुक्त राष्ट्रांचे सरचिटणीस
secretary of state, (U. S. A.) (अमेरिकेचा) परराष्ट्र मंत्री
secretary of state for India, भारत मंत्री (यु. के. मधील विविध खात्यांचे मंत्री) (स्वातंत्र्यपूर्व काळातील ब्रिटनमधील भारतमंत्री)
secret diplomacy, गुप्त राजनय
secret organisation= secret society
secret service, १ गुप्त सेवा २ गुप्तचर सेवा
secret session, गुप्त अधिवेशन
secret society (*also* secret organization) गुप्त संघटना, गुप्त समाज
sect, *n.* पंथ (पु.)
sectarianism, *n.* १ संप्रदायवाद (पु.) २ सांप्रदायिकता (स्त्री.)
section, *n. Admin.* (division of a department) १ उपविभाग (पु.) २ (as, a branch) शाखा (स्त्री.) ३ *Law* (of an Act) कलम (न.) ४ अनुभाग (पु.) ५ छेद (पु.) ६ तुकडी (स्त्री.) ७ विशिष्ट जात (स्त्री.)
sector, *n.* क्षेत्र (न.)
secular, *adj.* १ धर्मनिरपेक्ष (as in : secular state धर्मनिरपक्ष राज्य) २ दीर्घकालिक
secular arm, इहवादी अंग
secularism, *n.* १ धर्मातीतता (स्त्री.), धर्मनिरपेक्षता (स्त्री.) २ धर्मनिरपेक्षता-

वाद (पु.), इहवाद (पु.)
secular leadership, इहवादी नेतृत्व, धर्मनिरपेक्ष नेतृत्व
secular socialist sovereign democratic republic, धर्मनिरपेक्ष समाजवादी सार्वभौम लोकशाही गणराज्य
secular state, धर्मनिरपेक्ष राज्य
security, *n.* १ सुरक्षा(स्त्री.),सुरक्षितता(स्त्री.) २ *Law* प्रतिभूति (स्त्री.) ३ (a surety) प्रतिभू (सा.) ४ *Law* (a thing deposited or hypothecated as pledge) प्रतिभूति (स्त्री.)
security council, सुरक्षा परिषद
security risks, (राष्ट्रीय) सुरक्षिततेच्या दृष्टीने धोकादायक
sedition, *n.* जनविक्षोभन (न.)
seditious libel, राजद्रोही अपलेख
segmented society, सखंड समाज
segregationist=red-neck
seize, *vt.* अभिग्रहण करणे, जप्त करणे *cf.* attach
seizure, *n.* अभिग्रहण (न.), जप्ती (स्त्री.)
select committee, प्रवर समिति
selection and certification, निवड आणि प्रमाणन
selection by evaluation of qualifications and experience, अर्हता व अनुभव यांच्या मूल्यांकनाद्वारे निवड
selection procedure, निवड पद्धति
selective perception, निवडक बोधन
self-, (used in comb.) स्वयं-, स्व-, आत्म-
self-contradictory, *adj.* स्व-विरोधी, आत्मविरोधी
self-control of public servant, लोकसेवकांचे स्वयंनियंत्रण
self-criticism, *n.* आत्मनिंदा (स्त्री.), आत्मसमीक्षा (स्त्री.)
self defence, *n.* १ आत्मानुशासन (न.) २ स्व-संरक्षण (न.)
self-determination, *n.* स्वयंनिर्णय (पु.)
self-government, *n.* स्वयंशासन (न.)
self-preservation, *n.* आत्मपरिरक्षण (न.)
self-realization, *n.* आत्मोपलब्धि (स्त्री.), आत्मसिद्धि (स्त्री.)
self-regulation, *n.* (bureaucratic)(अधिकारीवर्गाचे) आत्मविनियमन (न.)
self-sufficiency, *n.* स्वयंपूर्णता (स्त्री.)
sellout, *n.* १ बेइमानी (स्त्री.) २ विक्रीत राजकारणी (सा.)
semi-sovereign state, निमसार्वभौम राज्य, अर्धसार्वभौम राज्य
senate, *n.* सेनेट (न.), अधिसभा (स्त्री.), विधिसभा (स्त्री.)
senator, *n.* सेनेट सदस्य (सा.), अधिसभा सदस्य (सा.)
seniority and promotion, ज्येष्ठता व बढती
seniority-cum-merit principle of promotion, पदोन्नतीचे ज्येष्ठता-नि-गुणवत्ता तत्त्व
sentence, *n.* १ *Law* (the order by which the court imposes punishment or penalty upon a person found guilty) शिक्षादेश (पु.) २ (as commonly used) (न्यायालयाने दिलेली) शिक्षा (स्त्री.)
separation of powers, सत्ता विभक्तीकरण
serf, *n.* भूदास (पु.), गुलाम (पु.)
serfdom, *n.* भूदासपद्धति (स्त्री.), गुलामगिरी (स्त्री.)
series, *n. pl.* माला (स्त्री.), श्रेणी (स्त्री.)
service conditions, सेवेच्या शर्ती, सेवा शर्ती
service rating, सेवा मूल्यांकन
service records and efficiency rating, सेवा अभिलेख व कार्यक्षमता प्रतवारी
service sampling, सेवासंबंधी नमुना चाचणी
servitude, *n.* १ सुविधाभार (पु.)

२ मजुरी (स्त्री.) ३ सेवावधि (पु.) ४ दास्यावस्था (स्त्री.), दास्य (न.), गुलामगिरी (स्त्री.)

session, *n.* १ (a sitting or series of sittings as, of a court or public body) सत्र (न.) २ (as, of Parliament, Legislative Council or Assembly, etc.) अधिवेशन (न.)

set aside रद्द करणे *cf.* cancel

set-off, *n.* वजावट (स्त्री.) *cf.* brokerage

settlement commissioner-development commissioner, जमाबंदी आयुक्त-विकास आयुक्त

shadow cabinet, प्रति-मंत्रिमंडळ (न.)

shared taxes, सहभागित कर, वाटून घेतलेले कर

shifting cultivation, फिरती लागवड, स्थलांतरित लागवड

ship of war, (*also* warship) युद्धनौका (स्त्री.)

shirtsleeve diplomacy, १ अनौपचारिक राजनय २ कार्यसाधक राजनय

short notice question, अल्पसूचना प्रश्न

short-term, *adj.* अल्पमुदती, अल्पकालीन

short-term planning, अल्पकालीन नियोजन

show trial, १ दिखाऊ खटला २ दर्शनी चाचणी

sib, *n.* १ सहोदर (पु) २ कूळ (न.) ३ समूह (पु.)

sibling, *n.* सहोदर (पु.) २ कूळ (न.)

signatory, *n.* स्वाक्षरीकर्ता (पु.), सही करणारा (पु.)

silent majority, मूक बहुसंख्य, मूक बहुसंख्याक

silent vote=silent voter, मुग्ध मतदार

simplification and procedure standardization, सरलीकरण आणि कार्यपद्धतीचे प्रमाणीकरण

simulation, *n.* अनुरूपण (न.)

single citizenship, एक-नागरिकत्व (न.)

single executive, एकल कार्यकारिणी

single member constituency, एकसदस्य मतदार संघ

single service, एकल सेवा

single tax, एकल कर

single transferable vote, एकल संक्रमणीय मत

single *vs.* **plural budget,** एकल वि. अनेकल अर्थसंकल्प

sinking fund, ऋणनिवारण निधि, कर्ज-निवारण निधि

sinn fein, सिनफेन (स्त्री.) (आयर्लंडमधील राष्ट्रीय चळवळ)

Sino-Japanes war, चीन जपानी युद्ध

Sino-Soviet conflict, चीन-सोव्हिएट संघर्ष

sister exchange, साटेलोटे (न.)

sit down strike, बैठा संप

skeleton legislation, आराखडा विधिविधान, आरेखन विधिविधान, विधिविधानाची रूपरेषा

skill, *n.* कौशल्य (न.)

slander, *n.* १ *Law* तोंडी बदनामी (स्त्री.) २ निंदा (स्त्री.), कुटाळकी (स्त्री.) ३ अपवचन (न.)
v. t. तोंडी बदनामी करणे

slavery, *n.* गुलामगिरी (स्त्री.), दास्य (न.), दासता (स्त्री.)

sleeper, *n.* सुप्त पुस्ती (स्त्री.) (विधेयकाचा अर्थ बदलणारी परंतु, विधेयक संमत झाल्यानंतर लक्षात येणारी पुस्ती)

sloganeer, *n.* घोषणाकार (पु.), नाराकार (पु.)

slum, *n.* गलिच्छ वस्ती (स्त्री.), झोपडपट्टी (स्त्री.)

slum fund, बेहिशेबी पक्षनिधि

smoke screen, धूम्रावरण(न.), धूमावरण (न.)

smuggling, *n.* तस्करी (स्त्री.)

sneer words, टवाळ शब्द

snob, *n.* (*also* egghead) उच्चम्म्र (सा.)

social assistance, सामाजिक सहाय्य

social audit, सामाजिक हिताहितलक्ष्यी

लेखापरीक्षा
social base, सामाजिक पाया, सामाजिक आधार
social behaviour, सामाजिक वर्तन
social chauvinist, सामाजिक देशोन्मादी मायावी समाजवादी
social composition, सामाजिक घडण
social conflict, सामाजिक संघर्ष
social contract, सामाजिक प्रसंविदा, सामाजिक करार
social creation, सामाजिक निर्मिति
social democrat, सामाजिक लोकशाहीवादी
social efficiency, सामाजिक कार्यक्षमता
social engineering, सामाजिक अभियोजन
social insurance, सामाजिक विमा
socialism, *n.* समाजवाद (पु.)
democratic socialism लोकशाही समाजवाद
socialist competition, समाजवादी स्पर्धा
socialistic pattern of society, समाजवादी धर्तीची समाजरचना
socialist revolution, समाजवादी क्रांति
socialization, *n.* समाजीकरण (न.), सामाजिकीकरण (न.)
social legislation, सामाजिक विधिविधान
social life, सामाजिक जीवन
social mobility, सामाजिक गतिशीलता, सामाजिक अभिसरण
social morality, सामाजिक नीतिमत्ता
social phenomenon, सामाजिक घटना
social revolution, सामाजिक क्रांति
social science, सामाजिक शास्त्र, समाज–विज्ञान (न.)
social security, सामाजिक सुरक्षा
social survey, सामाजिक सर्वेक्षण
social system, समाज व्यवस्था
social system school, समाज व्यवस्था संप्रदाय
social welfare, समाज कल्याण, सामाजिक कल्याण
societal, *adj.* समाजीय
society, *n.* संस्था (स्त्री.), मंडळी (स्त्री.) *cf.* association
sociodrama, *n.* समाजनाट्य (न.)
sociogram, *n.* समाज आलेख (पु.)
sociological method, समाजशास्त्रीय पद्धति
sociology, *n.* समाजशास्त्र (न.)
soft pedalling, धीमेपणाने घेणे (एखाद्या राजकीय प्रश्नाचे तात्कालिक महत्त्व कमी करणे)
solicitor general, महान्यायाभिकर्ता (पु.)
solidarity, *n.* ऐक्यभाव (पु.)
sororal polygyny, बहुभगिनी पत्नीत्व
sororate, *n.* मेहुणीविवाह (पु.)
sources of law, विधीचे उगमस्थान, विधीचा मूलस्रोत, कायद्याचे उगमस्थान, कायद्याचा मूलस्रोत
sovereign, *adj.* सार्वभौम
n. सत्ताधीश (पु.), प्रभु (पु.)
sovereign constituent assembly, सार्वभौम घटना समिति
sovereignty, *n.* सार्वभौमत्व (न.), प्रभुत्व (न.)
sovereignty of Parliament, पार्लमेंटचे सार्वभौमत्व, संसदेचे सार्वभौमत्व
soviet, *adj.* सोव्हिएट
soviet block, रशियन गट
soviet executive, सोव्हिएट कार्यकारिणी
space programme, अंतराळ कार्यक्रम
span of control, नियंत्रण कक्षा
speaker, *n.* १ वक्ता (पु.) २ (a person presiding over a deliberative or legislative body) अध्यक्ष (सा.), सभापति (सा.)
specialisation, *n.* विशेषीकरण (न.),

विशेषज्ञता (स्त्री.)
specialisation and hierarchy, विशेषीकरण आणि अधिकारश्रेणी
special review area, विशेष पुनरीक्षण क्षेत्र
special session, विशेष अधिवेशन
specification, *n.* विनिर्देश (पु.)
specific grant, विनिर्दिष्ट अनुदान
specificity, *n.* विनिर्दिष्टता (स्त्री.), विवक्षितता (स्त्री.)
specify, *v. t. & i.* विनिर्दिष्ट करणे
speechwriter, *n.* व्याख्यानलेखक (पु.)
sphere of influence, प्रभावक्षेत्र (न.)
spill-over assumption, अपूरित गृहीत
spirit, *n.* अंतस्थ तत्त्व (न.), आशय (पु.), तत्त्व (न.)
spiritual, *adj.* आध्यात्मिक
spiritualism, *n.* अध्यात्मवाद (पु.)
spiritual law = religious law
splinter group, फुटीर गट
split ticket, भंजित मतदान
spoiler, *n.* अवलक्षणी उमेदवार (सा.)
spoils system, खैरात पद्धति
sponsor of change, परिवर्तन पुरस्कारक
spook = ghostwriter
spy, *n.* हेर (सा.)
squad, *n.* तुकडी (स्त्री.)
stabilisation fund, स्थिरीकरण निधि
stability, *n.* स्थैर्य (न.)
staff agency, अनुदेशी अभिकरण
staff association, कर्मचारी संघ
staffing, *n.* कर्मचारी प्रबंधन (न.), सेवक प्रबंधन (न.)
staff officer, साह्यकारी अधिकारी
staff relations, कर्मचारीवर्ग संबंध
stagnant, *adj.* अवरुद्ध, कुंठित
stagnation, *n.* कुंठितता (स्त्री.), साचलेपणा (पु.)
stalemate, *n.* गतिकुंठन (न.), कोंडी (स्त्री.)
standard of performance, कार्याचे मानक
standing committee, स्थायी समिति
standing order, स्थायी आदेश
state, *n.* १ राज्य (न.) २ (as, sovereign independent nation) राष्ट्र (न.) ३ स्थिति (स्त्री.), अवस्था (स्त्री.) ४ (as, princely state) संस्थान (न.) ५ थाटमाट (पु.), राजैश्वर्य (न.) ६ प्रतिष्ठा (स्त्री.)
v. t. १ निवेदित करणे २ नमूद करणे
state absolutism, १ राज्य निरंकुशतावाद २ राज्य निरपेक्षतावाद
state action, शासकीय कारवाई
state aid, राज्य सहाय्य, राज्य अनुदान
state board of education, राज्य शिक्षण मंडळ
state capitalism, राज्य भांडवलशाही
statecraft, *n.* १ शासनकला (स्त्री.) २ राज्यतंत्र (न.)
state doeisis, निर्णीतानुसरण (न.) (न्यायालयीन पूर्वनिर्णयांचे अनुसरण करण्याचा सिद्धांत)
state economy, राज्य अर्थव्यवस्था
state executive, राज्य कार्यकारिणी
state interference, राज्याचा हस्तक्षेप
state legislature, राज्य विधानमंडळ
statelessness, *n.* १ अदेशिता (स्त्री.) २ नागरिकत्वविहीनता (स्त्री.)
stateless society, राज्यविहीन समाज
state of nature, प्राकृतिक अवस्था
statesman, *n.* मुत्सद्दी (सा.)
statesmanship, *n.* मुत्सद्दीपणा (पु.), मुत्सद्देगिरी (स्त्री.)
state socialism, राज्य समाजवाद
state subvention, राज्य अर्थसहाय्य
static policy, स्थितिशील धोरण
statistical report, सांख्यिकी प्रतिवेदन

statistics, *n.* १ (as, science) सांख्यिकी (स्त्री.) २ आकडेवारी (स्त्री.)
status, *n.* १ दर्जा (पु.), स्थान (न.), स्थिति (स्त्री.) २ प्रतिष्ठा (स्त्री.)
status group, स्थान समूह
status quo,(the existing state) जैसे थे स्थिति, विद्यमान स्थिति
status quo ante, यथापूर्व स्थिति
status symbol, प्रतिष्ठा प्रतीक
statute, *n.* संविधि (पु.)
statute book, संविधि पुस्तक
statute law, सांविधिक विधि
statute making, संविधी तयार करणे
statute of Westminster, वेस्टमिन्स्टरचा स्टॅटचूट
statutory, *adj.* १ सांविधिक २ संविधिमान्य ३ कायदेशीर
statutory appeal, सांविधिक अपील
statutory construction, (judicial interpretation of legislative enactments) वैधानिक अधिनियमांचे न्यायिक निर्वचन
statutory declaration, सांविधिक घोषणा
statutory instrument, सांविधिक लेख
statutory order, सांविधिक आदेश
statutory rule, सांविधिक नियम
statutory warning, सांविधिक ताकीद
stay-at-home, घरबशे (मतदार) (पु. अ. व.)
steamroller, *n.* बहुमताची दादागिरी (स्त्री.)
steering committee, कर्णधार समिति
stem family, मूळ कुटुंब
stereo-type, *n.* साचेबंद रूप (न.), ठराविक रूप (न.)
sterling block, स्टर्लिंग गट
stockpile, *n.* (*of arms*) (शस्त्र) संचयन (न.)
strange bedfellows, विचित्र शय्यासोबती
strata, *n. pl.* (*sing*. stratum) स्तर (पु.अ.व.), थर (पु.अ.व.)
strategic, *adj.* १ रणनीतिविषयक, सामरिक २ डावपेचात्मक
strategic advantage, १ सामरिक लाभ २ डावपेचात्मक फायदा
strategic area, (trusteeship system) मोक्याचे क्षेत्र, सामरिक क्षेत्र
strategic arms delivery vehicle, सामरिक अस्त्रवितरक वाहन
strategic material, सामरिक साहित्य
strategist, *n.* १ युद्ध तंत्रज्ञ (सा.) २ राजकारणकुशल (सा.)
strategy, *n.* १ रचनाकौशल्य (न.) २ रणनीति (स्त्री.) ३ डावपेच (पु.)
stratification, *n.* स्तरण (न.), स्तरीकरण (न.), स्तरीभवन (न.)
strict construction, शब्दश: निर्वचन
strict constructionist, केवल शब्दार्थवादी
strike, *v. i.* संप करणे
n. हरताळ (पु.), संप (पु.)
strong mayor form, प्रबळ मेयर पद्धति (यु. एस. ए. मधील)
structure, *n.* १ संरचना (स्त्री.) २ बांधकाम (न.)
St. Simonism, सेंट सिमाँचा समाजवाद
style of control, नियंत्रण शैली
sub-area, *n.* उपक्षेत्र (न.)
sub-culture, *n.* उपसंस्कृति (स्त्री.)
sub-division, *n.* १ उपविभाग (पु.) २ *Econ.* (as, of holdings) पोटविभागणी (स्त्री.)
sub-group, *n.* पोटसमूह (पु.), उपसमूह (पु.), उपगट (पु.)
subject, *n.* १ प्रजा (स्त्री.), प्रजाजन (पु.), नागरिक (पु.) २ *Gram.* कर्ता (पु.) ३ विषय (पु.)
subjective, *adj.* आत्मनिष्ठ
subjectivity, *n.* आत्मनिष्ठता (स्त्री.)
subject political culture, अनुत्सुक प्रजाप्रधान

राजकीय संस्कृति
subjudice, *adv.* १ अधीन २ दायी, पात्र ३ निर्णयाधीन ४ न्यायप्रविष्ट
subjugation, *n.* अधीनीकरण (न.)
subordinate court दुय्यम न्यायालय, अधीन न्यायालय
subordinate legislation, प्रत्यायोजित विधि-विधान
subordinate office, दुय्यम कार्यालय, अधीन कार्यालय
subordination, *n.* १ अधीनत्व (न.), अधीनता (स्त्री.), ताबेदारी (स्त्री.) २ दुय्यमपणा (पु.)
subpoena, *n.* *Law* (a writ commanding the person designated in it to attend court under a penalty for failure) साक्षी-समन्स (न.), सपीना (पु.)
sub-prefect, *n.* उप-प्रिफेक्ट (सा.)
sub-section, *n.* पोटकलम (न.)
subsidiary committee, दुय्यम समिति
subsidise, *v. t.* अर्थसहाय्य देणे, अर्थसहाय्य करणे
subsidy, *n.* (aid in money, peculiary assistance by state) अर्थसहाय्य (न.)
substantive law, १ मूलभूत विधान २ आशयात्मक विधि, सारभूत विधि
sub-system, *n.* उपव्यवस्था (स्त्री.), उपपद्धति (स्त्री.)
suburb, *n.* उपनगर (न.)
suburbia, *n.* उपनगरनिवासी (सा.)
subvention, *n.* अर्थसहाय्य (न.)
succeeding, *adj.* अनुवर्ती, उत्तरवर्ती
succession, *n.* उत्तराधिकार (पु.)
succession duty, उत्तराधिकार शुल्क
succession tax, उत्तराधिकार कर
suffrage, *n.* (right of voting) मताधिकार (पु.)
summit conference, शिखर परिषद
summit diplomacy, शिखर राजनय
summitry, *n.* शिखर-नीति (स्त्री.)
summon, *v. t. & i.* १ बोलावणे २ *Law* समन्स पाठवणे, समन्स काढणे
sumptuary tax, व्ययनियामक कर
SUNFED, सन्फेड (स्पेशल युनायटेड नेशन्स फंड फॉर इकॉनॉमिक डेव्हलपमेंट)
superannuate, *v. t.* वयनिवृत्त करणे, वयनिवृत्त होणे
superannuation, *n.* नियत सेवावधि (पु.)
superannuation pension, नियत सेवावधि वेतन
superego, *n.* पराहम् (पु.), परा अहम् (पु.)
superintendence, *n.* अधीक्षण (न.)
superior, *adj.* १ श्रेष्ठ २ वरिष्ठ *n.* वरिष्ठ (सा.)
supernational, *adj.* अधिराष्ट्रीय
supernatural, *adj.* १ अतिनैसर्गिक, निसर्गातीत २ (divine, as opposed to human) दैवी, अलौकिक
super power, १ अतिमहान शक्ति २ अतिश्रेष्ठ सत्ता
supersede, *v. t.* १ -ची जागा घेणे २ (as, orders, etc.) अधिक्रमण करणे ३ (as, societies, boards, etc.) निष्प्रभावित करणे
supersession, *n.* १ अधिक्रमण (न.) २ निष्प्रभावित करणे (न.)
super-state, *n.* अधिराज्य (न.)
superstition, *n.* लोकभ्रम (पु.)
superstructure, *n.* अधिसंरचना (स्त्री.), अतिसंरचना (स्त्री.)
supervision, *n.* पर्यवेक्षण (न.), देखरेख (स्त्री.)
supervisory, *adj.* पर्यवेक्षी
supplementary budget, पुरवणी अर्थसंकल्प, पूरक अर्थसंकल्प
supplementary or special grant, पुरवणी किंवा विशेष अनुदान, पूरक किंवा विशेष

अनुदान

supply service, पुरवठा सेवा

suppression, *n.* दाबून टाकणे (न.), दडपणे (न.)

supremacy, *n.* सर्वोच्चता (स्त्री.)

supreme, *adj.* सर्वोच्च

supreme court, सर्वोच्च न्यायालय

supreme law, सर्वोच्च विधि

supreme power, सर्वोच्च सत्ता

supreme soviet, सर्वोच्च सोव्हिएट, सुप्रीम सोव्हिएट

surcharge, *n.* अधिभार (पु.)

surety, *n.* जामीन (पु.)

surplus budget, शिलकी अर्थसंकल्प

surplus value, अतिरिक्त मूल्य

surrender, *v. t. & i.* १ स्वाधीन करणे, स्वाधीन होणे २ शरण जाणे

surtax, *n.* उपरिकर (पु.) *cf.* duty

survey settlement, सर्वेक्षण जमाबंदी पद्धति

survival, *n.* १ उत्तरजीवित्व (न.) २ उत्तरजीवित अवशेष (पु.) ३ टिकाव (पु.)

survival of the fittest, योग्यतमाचा टिकाव

suspend, *v. t.* १ निलंबित करणे, निलंबन करणे २ तरंगत ठेवणे

suspension, *n.* निलंबन (न.)

suspension of hostilities, वैरनिलंबन (न.)

suspensive veto, विलंबी नकाराधिकार

suzerain, *n.* अधिपति (पु.)

suzerainty, *n.* आधिपत्य (न.)

swing voter, १ व्यक्तिनिष्ठ मतदाता २ झुकवी मतलाट

syllogism, *n.* संवाक्य (न.), संविधान (न.)

symbiosis, *n.* अन्योन्यपोषण (न.)

symbiotic, *adj.* सहजीवी, अन्योन्यपोषी

symbol, *n.* १ प्रतीक (न.) २ संकेतचिन्ह (न.)

syndicalism, *n.* (*also* anarcho-syndicalism) सिंडिकॅलिझम (न.)

syndicate, *n.* १ व्यवसायसंघ (पु.), सिंडिकेट (न.) २ (of a university) कार्यकारिणी (स्त्री.) ३ इ. स. १९६९ पूर्वीच्या काँग्रेसमधील एक गट (पु.) ४ संहति (स्त्री.) *cf.* association

syndicate method, गट-अभ्यास पद्धति

syndicate study, सिंडिकेट-अभ्यास पद्धति

synthesis, *n.* १ संस्थिति (स्त्री.) २ संश्लेषण (न.)

synthetic, *adj.* १ सांश्लेषिक, संश्लिष्ट २ कृत्रिम

system, *n.* १ पद्धति (स्त्री.) २ व्यवस्था (स्त्री.)

system analysis, व्यवस्था विश्लेषण

systematic, *adj.* १ क्रमबद्ध २ व्यवस्थित, पद्धतशीर

systemic, *adj.* व्यावस्थिक, पद्धतिसंभूत

system theory, व्यवस्था सिद्धांत

T

tacit consent=**implicit consent**
tactical, *adj.* १ डावपेचाचा २ चातुर्ययुक्त
tactics, *n. pl.* डावपेच (पु.अ.व.)
target, *n.* लक्ष्य (न.)
tariff, *n.* प्रशुल्क (न.) *cf.* duty
tariff control, प्रशुल्क नियंत्रण
tax, *n.* कर (पु.) *cf.* duty
v. t. कर बसवणे, कर आकारणे
taxation, *n.* कराधान (न.), कर आकारणी (स्त्री.)
tax dodger=**tax evader,** करचुकव्या (पु.)
tax duplicate, करयोग्य वास्तविक संपत्ति
taxing power, कराधान अधिकार, कराधान शक्ति
tax on callings, आजीविका कर
tax on employment, सेवायोजन कर, रोजगार कर
taxonomy, *n.* वर्गिकी (स्त्री.), वर्गीकरण विज्ञान (न.)
teaching material, अध्यापन साहित्य
technical assistance, तांत्रिक सहाय्य
technical assistance programme, तांत्रिक सहाय्य कार्यक्रम
technocracy, *n.* तंत्रज्ञसत्ता (स्त्री.)
technology, *n.* तंत्रशास्त्र (न.), तंत्रविद्या (स्त्री.)
teleological, *adj.* प्रयोजनानुसारी
teleology, *n.* १ उद्देशवाद (पु.) २ प्रयोजनानुसरण (न.)
temperance, *n.* १ संयम (पु.), अनतिरेक (पु.) २ मितपान (न.)
temporal, *adj.* १ ऐहिक २ कालिक
temporary, *adj.* अस्थायी *cf.* acting
temporary injunction, तात्पुरता मनाईहुकूम
tenancy, *n.* १ *Law* (a temporary occupation or holding of land by a tenant) कुळवहिवाट (स्त्री.) २ (in case of property other than lands) भाडेदारी (स्त्री.) ३ कुळवहिवाटीची मुदत (स्त्री.), भाडेदारीची मुदत (स्त्री.)
tenant, *n.* १ (one who pays rent for any holding) भाडेकरी (सा.), भाडेकरू (सा.), खंडकरी (सा.) २ (as, a tenant farmer) किसान (पु.) ३ *Law* (one who holds land under another) कूळ (न.)
tendency, *n.* प्रवृत्ति (स्त्री.)
tension, *n.* ताण (पु.)
tenure, *n.* १ पदावधि (पु.), पदाधिकार (पु.) २ नियत अवधि (पु.), अवधि (पु.) ३ *Law* धारणा (स्त्री.), धारणा अधिकार (पु.) ४ *Law* (the manner or system whereby lands are held) भूधारणापद्धति (स्त्री.) ५ कार्यकाल (पु.)

tenure of office, पदावधि (पु.)
tenure post, सावधि-नियुक्ति पद
term, *n.* १ अवधि (पु.) २ निबंधन (न.) ३ पद (न.) ४ शब्द (पु.) ५ सत्रभाग (पु.)
terminal benefits, सेवामुक्ति लाभ
term of office, पदावधि (पु.)
terms of address, संबोधन पदे, संबोधन संकेत
terms of reference, विचारार्थ विषय
territorial integrity, प्रादेशिक एकात्मता
territorial sea=territorial waters
territorial sub-division, प्रादेशिक उपविभाग
territorial waters, (*also* territorial sea) क्षेत्रीय समुद्र, क्षेत्रीय जलधि
territory, *n.* १ राज्यक्षेत्र (न.) २ भूप्रदेश (पु.)
territory of the state, राज्यप्रदेश (पु.)
terrorist, *n.* दहशतवादी (सा.) *cf.* radicalist
test, *n.* १ चाचणी (स्त्री.), परीक्षा (स्त्री.) २ कसोटी (स्त्री.)
v. t. पारख करणे
test for civil service, नागरी सेवा चाचणी
'tet' offensive, [Vietnam Feb. 1968] 'तेत' दिनाचा हल्ला
theatre tax, नाटचगृह कर, थिएटर कर
theme, *n.* विषय (पु.), विषयवस्तु (स्त्री.), प्रतिपाद्य (न.)
theocracy, *n.* १ धर्मसत्ताक राज्य (न.) २ धर्मसत्ताक राज्यपद्धति (स्त्री.)
theologian, *n.* ईश्वरशास्त्रज्ञ (सा.), धर्मशास्त्रज्ञ (सा.)
theology, *n.* ईश्वरशास्त्र (न.)
theoretical politics, सैद्धांतिक राजकारण
theory, *n.* १ उपपत्ति (स्त्री.) २ सिद्धांत (पु.)
theory of divine origin, दैवी उद्भव सिद्धांत
thesis, *n.* १ प्रबंध (पु.) २ प्रमेय (न.) ३ स्थिति (स्त्री.)
think tank, तज्ञ मंडळ
Third International, तिसरी इंटरनॅशनल (इ. स. १९१९ मध्ये रशियाच्या साम्यवादी पक्षाच्या नेतृत्वाखाली युरोपमधील लोकशाहीवादी पक्षांतील डाव्या गटांनी एकत्रित येऊन स्थापन केलेली आंतरराष्ट्रीय साम्यवादी संघटना)
Third Party, (Judge) त्रयस्थ (सा.)
Third Reich, थर्ड राइश (१९३३ ते १९४५ मधील हिटलरच्या आधिपत्याखालील जर्मन राजवट)
Third Republic, थर्ड रिपब्लिक (तिसरे फ्रेंच गणराज्य इ. स. १८७५ ते १९४०)
Third world, तिसरे जग (अमेरिका आणि रशिया यांच्या सत्तागटाबाहेरची स्वतंत्र राष्ट्रे)
titular executive = nominal executive
titular head, नामधारी प्रमुख
titular sovereignty, नामधारी सार्वभौमत्व
token cut, लाक्षणिक कपात
toleration, *n.* सहिष्णुता (स्त्री.)
toll, *n.* पथकर (पु.) *cf.* duty
tools of management, व्यवस्थापनाची साधने
tories, *n. pl.* टोरी (पु. अ. व.)
totalitarian, *adj.* १ सर्वंकष २ सर्वग्रासी
totalitarian government, सर्वंकष शासन
totalitarianism, *n.* सर्वंकषवाद (पु.)
totalitarian state, १ सर्वंकष राज्य २ सर्वग्राही राज्य
total revolution, सर्वांगीण क्रांति
total war, सर्वंकष युद्ध
totem, *n.* देवक (न.), कुलचिन्ह (न.), टोटेम (न.)
totemism, *n.* देवकवाद (पु.), टोटेमवाद (पु.)
town and country planning, नगर व निसर्ग-परिसर नियोजन, नागर व जनपद नियोजन
town clerk, टाऊन क्लार्क (इंग्लंडमधील

नगरपालिका मुख्य अधिकारी)
town council, नगर परिषद
town councillor, नगर परिषद-सदस्य
town meeting, नगर सभा
town planning, नगर नियोजन
township government, टाऊनशिप शासन (यू. एस. ए.)
tract, *n.* लघुनिबंध (पु.)
trade agreement, व्यापार करार
trade autonomy, व्यवसाय स्वायत्तता, व्यावसायिक स्वायत्तता
trade commission, व्यापार आयोग
trade union, श्रमिक संघ, कामगार संघ
trade unionism, श्रमिक संघवाद
tradition, *n.* परंपरा (स्त्री.)
traditional functions, पारंपरिक कार्ये
traditionalism, *n.* परंपरावाद (पु.)
training and inspection, प्रशिक्षण व निरीक्षण
training by conference method, परिषद पद्धतीद्वारे प्रशिक्षण
trait, *n.* १ गुणविशेष (पु.) २ विशेषक (न.)
trait rating, गुणविशेषांची प्रतवारी
transaction tax, व्यवहार कर
transcend, *v. t. & i.* १ अतीत जाणे, अतीत होणे, -च्या पल्याड जाणे, -च्या पलीकडे जाणे २ (-वर) ताण करणे, -हून वरचढ होणे
transcendent, *adj.* अतीत
transcendental, *adj.* अतीतीय, अनुभवातीत, प्रागनुभविक
transfer, *n.* १ स्थानांतरण (न.), बदली (स्त्री.) २ *Law* हस्तांतरण (न.) ३ *Acctt.* (as, of entry) लेखांतरण (न.), खातेबदल (पु.) *v. t.* १ स्थानांतरण करणे, बदली करणे २ *Law* हस्तांतरण करणे, नावावर करून देणे
transition, *n.* संक्रमण (न.)
transmission, *n.* १ पारेषण (न.) २ पाठवणे (न), प्रेषण (न.)
transport, *v. t.* काळ्या पाण्यावर पाठवणें *cf.* banish
trauma, *n.* आहत मनस्कता (स्त्री.)
treason, *n.* १ राष्ट्रद्रोह (पु.) २ राजद्रोह (पु.)
treasury, *n.* १ कोषागार (न.), खजिना (पु.) २ राजकोष (पु.)
treasury bench, मंत्रिवर्ग (पु.)
treasury bill, राजकोष पत्र
treasury control, कोषागार नियंत्रण
treasury management, राजकोष व्यवस्थापन, कोषागार व्यवस्थापन
treatise, *n.* विवेचक ग्रंथ (पु.)
treaty, *n.* तह (पु.), संधि (पु.)
trend, *n.* १ प्रवाह (पु.) २ (general tendency) ओढा (पु.), कल (पु.)
tresorier payeur general, झोरिए पाय्य जेनेराल (फ्रान्समधील कोषागाराचा मुख्य रोखपाल)
trial, *n.* न्यायचौकशी (स्त्री.)
trial balcon, चाचपणी वार्ता
tribunal, *n.* न्यायाधिकरण (न.)
trigger-happy, *adj.* युद्ध-पिपासू
Tripartite pact, त्रिपक्ष करार
triple alliance, त्रिराष्ट्र (मैत्री) संधि (जर्मनी, इटाली व ऑस्ट्रिया)
triple entente, त्रिराष्ट्र सौहार्द (इंग्लंड, फ्रान्स व रशिया)
Troika, *n.* त्रयी (स्त्री.) (संयुक्त राष्ट्रांमध्ये एका महासचिवाच्या ऐवजी साम्यवादी, भांडवलशाही आणि तटस्थ राष्ट्रे यांच्यातर्फे प्रत्येकी एक अशा सचिवत्रयीची नियुक्ती करावी अशी १९६० मध्ये क्रुश्चेव्ह यांनी केलेली सूचना)
truce, *n.* विराम संधि (पु.)
trust, *n.* १ भरवसा (पु.) २ *Law* न्यास (पु.)

ट्रस्ट (पु.) ३ (as, improvement trust, port trust, etc.) विश्वस्तमंडळ (न.)

trusteeship council, विश्वस्त परिषद

trusteeship system, विश्वस्त पद्धति

trust territory, विश्वस्त प्रदेश

turncoat, *n.* टोपी फिरव्या (पु.)

tutelage, *n.* १ पालकत्व (न.) २ पाल्य-दशा (स्त्री.), अज्ञानदशा (स्त्री.)

tutelage authority, पालकत्व प्राधिकरण

types of authority, प्राधिकाराचे प्रकार

typology, *n.* प्रकार-विचार (पु.)

tyranny, *n.* १ निरंकुश शासन (न.) २ अत्याचारी शासन (न.)

tyrant, *n.* १ निरंकुश शासक (सा.) २ अत्याचारी शासक (सा.), प्रजापीडक शासक (सा.)

U

U-boat, *n.* 'यु' बोट (स्त्री.)
ultimatum, *n.* १ निर्वाणीचा खलिता (पु.) २ निर्वाणीचा शब्द (पु.)
ultimogeniture, *n.* कनिष्ठाधिकार (पु.)
ultra vires, *Law.* शक्तिबाह्य, शक्तीबाहेर, अधिकारिताबाह्य
unanimity, *n.* ऐकमत्य (न.), एकमत (न.), सर्वसंमति (स्त्री.)
uncommitted nations, बांधील नसलेली राष्ट्रे
unconditional surrender, बिनशर्त प्रत्यर्पण, बिनशर्त शरणागति
unconstitutional, *adj.* १ असांविधानिक, घटनाबाह्य २ असनदशीर, घटनाविरोधी, संविधानविरोधी
underground, *adj.* भूमिगत
understaffing, *n.* न्यून सेवकभरती (स्त्री.)
unearned income, अनर्जित आय, अनर्जित उत्पन्न, अनर्जित प्राप्ति
unemployment, *n.* बेरोजगारी (स्त्री.), बेकारी (स्त्री.)
UNESCO, युनेस्को (युनायटेड नेशन्स एज्युकेशनल सायंटिफिक अँड कल्चरल ऑर्गनायझेशन)
unfolding, *n.* उन्मीलन (न.)
unholy alliance, अपवित्र युति
unicameral, *adj.* एकसदनीय, एकसदनी, एकसदन-, एकगृही
unicameralism, *n.* एकसदनवाद (पु.)
unicameral system, एकसदन पद्धति
UNICEF, युनिसेफ (युनायटेड नेशन्स इंटरनॅशनल चिल्ड्रेन्स इमर्जन्सी फंड) -
uniformity, *n.* एकरूपता (स्त्री.), एकसारखेपणा (पु.)
unifunctional, *adj.* एककार्यात्मक
unilateral, *adj.* एकपक्षीय, एकतर्फी
unilineal, *adj.* एकरेखीय
unilocal, *adj.* एकस्थलीय
union, *n.* संघ (पु.) *cf.* association
union executive, संघ कार्यकारिणी
union government, संघशासन (न.)
unionist, *n.* संघवादी (सा.)
unionization, *n.* संघीकरण (न.)
union list, संघसूची (स्त्री.)
union of states, (Indian constitution) राज्यसंघ (पु.)
Union Public Service Commission, संघ लोकसेवा आयोग
union territory, (*also* called centrally administered territory) संघराज्यशासित प्रदेश
unit, *n.* १ पथक (न.) २ एकक (न.), युनिट (न.) ३ घटक (पु.)
unitary constitution, एकात्मक संविधान
unitary government, एकात्मक शासन, एकराज्य शासन

unitary state, एकात्मक राज्य
united front, संयुक्त आघाडी
United Nations, (U. N.) संयुक्त राष्ट्रे
United Nations Relief and Rehabilitation Administration, संयुक्त राष्ट्र सहाय्य आणि पुनर्वसन प्रशासन
uniting for peace resolution, शांततेसाठी ऐक्याचा ठराव
unity, *n.* एकता (स्त्री.), ऐक्य (न.), एकी (स्त्री.)
unity of command, आज्ञैक्य (न.)
universal, *adj.* १ सार्वत्रिक, वैश्विक २ सर्वयोग्य
Universal Declaration of Human Rights, मानवी अधिकारांची सार्वत्रिक घोषणा
universalism, *n.* विश्वजनहितवाद (पु.), विश्ववाद (पु.)
universality, *n.* सार्वत्रिकता (स्त्री.)
universal justice, सार्वत्रिक न्याय
Universal Postal Union, जागतिक टपाल संघ
universals, *n. pl.* सार्वत्रिके (न. अ. व.), वैश्विके (न. अ. व.)
universal suffrage, सार्वत्रिक मताधिकार
unlawful assembly, बेकायदेशीर जमाव
unspecialized nature, अविशेषीकृत स्वरूप
unwritten constitution, अलिखित संविधान
unwritten law, अलिखित कायदा, अलिखित विधि
upper chamber, उच्च सदन
Upper House, वरिष्ठ सदन, वरिष्ठ सभागृह
upward communication, ऊर्ध्वगामी संसूचन
upward mobility, ऊर्ध्व अभिसरण
urban area, शहरी क्षेत्र, नागरी क्षेत्र
urban design, नागरी संकल्पचित्र
urban district, अर्बन डिस्ट्रिक्ट, नागरी जिल्हा
urbanism, *n.* नागरीरूप (न.)
urbanization, *n.* नगरीकरण (न.), शहरीकरण (न.)
usage, *n.* १ परिपाठ (पु.) २ वापर (पु.) (as in : ill-usage गैरवापर)
usufruct, *n. Law* फलोपभोग (पु.)
utilitarian doctrine, उपयोगितावादी सिद्धांत
utilitarianism, *n.* उपयुक्ततावाद (पु.), उपयोगितावाद (पु.)
utilitarian theory of the State, राज्याचा उपयुक्ततावादी सिद्धांत
utility, *n.* उपयोगिता (स्त्री.) उपयुक्तता (स्त्री.)
Utopia, *n.* कल्पितादर्श (पु.), कल्पनालोक (पु.)
Utopian, *n.* कल्पितादर्शवादी (सा.)
Utopian socialism, कल्पितादर्शी समाजवाद

V

vacate, *v. t.* विलोपन करणे *cf.* cancel

valid, *adj.* १ *Law* विधिग्राह्य २ (sound) सबळ ३ सप्रमाण ४ ग्राह्य

validity, *n.* १ विधिग्राह्यता (स्त्री.) २ सप्रमाणता (स्त्री.)

valuation, *n.* १ मूल्यन (न.) २ मूल्यांकन (न.)

value, *n.* १ मूल्य (न.) २ किंमत (स्त्री.), मोल (न.) ३ गुण (पु.)

value judgement, मूल्यनिर्णय (पु.), मूल्य-गर्भित विधान, मूल्यामूल्य विवेक

value of correlation, सहसंबंधन-मूल्य (न.)

value of payments, आंतरराष्ट्रीय ताळेबंद

value relativism, मूल्य-सापेक्षवाद (पु.)

vanguard of proletariats, श्रमजीवींचे सेनामुख, श्रमजीवींचे अग्रदल

variation, *n.* १ भिन्नता (स्त्री.), तफावत (स्त्री.) २ चढउतार (पु.) ३ फरक (पु.) ४ विचरण (न.)

vassal, *adj.* परायत्त

vassal state, परायत्त राज्य

vendetta, *n.* १ हाडवैर (न.) २ कुलवैर (न.) ३ सूड (पु.)

verbal ritual, शाब्दिक आचारविधि, मौखिक आचारविधि

vertical committee, अधिस्तरी समिति, ऊर्ध्वस्तरी समिति, ऊर्ध्वस्तर समिति

vertical mobility, विषमस्तरीय अभिसरण, उभी चलनशीलता, उभे अभिसरण

vested interests, १ निहित हितसंबंध २ प्रस्थापित हितसंबंध, गुंतलेले हितसंबंध

veteran, *adj.* १ कसलेला, मुरब्बी २ निवृत्त मुरब्बी योद्धा ३ वयस्थ

veterans administration, निवृत्त सैनिक प्रशासन

veto, *n.* नकाराधिकार (पु.)

viable, *adj.* १ जीवनक्षम २ वर्धनक्षम

viable unit, १ जीवनक्षम घटक २ वर्धनक्षम घटक

vicarious responsibility, अन्यार्थ जबाबदारी

vice-chairman, *n.* १ उप सभापति (सा.) २ उपाध्यक्ष (सा.)

vice-president, *n.* १ उप राष्ट्रपति (सा.) २ उपाध्यक्ष (सा.)

viceroy, *n.* व्हाइसरॉय (सा.)

vigilance commission, दक्षता आयोग

village community, ग्रामैक समाज

violence, *n.* हिंसाचार (पु.), हिंसा (स्त्री.)

visa, *n.* व्हिसा (पु.), प्रवेशपत्र (न.)

vital statistics, जन्म-मरण आकडेवारी, जीवनविषयक आकडेवारी

viva voce, मौखिक परीक्षा

void, *adj. Law* १ निरर्थक २ शून्य
n. पोकळी (स्त्री.)

voluntary, *adj.* स्वेच्छापूर्वक, ऐच्छिक

voluntary association, स्वेच्छा संघ

volunteer, *n.* स्वयंसेवक (सा.)
vote, *n.* मत (न.)
vote by ballot, गुप्त मतदान
vote of censure, ठपका ठराव, निंदा ठराव
vote of confidence, विश्वासदर्शक ठराव
vote of credit, प्रत्ययानुदान (न.)
vote on account, लेखानुदान (न.)
voter, *n.* मतदार (सा.)
voting, *n.* मतदान (न.)
voting behaviour, मतदान वर्तन
voting machine, मतदान यंत्र
voting of the demands, मागण्यांवरील मतदान
voting rights, मतदान अधिकार, मताधिकार (पु.)
voting turnout, वास्तविक मतदानसंख्या

W

wages, *n. pl.* १ मजुरी (स्त्री.) २ वेतन (न.)
war bond, युद्ध रोखा
war crimes, युद्धविषयक गुन्हे, युद्ध गुन्हे
war criminals' trial, युद्ध गुन्हेगार न्यायचौकशी
ward, *n.* १ क्षेत्र (न.) २ कक्ष (पु.), प्रभाग (पु.) ३ पाल्य (सा.) ४ राखण (स्त्री.)
war debts, युद्ध-ऋण (न.)
warfare, *n.* १ युद्ध (न.) २ युद्धपद्धति (स्त्री.)
war industry, युद्धविषयक उद्योग
war loan, युद्ध-कर्ज (न.)
war lords, (china) युद्धसामंत (पु. अ. व.)
warmonger, *n.* युद्धखोर (सा.)
war of nerves, (*also* psychological war) मनोवैज्ञानिक युद्ध
war power, युद्धकालीन शक्ति
Warsaw Pact, वॉरसा करार ('नाटो' ला प्रत्युत्तर म्हणून साम्यवादी देशांनी केलेला परस्पर सहाय्याचा करार)
warship=ship of war
watch committee, राखण समिति
watchdog committee, दक्षता समिति
watershed, *adj.* जलविभाजक
watershed election, ऐतिहासिक (महत्त्वपूर्ण) निवडणूक
water tax, जल कर, पाणी कर
ways and means committee, अर्थोपाय समिति
weak Mayor form, दुर्बल महापौर पद्धति (यु. एस. ए. मधील)
weightage, *n.* १ विशेष सवलती (स्त्री. अ. व.) २ अधिप्रतिनिधित्व (न.)
welfare state, कल्याणकारी राज्य
whig, *n.* व्हिग (सा.)
whip, *n.* १ *Parl. Practice* प्रतोद (पु.) २ पक्षादेश (पु.)
white collar, पांढरपेशा
white collar class, पांढरपेशा वर्ग
white hall, व्हाइट हॉल
White House, व्हाइट हाऊस (अमेरिकेच्या अध्यक्षांचे निवासस्थान)
white magic, कल्याणकारी जादू
whiteman's burden, श्वेतवर्णीयांच्या शिरावरील भार
white paper, श्वेतपत्रिका (स्त्री.)
white revolution, धवल क्रांति
Whitley council, व्हिटले परिषद
Whitleyism, *n.* व्हिटलेप्रणाली (स्त्री.)
will, *n.* १ मृत्युपत्र (न.) २ इच्छाशक्ति (स्त्री.) ३ इच्छा (स्त्री.) ४ ईहा (स्त्री.)
wing, *n.* १ दल (न.) २ शाखा (स्त्री.), विभाग (पु.) ३ पक्ष (पु.)
witchcraft, *n.* जादूटोणा (पु.), चेटूक (न.)
witch-hunt=Mc Carthyism
withering away of the state, राज्याचा क्रमविलय

withhold, *v. t. & i.* रोखून ठेवणे, अडवणे, अडवून धरणे
withinput=input
woman suffrage, महिला मताधिकार
wordsmith, *n.* शब्दकार (सा.)
worker sector, श्रमिक क्षेत्र
working, *adj.* कार्यकारी *cf.* acting
working committee, कार्यकरी समिति
works committee, १ कार्य समिति २ बांधकाम समिति
work unit, कार्य पथक
world government, जागतिक शासन, विश्व सरकार
World Health Organisation, (W. H. O.) जागतिक आरोग्य संघटना
world war, जागतिक युद्ध
working, *adj.* कार्यकारी *cf.* acting
working paper, उपन्यास लेख
writ, *n.* रिट (पु.), लेख (पु.), प्राधिलेख (पु.)
written and unwritten constitutions, लिखित व अलिखित संविधाने
written constitution, लिखित संविधान

X

xenophobia, *n*. परकीय भय-द्वेष गंड (पु.)

Y

Yalta conference, याल्टा अधिवेशन (१९४५ मध्ये प्रेसिडेंट रूझवेल्ट, स्टॅलिन व चर्चिल यांची याल्टा येथे महायुद्धोत्तर पुनर्रचनेची सूत्रे ठरविण्यासाठी झालेली परिषद)

yardstick, *n.* **मोजपट्टी** (स्त्री.)

yellow peril, पीत संकट

Young Turks, तरुण तुर्क

Z

zilla parishad, **जिल्हा परिषद**

zionism, *n.* **ज्यूवाद** (पु.) (यहुदी राष्ट्रवाद)

zonal council, **परिमंडलीय परिषद, परिमंडल परिषद**

zone, *n.* **१ परिमंडल** (न.), **झोन** (पु.) **२ कटिबंध** (पु.)

zoning, *n.* **परिमंडलन** (न.), **क्षेत्रनिश्चिति** (स्त्री.)

GPK— H 58-(1024 Bks.)-7.86

PRINTED AT THE GOVERNMENT PRESS, KOLHAPUR.

प्रिय वाचक,

या कोशाविषयी आपले मत जाणून घेण्याची इच्छा आहे. कृपया सोबतच्या प्रश्नावलीत माहिती भरून ती भाषा संचालक, महाराष्ट्र राज्य यांच्याकडे पाठवावी. पुस्तकाची दुसरी आवृत्ती काढताना किंवा असेच दुसरे एखादे पुस्तक तयार करताना आपल्या बहुमोल अभिप्रायाचा उपयोग होईल.

आमचा पत्ता :

भाषा संचालक, महाराष्ट्र राज्य,
भाषा संचालनालय, नवीन प्रशासन
भवन, चौदावा मजला, मंत्रालयासमोर,
मुंबई–४०० ०३२.

एच ५८–१०

प्रश्नावली

अ) वाचकाचा परिचय

१) वाचकाचे नाव

२) वय

३) मातृभाषा

४) शिक्षण / व्यवसाय

५) पत्ता

६) मराठी हा भाषा विषय कोणत्या परीक्षेपर्यंत घेतला होता.

७) इंग्रजी हा भाषा विषय कोणत्या परीक्षेपर्यंत घेतला होता.

वाचकाची सही

ब) वाचकाचा अभिप्राय

१) कोशाचे नाव

२) आपल्याला या कोशातील पर्याय कसे वाटले ?

सोपे / कठीण / साधारण

३) मराठी पर्यायावरून संकल्पना स्पष्ट होते काय ?

४) कठीण वाटणारे पर्याय कशामुळे कठीण वाटले ?
संस्कृत शब्दघटकांमुळे / उच्चारणसुलभ नसल्यामुळे / अर्थ स्पष्ट होत नसल्यामुळे

५) कठीण वाटलेले कांही पर्याय सांगा.
आपण अशा कठीण पर्यायांना अधिक सोपे व अर्थवाही पर्याय सुचवू इच्छिता का ? असल्यास, ते देखील नमूद करा.

[आवश्यकतेनुसार वेगळ्या कागदावर लिहावे.]

६) कोशातील स्पष्टीकरणामुळे व मराठी पर्यायामुळे इंग्रजी संज्ञा समजण्यास उपयोग झाला का ?

होय / नाही.

७) कोशातील तांत्रिक पर्याय, व्युत्पत्तिदृष्ट्या सिद्ध केलेले असावेत, की, संकल्पनदृष्ट्या सिद्ध केलेले असावेत असे तुम्हाला वाटते ?

वाचकाची सही